ARUBA

HET LAND

DOOR

Frater REALINO

Omtrent de naam „Aruba", zeer waarschijnlijk overgenomen van de oorspronkelijke Indiaanse bewoners, is niets met zekerheid bekend. Aruba is het meest westelijke der Benedenwindse Eilanden. Volgens de Topografische kaart ligt het tussen 12° 37′ 26″ en 12° 24′ 35″ N. en tussen 70° 4′ 13″ en 69° 52′ 12″ W.
De Zuidoostpunt ligt ongeveer op dezelfde breedte als de Noordpunt van Curaçao. Punt Basora ligt 42 zeemijl van Westpunt (Curaçao) en 15 zm van Kaap San Román (Venezuela).
Tussen Aruba en het Venezolaanse schiereiland Paraguaná is de zee nergens dieper dan ruim 100 m; dit gebied heeft een grote visrijkdom. Ten W. van Aruba tot aan Los Monges is de diepte hoogstens 7 m. Ten N. en O. van het eiland daalt de zeebodem vrij steil tot 700—1000 m, terwijl tussen Aruba en de Noordpunt van Curaçao diepten van 1500 m gemeten zijn.
Aruba heeft een massieve vorm en strekt zich uit van het NW naar het ZO. Het eiland wordt naar het ZO geleidelijk smaller en eindigt in Punt Basora. De lengte van het eiland bedraagt ruim 30 km, de grootste breedte nauwelijks 9 km.
De Noordkust is steil, behalve in het O., tussen Rincón en Boca Grandi, waar duinen liggen. Door de hevige branding, gevolg van de passaat, is de Noordkust gevaarlijk voor de scheepvaart. Op sommige plaatsen is het kalkgesteente, dat de kust omzoomt, door de golven ondermijnd. De Zuidkust is laag tot Cas di Paloma, van hier tot Oranjestad steil. Verder Westwaarts weer laag en zandig, behalve in het Noorden.
Van St. Nicolaas tot Oranjestad ligt een smal, onderbroken koraalrif, dat voor een groot deel boven het water uitsteekt. Tussen deze riffen geven openingen toegang tot het 1 km brede rifwater en de volgende baaien: de Paardenbaai bij Oranjestad, 't Spaans Lagoen bij Balashi, de Kommandeursbaai bij Savoneta en de baai San Nicolaas.

Geologische bouw. Aruba heeft waarschijnlijk dezelfde geologische geschiedenis als Curaçao. Na de sterke gebergte-vorming op de grens van Krijt en Tertiair werd het echter veel hoger — wellicht enige duizenden meters — opgeheven dan Curaçao, met het gevolg dat het in de daarop volgende tijd ook tot veel dieper niveau door regen en golven is afgebroken.
De oudste gesteenten, waarschijnlijk van Krijtouderdom, zijn *diabazen*, *diabaastuffen* en *schisten*. Deze vormen een sterk geplooid en in elkaar geperst complex. Ze komen voor in het driehoekig gebied tussen Matividiri—Fontein—Spaans Lagoen; verder zijn er kleine gebiedjes in het N.W. en dichtbij de Oostkust. Het driehoekig gebied is

het hogere heuvelland van Aruba met Jamanota 188 m, Arikok 185 m, Seroe Kabaai 170 m, Gran Tonel 155 m en Mira la Mar 137 m.
Het grootste gedeelte van Aruba wordt ingenomen door de *kwartsdioriet* (waarschijnlijk Onder-Tertiair). Dit gesteente gelijkt in zijn structuur op graniet, maar wegens chemische en mineralogische verschillen met graniet, wordt het kwartsdioriet genoemd. Het is een gestold magma, uit de diepte omhoog gekomen en in de diabazen en diabaastuffen gedrongen. Daarbij werd een gedeelte van laatstgenoemde gesteenten door de hitte van het gloeiend-vloeibare magma in schisten (zie boven) veranderd. Met het blote oog kan men in de dioriet de groenzwarte hoornblende-kristallen, de zwarte, fraai-glanzende mica (biotiet)-blaadjes, de grijze, hier en daar bruinige kwarts en de witte veldspaat onderscheiden. De kwartsdioriet vormt een vlak landschap — een gemiddeld 40 m hoog „plateau"; het gesteente is nogal verweerd; de hardere delen ervan zijn bewaard gebleven als vele grote diorietblokken, die voor het landschap zo kenmerkend zijn.

Hooiberg-gesteente. Dit gesteente, waaruit de kegelvormige Hooiberg (165 m), de Seroe Bientoe, de Wara-Wara en verschillende andere topjes in het diorietlandschap bestaan, is donkerder van kleur dan de (kwarts) dioriet en bezit een andere samenstelling. Het is bij verwering veel resistenter. Het stamt evenals de kwartsdioriet van het naar boven gedrongen magma af, maar stolde eerder. Men heeft het de locale naam Hooibergiet gegeven, omdat dit donker gesteente van dioriet-achtige habitus, elders op aarde nog niet gevonden is.
Vooral in het N. en N.O. van Aruba komen talloze gangen voor in de kwartsdioriet en in de diabazen en diabaastuffen. Zij zijn er in gedrongen, toen de kwartsdioriet al vast gesteente was.

Het jongste gesteente is de *Kwartaire kalk*. De kalk werd afgezet op de zeebodem (n.l. de diabazen, diabaastuffen, schisten en kwartsdioriet); later kwam de kalk boven de zeespiegel. In het binnenland is ze verweerd en weggevoerd. In het Z.O. ligt nog een groot kalkplateau dwars over het eiland heen; verder treffen we de kalk nog aan als een brede zoom langs de W. en Z. kust en als een smalle, onderbroken strook langs de N. en N.O. kust. Op vele plaatsen helt de kalksteen af naar de zee, op andere ligt ze horizontaal. De horizontale kalk, die zeewaarts van de hellende ligt, is jonger dan laatstgenoemde.
In Seroe Colorado (= gekleurde berg) is de kalk in fosforiet veranderd (geel, bruin, bruinrood, paars). Op de kalk ligt hier en daar vooral langs de W. en Z. kust, diorietpuin. Dit afbraakmateriaal van de dioriet werd langs de „rooien" vervoerd en op de kalk neergelegd of naar zee gevoerd. Door de passaat zijn aan de O.-, N.O.-, N.- en Westkust duinen opgeworpen.
Aan de N.- en N.O.-kust komen scherpe kustinhammen voor, de z.g. boca's.
Aruba heeft goud- en fosfaatmijnen. Tot 1916 werd goud ontgonnen. Het werd gewonnen uit de kwartsgangen in Midden- en Noord-Aruba en uit het verweringspuin. Thans is opnieuw een aanvang gemaakt met de exploratie door de N.V. Maatschappij tot ontginning van Goudmijnen op Aruba.
Het eertijds zo bloeiende fosfaatbedrijf op Seroe-Colorado werd in 1915 stopgezet. In 1930 werd kwarts ontgonnen o.a. voor de grondslag van de asfaltweg tussen Oranjestad en St. Nicolaas. Ook diorietzand en puin, het z.g. „zoet zand" wordt afgegraven voor de bereiding van beton en cement.

In 1942 werd op grond van een wichelroede- en slingeronderzoek een *waterboring* verricht in Oranjestad. Er zou zich n.l. op betrekkelijk geringe diepte onder het eiland een zoetwaterstroom voortbewegen. Ook was voorspeld, dat er tot op grote diepte in de ondergrond betrekkelijk zachte afzettingsgesteenten aanwezig waren. Alleen dit laatste is waarheid gebleken. De boring heeft tevens een belangrijke bijdrage geleverd voor het ontraadselen van de jongste geologische geschiedenis. Opvallend is, dat onder de 20 voet dikke oppervlakte-laag van diorietpuin een 100 m dikke laag koraalkalk (niet van het laagterras, maar van de oudere koraalkap) werd aangetroffen. Tevens is merkwaardig, dat er onder de koraalkalk een kleiformatie van 70 m dikte werd gevonden; nergens wordt op Aruba, Curaçao of Bonaire zo'n formatie aan de oppervlakte aangetroffen. De boring werd gestopt op een diepte van 286 m (937 voet), zonder dat de vaste rots was bereikt. Men had geen zoetwater aangeboord.

Bij de „electrische" opname in November 1942 hebben ingenieurs van de firma Schlumberger vastgesteld, dat het vaste gesteente vermoedelijk dioriet, op een diepte van ± 1610 voet (= 490 m) beneden Oranjestad ligt.

Voor *fauna* en *flora* verwijzen wij naar Curaçao.

ARUBA GEDURENDE VIJFTIG JAAR

DOOR

HENK A. HESSLING

Sedert de komst van Van Walbeeck in 1634 is Aruba met een korte onderbreking, een Nederlands eiland. Thans na 314 jaren is het meer Nederlands dan de Indiaans klinkende naam zou doen vermoeden. Er is meer dan enkel een *historische* band tussen Aruba en Nederland ontstaan. Aruba is Nederlands in een groot deel der bevolking, in zijn onderwijssysteem, in zijn familienamen, in zijn realisme, in zijn gemoedelijkheid, in zijn straatnamen en in zijn spaarzame en hardwerkende bevolking. Dit zijn gelukkige tekenen.

Doch met dat al vertoonde Aruba 50 jaar geleden met de overige Antillen één belangrijk punt van overeenkomst, nl., dat het economisch in ongunstige omstandigheden verkeerde en een lastpost was voor de Moederlandse regering. Voor Aruba kwam daarin verandering in het derde decennium dezer eeuw.

In de eerste helft van het vijftigjarig tijdperk zijn blijkbaar geen of althans onvoldoende maatregelen getroffen om deze bevolking de weg te wijzen, welke tot meerdere welvaart zou kunnen voeren. Er was gelegenheid toe.

Men lette allereerst op de gunstige geografische ligging t.o.v. Venezuela en Colombia. Voorts nam Aruba in het begin dezer eeuw opnieuw de goud-exploitatie ter hand, doch de concessie werd door de „Aruba Gold Mining Company" als gevolg van ongunstige resultaten overgedragen aan de „Aruba Gold Concession Ltd." en zo vervolgens aan derden. Het bedrijf ging met horten en stoten en was wegens gebrek aan kapitaal en materiaal nimmer een blijvend succes.

Was de ontginning van de phosphaatmijnen van „Seroe Colorado" door de Aruba Phosphaat Maatschappij voor 1898 voor de toenmalige kolonie Curaçao een ruime bron van inkomsten geweest, waar een groot aantal arbeiders werk vond, in 1900/1901 maakte zij slechts een winst van *f* 17.055. De toestand van het bedrijf werd toen „treurig" genoemd, daar de lagere vrachtprijzen van Florida-phosphaat naar Europa de Amerikaanse ontginners in staat stelden Aruba een dodende concurrentie aan te doen, terwijl bovendien elke prijsverhoging werd tegengehouden a.g.v. de steeds toenemende uitvoer van Algiers en Tunis.

Vervolgens waren er op Aruba aloë-aanplantingen. Werd de „aloë vulgaris" aanvankelijk als een lastig onkruid beschouwd, toen de waarde ervan bekend werd, is de Arubaanse planter overgegaan tot geregelde cultuur en werd de aloë-hars naar Noord-Amerika geëxporteerd en in de geneeskunde gebruikt.

Doch al deze zaken hadden weinig te betekenen, als men in aanmerking neemt, dat het uitvoercijfer ad *f* 129.000,— in het jaar 1902 werd verkregen door aloëhars,

divi-divi, pindanoten, geitenvellen, schapenwol, goud en phosphaat, terwijl het invoercijfer voor de allernoodzakelijkste levensbehoeften *f* 247.000,— bedroeg. De toestand was slecht en zelfs in het begin dezer eeuw ging de visvangst in deze rijke viszee achteruit, daar men de middelen niet bezat om netten en gereedschappen aan te schaffen. Voegt men hierbij het watergebrek, waardoor dieren bij tientallen stierven en mensen leden door het drinken van ongezond water, dan kan men zich een idee vormen van de ellende van deze bevolking.
Aruba bleef door de eeuwen heen: één met Nederland en Oranje. Het derde eeuwfeest (1634—1934) met Nederland werd dan ook door gans Aruba gevierd. Tijdens de 60e verjaardag van H.M. de Koningin op 31 Augustus 1940 sprak Dr. J. R. Arends, lid der Staten, tijdens een massa-demonstratie, deze woorden:

„Waar gij allen als één man gehoor hebt gegeven aan de oproep van het Oranje Comité om te getuigen van Uw liefde voor het Vorstenhuis bewijst gij daarmede, dat de liefde voor Uw Koningin werkelijkheid is en diep geworteld in Uwe harten. Behoudt die liefde in Uw hart geheel Uw leven. Beseft wat het voor ons betekent te leven onder het bestuur van Koningin Wilhelmina, genietend van alle Burgerrechten en voorrechten. Verbeeldt U hoe ongelukkig wij zouden zijn onder een vreemde regering, die ons allle rechten en vrijheid zal ontnemen. Vrijheid van godsdienst, vrijheid van drukpers, zelfs vrijheid van gedachten zullen wij niet eens mogen hebben".

En als laatste voorbeeld wens ik hier aan te halen het bezoek van H.K.H. Prinses Juliana in 1944, toen Aruba wederom een sprekende getuigenis heeft afgelegd van haar trouw aan Oranje. Ongetwijfeld is op Aruba het woord van Nicolaas Beets bewaarheid: „Oranje boven! blijft de kreet, in nood en dood, in lief en leed!"

Het was die trouw aan die vlag, de trouw en het respect voor het Huis van Oranje, benevens de kalme rustige aard der bevolking, gepaard aan het vertrouwen dat het Nederlandse bestuur in de wereld geniet, dat de Lago Oil and Transport Co. Ltd. (Standard Oil of N.J.) hier in 1924 haar bedrijf komt opslaan, dat zou uitgroeien tot een wereldbedrijf van de eerste orde. Zo werd Aruba van een armlastig eiland in een snel tempo gemaakt tot een sterk economisch en financieel gebiedsdeel. Het verarmde land zou herleven door dit werk der beschaving.

Ook de „Arend Petroleum Maatschappij" (Shell) vestigde in die periode ter plaatse haar bedrijf. Van het moment af dat die bedrijven zich hier vestigden, heeft Aruba ernstig medegeholpen de schuldenlast, die het Staatsdeel Curaçao aan het Moederland had, te helpen dragen en af te lossen. Sedert 1932 heeft het onafgebroken een sluitende begroting. Mijn bijdrage „Beeld van Aruba in cijfers" in de West-Indische Gids van April 1934 besloot ik met de volgende woorden:

„Aruba is geen noodlijdend eiland, hetgeen uit bovenstaande cijfers wel enigszins blijkt. Dank zij een degelijk beheer en na uitvoering van de *meest noodzakelijke* publieke werken, is het mogelijk geweest over de jaren 1932 en 1933 *f* 2.5 millioen aan 's Lands Kas op Curaçao af te dragen. Dit feit moet toch wel enige voldoening schenken, als wij bedenken, dat de tegenwoordige omstandigheden van het gebiedsdeel (Curaçao) tot bezuiniging nopen. Men zij er in dit verband tevens aan herinnerd, dat Aruba slechts een deel uitmaakt van onze West-Indische

archipel en als zodanig geen autonomie bezit. Indien wij juist zijn ingelicht, zal de Standard Oil van N.J. in de naaste toekomst opnieuw tot uitbreiding van haar bedrijf c.q. productie overgaan, en de tijd zal misschien niet veraf zijn, dat deze parel van de eilandengroep de grootste olie-raffinaderij ter wereld zal huisvesten, m.a.w. het eiland Curaçao naar de kroon steken zal. Laten wij ons voeden met de hoop, dat ook de locale handel dit jaar weer zal opbloeien en de stabilisatie van de dollar haar beslag zal krijgen".

In het licht van het vorenstaande bemerken we, dat het met Aruba steeds „excelsior" is gegaan, materieel en pontentieel. De Lago groeide uit tot de grootste olie-raffinaderij ter wereld, en produceert thans 400.000 barrels per dag! En het moet hier tot eer van de Arubaan gezegd worden, dat hij zich wonderwel als eenvoudig landman snel heeft aangepast aan het jachtig en bedrijvig industrieleven van meergenoemd wereldbedrijf, waarvan hij een belangrijk deel uitmaakt. Behalve dat hij van zijn rustig landbouwbestaan moest overstappen in het enerverende industriële leven waar op de klok wordt gewerkt, moest hij zich tevens min of meer instellen op anderer mentaliteit. Want met de komst van de Olie kwamen uiteraard bovendien andere volken zich op Aruba vestigen. Waren er in 1933 17.614 zielen, in 1943 37.000, thans is dat cijfer opgelopen tot 47.000, hetgeen een toename betekent van 166 % in een tijdsbestek van 12 jaren. Naar schatting zijn daarvan 30 duizend Nederlanders, terwijl het resterende aantal uit mensen van 37 landen bestaat.
En het is verheugend te kunnen verklaren, dat de samenwerking tussen het Bestuur van Aruba en de Directie van dit wereldbedrijf uitstekend te noemen is.
Als bijzonderheid wens ik te vermelden een mijlplaal in Aruba's historie, n.l. 15 Maart 1945, toen de Lago Oil & Transport Co. Ltd. een billioen barrel, dat is duizend millioen barrel, ruwe olie had geproduceerd sedert het begin der operaties in Januari 1929, terwijl op 4 December 1943 de vliegtuigbenzine-raffinaderij in gebruik werd gesteld. Door een en ander heeft de Lago tevens een onschatbare bijdrage geleverd aan de Verenigde Naties in Wereldoorlog II.
Het volgende mag in dit hoofdstuk evenmin onvermeld blijven:
Van 1940 tot en met 1945 droeg het Staatsdeel vrijwillig bij: in de kosten van de oorlogvoering, van de verdediging van het Staatsdeel en van de internering, alsmede voor voedselzendingen naar Nederland en voor een Rode Kruis colonne naar Ned.-Indië, tot een bedrag van rond ƒ 10.700.000,—, terwijl ten laste van de begroting voor 1946 ƒ 2.240.000,— is betaald t.b.v. de wederopbouw van Nederland. Als ik schrijf „Staatsdeel", dan wordt daarmede Curaçao in zijn geheel bedoeld, doch men blijft aan de veilige kant als in genoemde cijfers een derde deel ten laste van Aruba wordt genoteerd.
Vanzelf sprekend moest Aruba met de komst van de olie en de steeds wassende bevolkingstoename uit zijn isolement worden verlost. De wakkere K.L.M. bracht verlossing. De „Snip" volbracht de beroemde „Kerstvlucht 1934" over de Atlantische Oceaan van Amsterdam naar Curaçao. Enkele dagen later bracht de „Snip" een bezoek aan Aruba en werden ook hier Hondong en zijn mannen gehuldigd. Was het aanvankelijk de bedoeling een lijn Amsterdam—Curaçao v.v. te bestendigen, weldra bleek, dat die lijn „gevoed" moest worden. En zo ontstond de eerste lijn Curaçao—Aruba v.v. In de loop der jaren zou de K.L.M. West-Indische Afdeling tot een machtig bedrijf uitgroeien en aldus ook Aruba verbinden met de voornaamste steden rond de

Caraïbische Zee. Het luchtnet heeft thans een lengte van 9500 km. In het *jaar* 1944 werden naar Aruba vervoerd 9261 passagiers, van Aruba 8622. In de *maand* September 1947 bedroegen die cijfers rond 1800.

Wat de scheepvaart betreft zal ik slechts het feit vermelden, dat in 1947 7317 stoomschepen aanliepen met een B.R.T. van 35.240.152, t.w. in de St. Nicolaasbaai, Paardenbaai en Druifbaai, terwijl bovendien 1028 zeilschepen met een B.R.T. van 43.852 de Paardenbaai binnen zeilden. Onnodig te verklaren, dat Aruba een wereldhaven is geworden. Al deze cijfers zijn tekenen van welvaart.

Aruba is tot bloei gekomen. Uitstekende autowegen verbinden Oranjestad met de dorpen. Telefoon, waterleiding, electriciteit, nieuwe moderne kantoorgebouwen en scholen zijn gebouwd, alsmede smaakvolle woonwijken. Aruba heeft een bevolking die van aanpakken weet, een bevolking ook die volkomen opgewassen bleek te zijn tegen de welvaart, welke de gelukkige conjunctuur der jaren 1929 tot heden met zich bracht. Een bevolking, die weliswaar haar eigen inzichten heeft, maar die niet het algemeen belang uit het oog verliest. In vrede kon en kan worden gearbeid en het land tot verdere ontwikkeling worden gebracht. In uitvoering zijn thans twee grote werken, n.l. de verbetering van de haven „Paardenbaai" en het bouwen van kunstwerken, waardoor straks een aantal zeeschepen tegelijk kunnen meren, benevens de bouw van een nieuw vliegstation in verband met het steeds toenemende luchtverkeer. Verder wordt de nodige aandacht besteed aan het „Welvaartsplan Nederlandse Antillen", samengesteld door de professoren Goudriaan en Dresden. Eén der belangrijkste punten in dit plan is o.a. het bevorderen van het toerisme. Aruba leent zich daar bij uitstek voor i.v.m. de aanwezigheid van „Palm Beach", die door de bezoekende vreemdeling steeds één der schoonste stranden in deze contreien genoemd wordt. En het ziet er naar uit, dat dank zij ook fris Nederlands initiatief hier binnen afzienbare tijd een modern hotel zal verrijzen, zoals die in Cuba, de Bahama's en Bermuda bestaan, doch met dit voordeel, dat aan Aruba's hotel een cassino „à la Blankenberghe" zal worden verbonden. Zo werkt Aruba dus ook aan de toekomst. Het is echter raadzaam deze mijlpaal — 50 jaar — niet op te vatten als dagen van vreugde alleen, doch ook als dagen van bezinning. Staren wij in een lichte toekomst, waar gaan wij naar toe? Hoe was onze positie, hoe is zij nu en hoe zal ze zijn? Zulks hangt voor een goed deel af van de mannen en vrouwen, die bezield zijn met de wil Aruba met *geduld* en *beleid* krachtig te maken naar binnen en groot naar buiten. Aruba's industrie en de industrieën die moeten komen, alsmede het arbeidzaam volk scheppen daartoe de mogelijkheid. Doch daarvoor zijn ook onafscheidelijk nodig: mannen van gezag, prestige en integriteit, die Aruba's plaats in de wereld kunnen handhaven en die de kwaliteiten in zich hebben om een goed gouvernement te waarborgen. Aruba wordt thans gedragen door een geest van actieve zelfstandigheid. Misschien is het te zeer indachtig aan het woord van Abraham Lincoln: „No man is good enough to govern an other man, without the consent of the other!" Doch laat men zich daarbij realiseren, dat Aruba een klein eiland is en geen „Empire" zoals Noord-Amerika. Laat men zijn „Hollands realisme" tonen en beseffen, dat het in meerdere mate dan grote landen afhankelijk is van de buitenwereld in elk opzicht. Aruba zoals het reilt en zeilt, is niet de vrucht van plaatselijke handen alleen, doch verkregen door samenwerking met de buitenwereld, dichtbij en veraf gelegen. Moge het als deel van de Antillen een parel blijven aan de Kroon van Nederland!

HET PROTESTANTISME

DOOR

Dr. Ds. A. J. C. KRAFFT

Niemand had kunnen vermoeden, dat er in zo korte tijd zo'n evolutie kon plaats hebben op *Aruba* door de vestiging van de Lago Oil & Transport Cy in 1924 en de N.V. Arend Petroleum Mij. in 1927.
Valt onmiddellijk op, hoe Aruba op economisch en sociaal terrein met sprongen voorwaarts gaat, een sterke opleving op godsdienstig gebied kan men eveneens constateren.
Gelukkig, dat de jeugd als het ware naar een geestelijke achtergrond der dingen zoekt en naar een moreel houvast in de stroom van de materiële vooruitgang. Het is, alsof de jonge Arubanen in hun onderbewustzijn iets aanvoelen van het woord van Christus: „Wat baat het de mens zo hij de gehele wereld gewint, maar schade lijdt aan zijn ziel". Grote materiële vooruitgang brengt vaak zedelijke achteruitgang met zich mee en dat wil de jeugd voorkomen, vandaar dat zij zo'n belangstelling heeft voor de levensvraagstukken. Het is voor de opleving van het Protestantisme van grote betekenis geweest, dat verschillende Protestantse groepen zich daar kwamen vestigen.
Vóór 1924 had men slechts één Protestantse gemeente. Deze gemeente is reeds in de 17e eeuw ontstaan door de komst van o.a. Hollanders, Zeeuwen, Duitsers, die hier een ambt uitoefenden meestal in dienst van de West-Indische Compagnie. Merkwaardig is het, dat noch in de 17e noch in de 18e eeuw de gemeente te Oranjestad een predikant heeft gehad. Van Curaçao uit bezochten de predikanten sporadisch het eiland Aruba om huwelijken te sluiten, te dopen en het Heilig Avondmaal te bedienen. Zo kan men in het huwelijkregister van 1819 van de Fortkerk te Willemstad lezen, dat er twee huwelijken op Aruba waren ingezegend; ook pastoors hebben Arubaanse kinderen van Protestantse ouders gedoopt.
Door de bestiering Gods krijgt eindelijk in 1822 de gemeente een zendeling, die bestemd was voor de Kaap, doch door bijzondere omstandigheden op Curaçao terecht kwam. Klaas Eekhout werd door enkele dames gevraagd of het niet misschien zijn roeping kon zijn zich op Aruba als godsdienstonderwijzer te vestigen. Toen hij besloot daarheen te gaan, zorgden het Gouvernement en de Gereformeerde gemeente van Willemstad voor zijn salaris.
Aruba had dus eindelijk een eigen geestelijke verzorger. De predikant van Curaçao zou één of twee maal per jaar de gemeente bezoeken voor de bediening der sacramenten. Het aantal leden bedroeg 411, waaronder 108 blanken. De overige leden waren van gemengd bloed d.w.z. zij waren afstammelingen van Europeanen en Indianen. De Arubanen hadden tot 1924 zo goed als geen Afrikanen in dienst. Men gebruikte op de weinige plantages Indianen of afstammelingen van Indianen, dus in grote tegen-

stelling met Curaçao, waar men uitsluitend Afrikanen in dienst had, omdat er geen Indianen waren.
Eekhout bleef tot 1831 bij de gemeente en vertrok toen naar Europa. Tot 1843 bleef men op Aruba verstoken van godsdienstonderwijs. In dit jaar kwam Abraham van Draght als godsdienstonderwijzer, maar na vijf jaar werd hij reeds opgenomen in Zijn Heerlijkheid. Zijn graf vindt men op het Protestantse kerkhof. Zijn opvolger was J. C. van der Ree. De Arubanen waren niet meer tevreden met een godsdienstonderwijzer; zij wensten een predikant en vroegen aan de kerkeraad van de Verenigde Protestantse Gemeente te Willemstad om hun verzoek door te zenden naar Nederland. Dit werd gedaan, met het gevolg, dat in 1858 Ds. N. A. Kuiperi naar Aruba werd uitgezonden. Eindelijk had de gemeente haar zin. Tot 1871 heeft genoemde predikant haar met grote trouw gediend. Onder hem zijn de Reglementen van de Protestantse kerk opgesteld, die door Koning Willem III werden goedgekeurd. Na Ds. Kuiperi werd Evert Lodewijk Zeppenfeldt, Curaçaoenaar van geboorte, de zielzorger der Arubanen. Onder hem werd in 1877 het oude kerkje geheel herbouwd naar een ontwerp van de gewezen gezaghebber J. H. Ferguson. Deze zeer smaakvolle kerk zal binnenkort plaats moeten maken voor een prachtig ontworpen kerkgebouw, dat een sieraad belooft te worden voor Aruba. De gemeente is hard aan het werk om de gelden voor de bouw bij elkaar te brengen; het goedgeefse Arubaanse volk zal de gemeente ongetwijfeld niet beschaamd laten staan en de helpende hand toesteken. Achtereenvolgens hebben daarna in de gemeente gestaan: 1887—1901 Johannes Emilius van Duynevelt; 1902—1907 Ds. Wichard van den Brink; 1908—1917 Ds. G. J. Eybers; 1919—1930 Ds. A. van Essen; 1932—1933 Ds. C. E. H. J. Milet de St. Aubin; 1934—1946 Ds. Gerard Engelbert Alers; 1947 tot heden Ds. J. J. van de Wall.
Behalve de hoofdgemeente bestaat er al sinds jaren een bijgemeente van ongeveer zestig leden in Piedra Plat. Daar vinden wij een kerkje, een Protestantse gesubsidieerde school en een pastorie. Eerst in 1947 kreeg dit dorpje een eigen predikant. Ds. T. Hoogerwaard, die daar woont, is vroeger zendeling op Nieuw-Guinea geweest. Hij beperkt zich niet tot zijn gemeente, maar doet veel aan evangelisatiewerk. Hij preekt in het Papiaments, dat is de taal die de gemeente het best verstaat.
De gemeente van Oranjestad is autonoom en kan de predikant ontslaan, als hij niet voldoet aan de leer. Het aantal leden kan men schatten op 4000. Daar de gehele bevolking ongeveer 48.000 zielen telt, behoort ongeveer 9 % der inwoners tot de Protestantse gemeente van Oranjestad, terwijl 77 % Rooms-Katholiek is. De Rooms-Katholieken hebben prachtige scholen, een ziekenhuis, een zeemanshuis; hun invloed is groeiende. Zo zou het Protestantisme op de duur achteruitgaan. In deze toestand kwamen echter omstreeks 1924 bij de komst van de Lago sterke wijzigingen.
Naast de *enige* oude Gemeente van Oranjestad zijn verschillende andere Protestantse kerken of kringen ontstaan en de leden van enkele dezer kerken behoren tot de niet-blanke bevolking. Vooreerst werd in het gebied van de Lago, kort na de vestiging, een prachtige nieuwe Protestantse kerk opgericht. De *Communion church* is bestemd voor de Amerikaanse employé's. De prediking wordt zodanig ingekleed, dat èn Methodisten èn Presbyterianen èn andere gezindten geestelijke bevrediging ontvangen. Een zeer fraaie bibliotheek, waarin de meest belangrijke religieuze werken, is aan de kerk verbonden.
De *Gereformeerden*, die werkzaam zijn bij de politie, bij de N.V. Arend Petroleum Mij. en andere instanties, een kleine honderd in aantal, hebben geregeld dienst in de oude

Protestantse Kerk in Oranjestad. De Gereformeerde predikant van Curaçao komt iedere maand over om de diensten te leiden. De prediking geschiedt in het Nederlands, omdat de gemeente bestaat uit Nederlanders, die zich nog maar kort in de West bevinden.
Zeer belangrijk is de groep der *Methodisten*. Deze groep, welke zeer actief is, bestaat hoofdzakelijk uit kleurlingen; zij kwamen naar Aruba van de Bovenwinden. Daar in het Lago-gebied Engels wordt gesproken, voelen zij zich hier thuis en arbeiden hier graag. De Methodistische Zendingskerk zond spoedig een predikant naar deze gemeente; Ds. William J. Barrett, thans op Curaçao, wist de gemeente aan te vuren om een eigen kerk te bouwen, wat onder zijn opvolger geschiedde. In San Nicolaas telt de gemeente 3000 leden; het kinderlijk vertrouwen in hun Heiland doet weldadig aan.
Evenals op Curaçao kwamen enige honderden *Surinamers* naar hier om fortuin te zoeken, daar ze in Suriname zelf geen middel van bestaan konden vinden. Zij werken bij de Lago, bij de N.V. Arend Petroleum Mij. en bij verschillende handelszaken. Deze kleurlingen, die uitstekend Nederlands spreken, krijgen iedere maand bezoek van de Surinaamse predikant Ds. Doth, die verbonden is aan de *Evangelische Broedergemeente* op Curaçao. Zijn reis naar Aruba wordt door het Gouvernement betaald. Op de duur zouden deze Surinamers gaarne hun eigen predikant willen hebben.
Verder behoren tot de werkkrachten van de Lago vele bewoners van Saba en de Engelse Antillen. Deze belijden o.a. de *Anglicaanse godsdienst*; hun gemeente heeft een eigen kerk en voorganger in San Nicolaas. De dienst wijkt dermate af van die der Methodisten, dat samenwerking van deze twee groepen niet mogelijk is.
De *Zevende Dagadventisten* zijn hier ook aanwezig, zij hebben een voorganger en binnenkort zullen zij hun diensten kunnen houden in hun eigen kerk. De zendelingen van de *Scandinavian Alliance Mission of North America* hebben evangelisch werk verricht en hebben menigmaal de dienst van de oude Protestantse gemeente geleid; ook de Methodistische predikanten deden dit.
De *Pinkstergemeente* heeft op Aruba meer succes gehad dan op Curaçao. In Oranjestad heeft ze een eigen kerk en een zeer ijverige voorganger.
Aldus wordt door de Methodistische en de Anglicaanse kerk, door de leden van de Evangelische Broedergemeente, door de Zevende Dagadventisten, door de Pinkstergemeente, door de predikanten van Oranjestad, Piedra Plat en de Lago belangrijk geestelijk werk verricht. Terwijl vroeger geen afstammelingen van Afrikanen op Aruba voorkwamen, is dat thans geheel anders. Verblijdend is het, dat men onder hen ook Protestanten aantreft.
Het is te betreuren, dat de Protestanten nog weinig doen aan maatschappelijk werk. De Rooms-Katholieke kerk heeft dit veel beter begrepen. De Katholieke scholen nemen zeer toe en het onderwijs is in deskundige handen. Het Ziekenhuis op Aruba werd door de Katholieken opgericht; ook het jeugdwerk is bij de Missie in goede handen.
Wij mogen dankbaar zijn, dat er nog zoveel geloof wordt gevonden onder de eenvoudigen. De Protestantse gemeente is niet verslapt in het werk, integendeel, zij heeft een bewonderenswaardige volharding aan de dag gelegd en heeft de vaan omhoog weten te houden met Gods hulp.

WEGEN EN WONINGBOUW

DOOR

L. DE HOOP

Het onderdeel „Openbare Werken" van het eilandbestuur op Aruba was vóór de vestiging van de olie-bedrijven alhier van weinig betekenis.
In een gehele eeuw verrezen op dit eiland slechts een drietal gouvernementsgebouwen: een gouvernementshuis (1820—'30?) een openbare school (± 1890) en een gouvernementskantoor (± 1910), welke gebouwen door de zorg van het genie- en bouwdepartement van Curaçao tot stand kwamen.
Zo is de genoemde school b.v. kennelijk het werk van de bekende Curaçaose „Chef van het Bouwdepartement" Martis, de ontwerper en bouwer van o.a. de oude Hendrikschool en het militaire hospitaal op Curaçao.
Oranjestad, de hoofdplaats van het eiland, was door enige onverharde wegen („geschikt voor rijtuigen" volgens de topografische kaart uit het begin dezer eeuw) met de parochies Noord, Santa Cruz en Savaneta en verder met de goud- en fosfaatvindplaatsen Westpunt, Calabas, Bushiribana en Sint Nicolaas verbonden.
Aangezien het totaal aantal rijtuigen op het eiland, volgens de oudere generatie, slechts een drietal heeft bedragen, zal het verkeer op deze wegen niet bijster druk zijn geweest en zal het onderhoud weinig problemen hebben opgeleverd.
Oranjestad had in de Nassau- en de Wilhelminastraat enkele honderden meters geplaveide wegen, n.l. een bestrating van koraalkeitjes (kinderkopjes).
Zoals bij de geplaveide stadswegen gebruikelijk, werden deze gedeelten ook door de „stadsreiniging" verzorgd.
Op gezette tijden (volgens een der oudste inwoners alhier eens in de drie jaar!) werd in de buitendistricten een vijftigtal opgeschoten jongens aangeworven, die elk met een „basora di coco" (bezem van cocosbladeren) werden toegerust en zich vervolgens onder groot misbaar van deze taak kweten: onder het bulderend commando van de één-hoofdige politiemacht van het eiland.
Dit luidruchtig gebeuren vormde in het stille stadje ongetwijfeld een geweldig evenement. De doeltreffendheid van het systeem mag echter in twijfel worden getrokken: ooggetuigen weten althans omtrent de uiteindelijke bestemming van het stof en het vuil weinig of geen opheldering te verschaffen.
Thans omvat de onder Openbare Werken ressorterende reinigingsdienst van het eiland ruim vijftig man personeel en verwerkt jaarlijks, uitgerust met modern materieel, ongeveer 2500 m^3 straatvuil en 13.000 m^3 huisvuil op de stort- en verbrandingsplaatsen te Oranjestad en St. Nicolaas.

Het eiland bezit thans ruim 90 km geasphalteerde straten en wegen, verder is ongeveer 60 km lengte aan buitenwegen van een asphalt-oppervlaktebehandeling voorzien, terwijl nog ± 100 km onverharde wegen door een 15-tal wegwerkers, verdeeld over even zovele districten, regelmatig worden onderhouden.
Het drietal rijtuigjes van een halve eeuw geleden heeft plaats moeten maken voor een drieduizendtal motorvoertuigen in grote verscheidenheid.
Aan de verbetering en asfaltering van straten en wegen is ongeveer 250 man personeel geregeld werkzaam.
Ook de gebouwendienst van Openbare Werken onderging in de laatste achttien jaren een aanmerkelijke uitbreiding. Gebouwd werden in dit tijdvak o.a.: een bestuurskantoor, ± 80 stuks politie-, douane- en ambtenaarswoningen, 2 politiekazernes, 3 politieposten met dienstwoningen, 2 openbare scholen, een ontvangers- en douanekantoor, een kantoor O.W., 2 post- en telegraafkantoren, 2 telefooncentrales, 2 openbare markten, een abattoir met koelhuis, een gouvernements-logeergebouw, een vliegstation, 200 volkswoningen en (gedurende de oorlog) enige militaire gebouwen, welke zodanig werden uitgevoerd, dat hieraan na de oorlog een andere en definitieve bestemming kon worden gegeven. Oranjestad werd op deze wijze een ruim en modern bioscoopgebouw, een restaurant-feestzaal en een drietal grote opslagloodsen rijker.
De Openbare Gezondheidsdienst werd gehuisvest in het geheel gerestaureerde in omstreeks 1910 gebouwde gouvernementskantoor.
In uitvoering of voorbereiding zijn momenteel: een vliegstation ter grootte van ± 3000 m², een marktgebouw, een kantoorgebouw met magazijnen en werkplaatsen voor O.W., 140 volkswoningen en 3 openbare scholen, terwijl voor 1949 een nieuw en belangrijk groter bestuurskantoor op het programma staat.
Het spreekt vanzelf, dat de evolutie van het eiland zich vooral in de particuliere bouw openbaart: Oranjestad is met verscheidene nieuwe buitenwijken uitgebreid, in de binnenstad verrezen vele grote winkel- en kantoorgebouwen. Sint Nicolaas is van een onbetekenend vissersgehuchtje uitgegroeid tot een druk zakencentrum, omgeven door uitgebreide nieuwe woonwijken, terwijl de talloze „lemen hutten", van welker zwarte spikkeltjes de topografische kaart uit het begin dezer eeuw nog krioelt, zo goed als alle zijn verdwenen. Degelijke en net onderhouden stenen huizen vindt men thans bij honderdtallen over het gehele eiland verspreid.
De particuliere bouw is onderworpen aan de contrôle van het, tot de afdeling Openbare Werken behorende „Bouw- en Woningtoezicht". Over 1946 bedroeg het aantal uitgegeven bouwvergunningen 596 stuks, waarvan 510 voor woningbouw. Van deze laatste werden er 225 stuks in de buitendistricten opgericht.
De uitbreiding der plaatsen Oranjestad en St. Nicolaas geschiedt sinds 1943 volgens de betreffende uitbreidingsplannen.
De haven van Oranjestad, die in 1930 van een aanlegsteiger voor grotere schepen werd voorzien en in 1939 uitgebaggerd, ondergaat thans een verbetering en uitbreiding, die in 1949 gereed zal komen en waarvan de totaalkosten ongeveer tien millioen gulden zullen belopen.
Aruba's vliegveld, „Dacota", bezit een startbaan ter lengte van 1500 meter, zodat hierop de grootste vliegtuigen kunnen landen.
De technische staf van de Openbare Werken bestaat thans uit achttien man, de administratieve bezetting omvat twaalf personen, terwijl het aantal gouvernementswerklieden bij de afdeling O.W. ruim vierhonderd bedraagt.

DE LANDSWATERVOORZIENINGSDIENST

DOOR

R. J. BEAUJON Jr. en
P. A. VAN STUIVENBERG

De gemiddelde neerslag op het eiland Aruba is laag vergeleken bij de neerslag op de naburige kust van het vaste land van Zuid-Amerika, zelfs veel lager dan op Curaçao. Deze bedroeg over de laatste 8 jaren gemiddeld 368 mm per jaar.
Het grootste deel van de neerslag komt meestal met zware plaatselijke buien. Het gevolg hiervan is, dat de bodem dit water niet zo snel kan opnemen en het meeste water bovengronds naar zee wegspoelt.
Slechts op enkele plaatsen, daar waar de bodem uit diabaas-gesteente bestaat, is het wateropnemend en vasthoudend vermogen zodanig, dat grondwater-putten gegraven kunnen worden, die vrij goed drinkwater leveren.
In de valleien, die zich daartoe leenden, werden hier en daar kleidammen aangelegd om het bovengronds lopende regenwater te verhinderen naar zee af te stromen. Dit water werd door de district-bewoners gebruikt voor mens en dier.
Het is begrijpelijk, dat de levenswijze van de eilandbewoners zich aanpaste aan de regenperioden. De grote regentijd valt in de maanden October, November en December en de kleine regentijd in de maanden April en Mei en dan worden de daken van de woonhuizen, schuren en afdaken, tot de laatste pan gebruikt voor het opvangen van regenwater.
Nagenoeg bij ieder huis, maar vooral bij de woningen der beter gesitueerden, werden grote regenbakken gebouwd, soms zelfs met een inhoud van 200 m³.
Over het algemeen kon vroeger met deze regenwater-voorraad en met de waterlevering van de grondwater-putten en het tankiwater (water achter de dammen), het jaar worden doorgekomen.
Ruim 40 jaren geleden nam een vooruitstrevend Arubaan, de Heer C. H. Eman, de eerste stappen om Oranjestad een waterleiding te geven. Hiertoe werd grondwater door middel van windmolens opgepompt uit waterputten op Madiki en naar een in de stad gelegen reservoir gestuwd, vandaar gedistribueerd naar een deel van de woonhuizen. De kosten voor waterlevering bedroegen *f* 1,50 en *f* 3,— per tappunt, al naar gelang de grootte van de tapkraan; de hoeveelheid water werd niet gemeten, zulks zeer ten nadele van de onderneming.
Ongeveer in het jaar 1913 moest het bedrijf dan ook wegens onproductiviteit worden opgeheven.
Toen de Amerikaanse oliemaatschappij, de „Lago Oil & Transport Company", zich op Aruba vestigde, was fabrieks- en drinkwater voor de employé's nodig en stond

de maatschappij direct voor de waterproblemen. Het speciaal hiervoor ingenomen ballast-water, werd uit de Oceaan-tankers in stalen voorraadreservoirs gepompt; dit naar olie riekende water werd voor fabriekswater gebruikt, terwijl het drinkwater werd aangevoerd.
In latere jaren ging deze maatschappij over tot het distilleren van het koelwater (zeewater) van de fabrieken. Dit water werd eveneens als fabriekswater gebezigd. Het drinkwater voor employé's wordt heden ten dage nog steeds per tanker uit Amerika aangevoerd.
De „Eagle Oil Company", een dochter-maatschappij van de „Shell", gevestigd op dit eiland, pompt grondwater op uit de omgeving van Bubali en voert ook ballastwater met tankers in, om in de waterbehoefte te voorzien.
Het is begrijpelijk, dat toen twee oliemaatschappijen zich op Aruba vestigden, er spoedig een economische opbloei ontstond. De bevolking ging hogere eisen stellen en mede door de bevolkingsaanwas, bleek het, dat Aruba evenals Curaçao, een waterleidingdienst moest hebben.
De mogelijkheid om hiervoor grondwater te bezigen werd overwogen, doch moest gezien de slechte kwaliteit en de onvoldoende aanwezigheid ervan terzijde worden gesteld.
Gebaseerd op de goede resultaten verkregen met het distilleren van zeewater voor drinkwater bij de dienst op Curaçao, werd besloten Oranjestad en St. Nicolaas een waterleidingdienst te geven van uitsluitend gemineraliseerd gedistilleerd water.
Door de Landwatervoorzieningsdienst op Curaçao werden de waterleidingplannen ontworpen en in 1931 werd een aanvang gemaakt met de aanleg van het hoofdbuisleidingnet en met de bouw van de eerste zeewater-distillatie-inrichting op Balashi.
Aruba verkreeg hiermede een „novum" op gebied van watervoorziening.
Waar ter wereld wordt door een stads-distributienet met watertorens, uitsluitend gedistilleerd water aan de woonhuizen geleverd; waar drinkt men uit de tapkranen dergelijk water; waar heeft men zulk huishoudwater en waar spoelt men W.C.'s met gedistilleerd water door? Het is niet uitgesloten, dat Aruba de enigste plaats op het Westelijk halfrond is met een dergelijke waterleidingdienst.
Ieder woonhuis, gelegen in het verzorgingsgebied kan tegen de prijs van *f* 1,25 à *f* 1,50 per m^3 gedistilleerd water bekomen.
De aflevering geschiedt evenals op Curaçao door watermeters, met een klein maandelijks „vastrecht" verrekend in het tarief. Dit „vastrecht" is gebaseerd op de maandelijkse huishuur-prijs van de woningen en de omvang der bedrijven.
De watertorens zijn in moderne bouwstijl gebouwd en liggen in het centrum van Oranjestad en St. Nicolaas. De begane grond onder de toren is tot kantoor ontworpen, terwijl op de 1ste en 2de verdieping, de magazijnen zijn gelegen.
In het jaar 1932 werd de aan het Spaansch Lagoen gebouwde zeewater-distillatie-inrichting, van Engels fabrikaat, in gebruik genomen; deze heeft een gemiddelde productie van ongeveer 240 m^3 per etmaal.
Reservoirs met een gezamenlijke inhoud van 6500 m^3 zijn op een heuvel van pl.m. 50 m boven zeespiegel te Balashi gebouwd. Transportleidingen zijn aangelegd naar Oranjestad en Sint Nicolaas, met in beide plaatsen één distributienet.
Gedurende de oorlogsjaren nam, mede door de militaire bezetting en door de toename van buitenlandse arbeiders, het gebruik van leidingwater zodanig toe, dat tot uitbreiding van deze waterproductiebron overgegaan moest worden.

Achtereenvolgens werden de laatste 8 jaar vijf zeewater-distillatie-eenheden bij besteld, doch de aflevering hiervan werd door de oorlog zodanig vertraagd, dat soms tijdelijk tot waterdistributie moest worden overgegaan.
De moeilijkheden gedurende de oorlogsjaren waren vele, maar steeds wist het bedrijf deze te overwinnen en bleef Aruba gespaard voor grote water-misère's.
Het aantal aangesloten percelen bedraagt momenteel 2500, terwijl over 1947 380.000 m^3 gedistilleerd water werd geproduceerd.
Het waterleidingbedrijf is nog steeds groeiende en plannen zijn in voorbereiding de centrale distillatie-inrichting op Balashi tot 12 zeewaterdistillatie-eenheden uit te breiden. De gezamenlijke productie zal dan ongeveer 2700 m^3 gemineraliseerd gedistilleerd water per etmaal bedragen.
Op Balashi werden in de loop der jaren dienstwoningen gebouwd voor het hogere, zowel als voor het lagere personeel en nog steeds wordt het aantal woningen uitgebreid.
De kostprijs van het gedistilleerde water is echter hoog en bedraagt op basis van de huidige olieprijzen en arbeidslonen, ongeveer ƒ 1,85 per m^3.
Hoewel de Waterleidingdienst op Aruba jaarlijks grote exploitatie-tekorten heeft, neemt het Bestuur het standpunt in, dat de leidingwaterprijs in het algemeen belang en de volksgezondheid, toch zo laag mogelijk moet blijven.
Sinds 1930 werd op dit eiland voor pl.m. ƒ 3.000.000,— in watervoorzieningswerken geïnvesteerd, voor onderhouds- en bedrijfskosten rond ƒ 3.000.000,— uitgegeven, terwijl het totaal der inkomsten van het bedrijf gedurende die periode ruim ƒ 2.250.000,— beliepen.
Nu de drinkwatervoorziening voor Aruba door het distilleren van zeewater onafhankelijk van de regenval is geworden en grote gedeelten van het eiland ongeschikt voor de landbouw zijn, dringt toch steeds de gedachte naar voren, hoe het regenwater, dat na elke regenbui door de rooien naar zee stroomt, productief gemaakt kan worden.
In de eerste plaats dient gedacht te worden, hoe dit water te verzamelen en hoe te gebruiken. Er wordt daarom overwogen, om vallei-afsluitingen te maken in die valleien, die zich daartoe bij uitstek lenen. Millioenen m^3 water stromen thans nog ongehinderd naar zee weg.
Indien een deel van dit water vastgehouden kon worden achter grote stuwdammen, zou door zuivering en chlorering hiervan een goede kwaliteit drinkwater gemaakt kunnen worden.
In deze tijd van hoogconjunctuur moeten waterconserveringswerken worden uitgevoerd, waardoor in een tijd van economische achteruitgang, de bevolking naast de dure zeewater-distillatie-inrichtingen, verzekerd kan zijn van goed en goedkoop drinkwater.
De kleine tuinbouw zou met dergelijke stuwdammen in combinatie met irrigatiewerken, eveneens een goede toekomst tegemoet kunnen gaan.

GENEESKUNDE EN HYGIËNE

DOOR

R. M. ROBLES, *arts*

Aruba kan als een gezond eiland beschouwd worden. Bepaalde infectie- en tropenziekten komen op Aruba niet voor. Doordat het eiland een droog klimaat heeft en er geen bossen met moerassen zijn, missen wij hier bij de evenaar de tropenziekten, die er bij onze Zuidelijke buren wel heersen. De meeste infectieziekten zijn dan ook geïmporteerd. Ongeveer vijftig jaar geleden was er slechts één dokter op het eiland, dat toen zowat 8000 inwoners telde. Zijn werkkring strekte zich over het gehele eiland uit. Zo duurde het dikwijls drie uur rijden met paard en rijtuig om een zieke in de buurt van San Nicolaas te bezoeken. De dokterstarieven waren laag. Eénmaal in de week ging de dokter naar San Nicolaas, waar de Phosphaatmaatschappij gevestigd was. (Als dit plaats vond, waren de overige nederzettingen verstoken van medische hulp).

Een hospitaal was er in die tijd niet; indien er mensen waren die hospitaalbehandeling nodig hadden, werden ze in een bepaalde particuliere woning opgenomen en verpleegd, alwaar een oude vrouw als verpleegster fungeerde. Indien er operatief ingegrepen moest worden, geschiedde dit, indien mogelijk, thuis. Voor grote operaties, die wachten konden, werden de patiënten per schoener naar Curaçao gestuurd. Geen wonder dus, dat de kwakzalverij toen hoogtij vierde.

Als er een kind ziek was, werden de oude vrouwen in de buurt, die vele kinderen hadden, om raad gevraagd en steeds waren deze vrouwen bereid te helpen. Dit waren de z.g. „Curiosas". Zij gaven slechts raad en deden dit niet uit winstbejag. In de regel gaven zij een afkookseltje van kruiden, zo niet, dan het een of ander middeltje, dat zij in een winkel in de stad gekocht hadden. Apotheken waren er niet, behoudens de apotheek van de Gouvernementsarts, die uitsluitend zijn eigen recepten klaarmaakte. Bepaalde winkels in de stad hadden een kast met patentmiddeltjes en andere medicijnen, die zij aan het publiek verkochten. De eigenaars dokterden meestal zelf mede. Veelal maakten sommige mensen, dikwijls vreemdelingen, er een kwakzalversbedrijf van.

Deze „Bruha-mannen" werden zeer goed betaald en vooral, wanneer er plotseling weer een nieuwe „Bruha-man" kwam opdagen, maakte deze in korte tijd een aardig duitje. Tot nu toe is dit bijgeloof nog niet verdwenen en vooral de mensen, die betrekkingen hebben in St. Domingo, bestellen nog steeds flesjes, met een gekleurd watertje gevuld die tegen fancy prijzen verkocht worden. Tegenwoordig worden niet zo zeer tegen ongeneeslijke kwalen, alswel tegen ongelukkige liefdes-affaires of om zich tegen het een of andere kwaad te beschutten, drankjes verkocht. In 1935 werd

de eerste particuliere apotheek op Aruba te Oranjestad opgericht en werden verder alle z.g. medicijnbereidingen verboden.
Thans zijn er twee apotheken in Oranjestad en twee te San Nicolaas gevestigd.

Hygiënische verzorging bestond niet. Er was geen hygiënische dienst en de kindersterfte was zeer hoog. In 1921 kreeg Curaçao zijn hygiënische verordeningen, welke voor die tijd als voldoende beschouwd konden worden. Toen nu in 1926 de „Lago Oil & Transport Co. Ltd." eigenlijk begon met een raffinaderij op Aruba te bouwen en er vreemde arbeiders geïmporteerd werden, bleek het weldra, dat een verandering in de bestaande toestand diende te komen. Er verrezen honderden hokjes van hout en blik, welke zo maar door elkaar in San Nicolaas gebouwd werden. Tot nu toe worden ze nog als woning gebruikt, vanwege de nog steeds bestaande zeer grote woningnood. Sanitair was er toen niet. De zon moest ons maar te hulp komen om de uitwerpsels op te drogen, die tussen de cactushagen werden gedeponeerd. Eerst in 1935 kwam er een bouwverordening tot stand, welke luidde: „dat alle woonhuizen na 1935 gebouwd, van sanitair moesten voorzien worden".

Natuurlijkerwijs bleef er een wantoestand bestaan, die tot nu nog voortduurt. Eerst in 1941 werd een aanvang gemaakt met de Hygiënische dienst. Er was reeds voor dien een Controleur, doch van een geregelde dienst kon niet worden gesproken bij gebrek aan personeel. Nu is de Hygiënische dienst dit jaar uitgebreid en zijn er een Controleur en 5 Opzichters. Aan het hoofd staat een Chef Hygiënische dienst, die ook met andere werkzaamheden belast is.

Alhoewel de toestand in de laatste tijd danig verbeterd is, zal het nog geruime tijd duren, alvorens wij zullen kunnen spreken van een geheel verbeterde toestand. Doordien er steeds nieuw gebouwd wordt, moeten vele krotten geleidelijk plaats maken voor moderne huizen met sanitair; hierdoor komt er een verbeterde hygiënische toestand. Door gebrek aan Wetten, waardoor sancties kunnen worden toegepast, moet steeds opvoedend gewerkt worden, hetgeen dikwijls onoverkomelijke moeilijkheden met zich medebrengt.

Vroeger geschiedde de Watervoorziening door het regenwater in bakken te vergaren en in de koenoekoe's (de buitendistricten) in de zogenaamde „Tankies" (dit zijn grote kuilen in de lager gelegen plaatsen tussen de heuvels). Dit water werd zonder het eerst te koken als drinkwater gebruikt, zodat menigeen het slachtoffer van buikaandoeningen werd. Vooral bij kleine kinderen was dit het geval, doch in de volksmond heetten deze darmaandoeningen steeds een gevolg van het tanden krijgen. Vele zuigelingen stierven, vooral in de buitendistricten vanwege darmaandoeningen.
Deze wantoestanden zijn in de loop van jaren veranderd naar gelang de Watervoorziening door het in gebruik nemen van destillatie-inrichting meer en meer werd uitgebreid. Oranjestad en San Nicolaas zijn nu bijna volledig van waterleiding voorzien. Deze dient zowel voor drink- als voor waswater. Het leidingwater is nog steeds vrij duur. In de koenoekoe's brengen de watertrucks het gedestilleerde water bij de huizen en verkopen dit per kerosineblik.

Het regenwater wordt nog steeds in de regenbakken opgevangen en indien deze goed muskietenvrij zijn afgesloten, zal het muskietenvraagstuk in de stad zijn opgelost. Ons muskietenvraagstuk is er één dat speciaal voor de bewoonde buurten geldt.

Het voornaamste volksvoedsel was vroeger gezouten of verse vis met „Funchi" (maïsmeel). Er werd in de buitendistricten veel geplant. De mensen waren toen nog niet in de oliebedrijven tegen hoge betaling opgenomen; er werden ook veel geiten en varkens gefokt. De kleine maïs was het hoofdvoedsel. Verder werden er bonen en pinda's geplant.
Indien er enige droge jaren achter elkaar waren, dan ontstond er plotseling schaarste aan maïs en andere verse producten. Opmerkelijk is het, dat dan vele gevallen van avitaminosen en scheurbuik zich voordeden. De sterksten overleefden dit. Wanneer er weer volop maïs en bonen waren, dan verdwenen de avitaminosen. Tot heden ten dage is het nog een volksgeloof, dat de regens de ziekten wegwassen. Mede door de „Lago Oil & Transport Co." Ltd. die in haar winkels verse groenten en vruchten aan haar arbeiders tegen zeer lage prijzen verkoopt en tevens door de vele Venezolaanse en Dominicaanse schoenertjes, die geregeld verse groenten en vruchten aanbrengen, raken de mensen gewoon veel meer groenten en fruit te consumeren, waardoor de avitaminosen steeds meer afnemen.

De indeling van de Medische dienst is nu als volgt: De Gezondheidsdienst en de Hygiënische dienst van het eiland Aruba ressorteren onder de Openbare Gezondheidsdienst te Curaçao, aan het hoofd waarvan de Directeur van de Openbare Gezondheidsdienst staat. Op Aruba berust de leiding in handen van de Chef van de Geneeskundige dienst, die de zaken op het eiland regelt. Te Oranjestad zijn twee Gouv. geneeskundigen en in Savaneta één. De geneeskundigen in Oranjestad zijn belast met het werk in de districten bewesten de weg van Sta. Cruz naar Ajo, terwijl de geneeskundige te Savaneta belast is met de districten ten Oosten van deze weg.
De geneeskundigen doen dienst te Oranjestad en hebben daar hun spreekkamers. Deze zijn n.l. ondergebracht in het gebouw van de Openbare Gezondheidsdienst, een in 1947 gerestaureerd gebouw, waarin ook het Laboratorium gehuisvest is.
Verder vinden we in de kantoren van de Hygiënische dienst de spreekkamer van de vroedvrouw. De Chef van de geneeskundige dienst is tevens belast met de administratie, contrôle zuigelingenzorg, quarantaine dienst te Oranjestad en de schooldienst. Een geneeskundige is belast met de armenpraktijk, hygiënische dienst, krankzinnigen- en gevangenisdienst.
De andere geneeskundige is belast met het hospitaal en de t.b.c.-bestrijding. De geneeskundige in Savaneta is tevens belast met de armenpraktijk te San Nicolaas, quarantaine dienst te San Nicolaas en contrôle op de prostituées. Verder zijn er nog een Gouv. chirurg en een Gouv. keel-, neus- en oorarts, die tevens de Gouv. oogpraktijk uitoefent. Aan de t.b.c.-bestrijding is een verpleegster toegevoegd. De t.b.c.-bestrijding vindt in het hospitaal plaats, waar de contacten 2 keer per week worden onderzocht en doorgelicht. Zo nodig worden dan X-photo's gemaakt. De verpleegster bezoekt de patiënten en contact-personen thuis en geeft adviezen over hygiënische maatregelen en spoort deze tot geregelde contrôle aan.
De t.b.c.-patiënten worden, indien ze geneeslijk zijn naar Curaçao gestuurd, waar ze behandeld worden. De ongeneeslijke patiënten worden zoveel mogelijk bij familie aan huis geïsoleerd. Aan de zuigelingenzorg is ook een verpleegster toegevoegd. Door de zuigelingenzorg worden adviezen gegeven aan moeders en de babies worden geregeld gecontroleerd en gewogen en naar de voeding wordt steeds geïnformeerd.
De verloskundige dienst wordt verricht door twee Gouv. vroedvrouwen, waarvan

de ene te Oranjestad en de andere te Savaneta gevestigd is. Verloskundige hulp werd vroeger verleend door oude vrouwen, die een zeer gebrekkige opleiding hadden genoten; nu zijn er behalve de Gouv. vroedvrouwen nog 3 andere particuliere vroedvrouwen, wat voor het eiland voldoende is.
Verder zijn er nog 10 particuliere geneesheren, waaronder een oogarts en een specialist voor huid- en geslachtsziekten. De „Lago Oil & Transport Co. Ltd." heeft haar eigen medische dienst, waaraan 15 doktoren verbonden zijn. Dit bedrijf verzorgt zelf zijn eigen employé's met hun families. Er is een hospitaal alleen voor het personeel.
De „Arend Petroleum Mij." (een onderdeel van de Royal Shell) die op Aruba niet zo uitgebreid is als de „Lago", geeft aan haar arbeiders volledige medische hulp en aan hun gezinnen poliklinische behandeling en medicijnen. Vroeger had de „Arend Petroleum Mij." haar eigen hospitaaltje, doch dit werd in 1943 gesloten. Haar patiënten worden nu in het San Pedro hospitaal verpleegd.
De Gouv. patiënten worden ook in het San Pedro Hospitaal verpleegd. Dit is een R.K. particuliere inrichting, waarmede het Gouvernement een overeenkomst heeft. Tevens is dit het enige hospitaal buiten de „Lago", waarin de patiënten worden opgenomen.
De medische verzorging, vanwege het Gouvernement, is voldoende. Onder Gouv. patiënten worden gerekend allen, die in het bezit van een Gouv. kaart zijn. Deze kan gratis verkregen worden, of tegen betaling van ƒ 2,50 per 6 maanden. Deze kaarten worden verstrekt aan min- of onvermogenden. De ambtenaren met een salaris beneden ƒ 250,— per maand hebben recht op vrije behandeling. De burgerpolitie en gevangenbewaarders hebben ook voor hun gezinnen vrije behandeling; tevens zijn alle arbeiders, die minder dan ƒ 250,— per maand verdienen bij de ziekteverzekering opgenomen en zijn alle arbeiders tegen ongevallen verzekerd.

ZIEKENZORG EN ZIEKENVERPLEGING

DOOR

Pater L. A. PAANAKKER

Een overzicht van het Sociale leven op A r u b a gedurende de laatste vijftig jaren zou zeer zeker onvolledig zijn, indien ook niet een hoofdstuk gewijd werd aan een charitatieve instelling, die voor zovele inwoners van Aruba een toevluchtsoord geweest is bij ziekte of ongeval, een uitkomst onder omstandigheden, waar de krachten van het gezin te kort schoten en alleen een doelmatige verpleging in een daarvoor speciaal ingericht huis genezing en herstel konden brengen. We bedoelen het San Pedro Hospitaal te Oranjestad. Hoe kort ook zijn geschiedenis zijn moge, daar het hospitaal de 1ste October 1920 geopend werd, toch zijn de goede diensten door de Zusters en dokters ten bate der Arubaanse bevolking verricht, al niet meer te tellen en is het heel begrijpelijk, dat de goede faam van deze inrichting doorgedrongen is tot in de verste uithoeken van ons kleine eiland, in de vele gezinnen, welke daar verspreid wonen en bovenal in de harten van duizenden, die in de donkere dagen van ziekte en pijn, genezing of minstens troost en verlichting mochten vinden binnen de gastvrije muren van het San Pedro Hospitaal.
De stichting van dit hospitaal hangt ten nauwste samen met de komst van de Zusters Dominicanessen, die de 1ste Januari 1910 de scholen van Oranjestad en De Noord van de Zusters Franciscanessen, die ook het onderwijs voor de meisjes in Curaçao in handen hadden, overnamen. Want, hoewel oorspronkelijk naar Aruba gekomen met de bedoeling het onderwijs en de opvoeding der jeugd te verzorgen, was de Congregatie der Zusters Dominicanessen te Voorschoten niet ongenegen, gelijk zij op Sint Maarten gedaan had, ook de zorg voor de bediening van een ziekenhuis op zich te nemen.
Ook de plaats waar het San Pedro Hospitaal zich nu bevindt is verbonden met de vestiging dezer eerste Zusters op Aruba, doordat juist hun woning in 1920 tot hospitaal werd ingericht en voor haar een nieuw convent gebouwd werd bij de kerk.
Om echter beter te begrijpen wat in die dagen de oprichting betekend heeft van een bescheiden hospitaal met een twintigtal bedden, waar Hollandse zindelijkheid, medische hygiëne, christelijke charitas, goede voeding en frisse ligging aan iedere patiënt ten goede kwam, mag een kleine beschrijving van de economische en hygiënische toestanden, welke vóór 1920 hier heersten, niet ontbreken.
Economisch gesproken had Aruba in de jaren, die aan de vestiging der twee grote oliemaatschappijen voorafgingen, totaal geen betekenis. Armoede drukte haar stempel op dit door moeder Natuur zo zeer misdeelde eiland, op zijn bewoners, op hun woningen, op hun kleding, op hun gebruiken en levenswijze. Aruba was een dor en droog eiland, woest en kaal, met stenen en rotsblokken bezaaid en zijn bewoners waren in het algemeen zo arm als de mieren. Want evenals de rijkdom van deze nijvere insecten uit-

sluitend bestaat in het voedsel, dat zij dagelijks bij elkaar scharrelen, zo ook was de Arubaan uit die tijd reeds meer dan tevreden, indien hij zijn zwoegen en werken beloond zag met voldoende voedsel voor hem en zijn gezin. Van geld overhouden en sparen was dan ook geen sprake, zeker niet voor hen, die hun weekloon uitbetaald kregen met 75 cent en de overige vijf dagen in natura, gekocht in de winkel van hun werkgever. De Arubaan is van nature niet lui, maar werkzaam: hij zoekt werk in de aloëcultures, of later in de goudmijnen of bij de Fosfaat Maatschappij; de kustbewoners zochten het in de visserij; anderen bebouwden hun stukje grond met maïs, rankvruchten en pinda's; ook de scheepvaart leverde aan enkelen een mager bestaan op, maar het was en bleef armoe troef en als de oogst mislukte wegens langdurige droogte, hadden de cunucumensen zelfs niets om in ruil aan te bieden voor de levensmiddelen, die zij in de stad kochten en moesten zij in het krijt blijven staan tot een volgende gunstige oogst. Dat er op zulk een eiland, waar permanent waterschaarste, armoede en gebrek heersten, waar de wegen slecht en in de regentijd vaak onbegaanbaar waren, de hygiënische toestanden veel te wensen overlieten, is zeer wel te begrijpen.
Hiervoor kan men de enige dokter, die Aruba telde, geenszins aansprakelijk stellen, want deze stond voor de onmogelijke taak om een ondervoede bevolking van ± 10.000 zielen, die over een oppervlakte van 150 K.M.² verspreid woonden, van behoorlijke medische hulp te voorzien. Ook was er van Overheidszorg op dit gebied weinig of niets te bespeuren. Naar mij een zeventigjarige Arubaan vertelde, kon hij zich nog uit zijn jeugd herinneren, dat er buiten de stad een ruïne stond, overblijfselen van een huis, dat heel vroeger gediend had om zieken onder te brengen; een zekere Martha Angela, die ook als vroedvrouw optrad, had er het toezicht over. Hoe het daar precies toeging weten wij niet, maar waarschijnlijk verschafte het huisje alleen onderdak en moest de familie van de zieke voor de rest zorgen. Eenzelfde systeem van ziekenverzorging paste in 1913 Gezaghebber H. J. Beaujon toe, toen hij de oude openbare school als ziekenverblijf deed inrichten. Er konden hoogstens 13 personen worden opgenomen, die door hun eigen familie moesten verzorgd en verpleegd worden, waarvoor hun het Gouvernement 30 cent per dag uitbetaalde. Een oude vrouw Dorilia Figueroa was hier met het toezicht belast. Deze inrichting had het voordeel dat zware patiënten, die ver van de stad verwijderd woonden, daar hun tenten konden opslaan, regelmatig door de dokter konden bezocht worden en gemakkelijk hun medicijnen konden krijgen. Daartegenover stonden weer vele moeilijkheden, welke de dagelijkse verzorging van een zieke op een grote afstand van huis, voor de vrouwen met zich bracht. Hoe dat „onderdak" zoals we die inrichting zullen noemen, er van binnen en van buiten moet hebben uitgezien, laat zich gemakkelijker denken dan beschrijven. Maar als de verzorging van zieken, die thuis verpleegd worden, dikwijls al veel te wensen overlaat, wat zal er dan van terecht gekomen zijn in dat asyl, waar alles ontbrak en zelfs van de meest elementaire hygiëne geen sprake was?
Maar laten we de tijd niet vooruitlopen. In 1901 begon een Engelse goudmaatschappij onder de naam van „Aruba Gold Concession" haar werkzaamheden en richtte een huis in, gelegen tegenover de woning van dokter Horacio Oduber, ter verzorging van haar arbeiders, die in de mijnen door een ongeval getroffen waren. De goudexploitatie ging echter niet voorspoedig en na een zevenjarig bestaan liquideerde zij haar bezittingen. De komst van de gouvernementsdokter G. R. Hopkins in 1912 bracht ongetwijfeld enige verbetering, doch dit was niet van lange duur, daar Dr. Oduber na enkele jaren naar Curaçao vertrok en Dr. Hopkins als enige dokter achterbleef. Geen wonder, dat

de behoefte aan een hospitaal zich steeds sterker deed gevoelen en de dokter naar middelen uitzag om dat ideaal te verwezenlijken. Het Bestuur van Aruba en het Opperbestuur van Curaçao waren natuurlijk volledig op de hoogte van de miserabele toestand, waarin de bevolking in dit opzicht verkeerde, maar ik vermoed dat de Koloniale kas, welke in die dagen nog door het Moederland gesteund werd, geen afdoende hulp toeliet. Ook bij de R.K. Missie behoefde men voor grote sommen niet aan te kloppen; de financiële zorg voor kerken en scholen rustte in al haar zwaarte op de schouders van de Bisschop, die geen verhaal had op de arme bevolking, maar zijn uitgaven moest trachten te dekken met giften uit Nederland en uit Amerika.
Dr. Hopkins, die geen middel onbeproefd wilde laten, wendde zich tot Gouverneur Nuyens met het voorstel bij het Rockefeller Instituut steun te vragen voor het bouwen van een hospitaal. De Gouverneur wilde daar echter niet van horen, maar stelde voor een request op te maken, waarin de noodzakelijkheid van een hospitaal voor Aruba bepleit werd.
Intussen verergerde de algemene gezondheidstoestand met de dag, mede tengevolge van een langdurige droogteperiode, waardoor de oogsten telkens mislukten. Ten einde raad besloot Dr. Hopkins zich nogmaals tot de Bisschop van Curaçao te wenden met het dringend verzoek om hulp. Wij lezen in deze brief, gedateerd 27 September 1915 het volgende: „Tengevolge van de droogte, die reeds vijf jaren achtereen aanhoudt, van misoogst en gebrek aan goed drinkwater lijdt de bevolking van Aruba grote schade aan haar gezondheid en moet het als een wonder beschouwd worden, dat het grootste deel nog niet van honger bezweken is. Inderdaad treft men hier nauwelijks nog gezonde mensen aan. Bijna alle buitenbewoners lijden aan buikloop, wat hen bevattelijk maakt voor andere ernstige ziekten, zoals dysenterie, typhus enz. Daar komt nog bij dat het aantal zieken dagelijks toeneemt door repatriërende mannen, die in Venezuela en Colombia werk hebben gezocht en meestal besmet zijn met malaria of dysenterie. Velen onder hen hebben de benen overdekt met zweren en door gebrek aan voeding, medicijnen en goede verzorging blijven zij in die ellendige toestand zonder te genezen. En in deze treurige omstandigheden verkeren een 9000 zielen!
Weliswaar, zoo gaat Dr. Hopkins voort, bezit het Gouvernement hier een huis, waar patiënten van de buitendistricten kunnen worden opgenomen, maar het kan slechts 13 personen herbergen en daarenboven komen de zieken, die zich in uiterste nood daarheen begeven, om honger te lijden, daar zij moeten zien rond te komen met 30 cent per dag. Het is duidelijk, dat men een dergelijk huis, waar alles ontbreekt wat een zieke nodig heeft, geen hospitaal kan noemen, en hier valt op de eerste plaats verpleging onder. Inderdaad hier is niemand, die zich het lot van deze ongelukkigen aantrekt, alleen zij die familie hebben, ontvangen van hen enige verlichting, maar dat is dan ook alles."
In Mei 1916 schreef Monseigneur Vuylsteke als antwoord op deze noodkreet een circulaire, waarin Zijne Excellentie een beroep deed op de publieke weldadigheid, teneinde aldus de nodige gelden bijeen te krijgen. Toch zou het nog vier lange jaren duren, alvorens het zoo vurig begeerde hospitaal tot stand kwam. Laten wij thans, na in 't kort het Arubaanse leven, voor zover dat met ons onderwerp verband houdt, geschetst te hebben, overgaan tot de eigenlijke geschiedenis van het San Pedro Hospitaal.
Toen de eerste zes Dominicanessen op 1 December 1909 te Aruba aankwamen, werden zij ondergebracht op het landhuis „Sividivi", dat in 1901 door de Engelse goudmaatschappij „Aruba Gold Concession" als Directeurswoning gebouwd was. Het daarbij behorende landgoed, dat toentertijd heelemaal buiten de stad lag, heette oorspronkelijk „Werk & Rust" en kwam in 1873 in het bezit van de Heer Felipe Bereno, die het over-

doopte met de naam „Sividivi" waarschijnlijk een verbastering van het Spaanse woord Sividigna, een plant, die daar veel voorkwam.
Na een zevenjarig bestaan liquideerde de Goudmaatschappij en bood zij het landgoed met woning te koop aan, onder voorwaarde, dat deze voor een godsdienstig of liefdadig doel zou bestemd worden. De Pastoor van Oranjestad deed een bod en zo kwam op de 12e Februari 1908 de R.K. Missie in het bezit van „Sividivi". De 1ste Januari 1910 namen de nieuwe Zusters de Parochieschool over van de Zusters Franciscanessen van Rozendaal en openden daarenboven een klas voor U.L.O. in het landhuis, dat voor de tweede maal van naam veranderde en voortaan Santa Maria Convent zou heeten. Zo was dan „Sividivi" van Directeurswoning omgeschapen in een zusterhuis en voor een deel in een school. Doch deze toestand zou niet lang duren, daar door uitbreiding van onderwijspersoneel de woningruimte op die manier te klein werd. Vlak bij de kerk werd nu een nieuwe school gebouwd, die in Juli 1913 in gebruik kon worden genomen, waardoor de Zusters verder over het gehele huis konden beschikken. Het omliggende terrein werd om het productief te maken met aloë beplant.
Daar Monseigneur Vuylsteke, overtuigd van de dringende noodzakelijkheid van een eigen hospitaal voor Aruba, wel inzag dat geen andere instantie dan de R.K. Missie gevoegelijk dat grote werk zou kunnen ondernemen, kwam vanzelf de vraag aan de orde, waar eventueel dan het nieuwe hospitaal zou moeten gebouwd worden. Niemand wist nog in die dagen, dat het landgoed „Sividivi" voorbestemd was om de bakermat te worden van het latere San Pedro Hospitaal, maar er waren toch wel aanwijzingen, die toen die vraag te berde kwam, in die richting wezen. Vooreerst was de ligging, vlak bij de stad, maar toch enigszins afgelegen, uitstekend geschikt voor een ziekenhuis, waarbij nog kwam de ideale sfeer van rust en vrede, die over deze plaats hing, door de vrij talrijke bomen, de kleurige, zacht getinte aloë-aanplant en dat alles omheind door een altijd groene cactushaag. Daarenboven was het zustershuis andermaal te klein geworden en woog het ongemak steeds zwaarder, dat het op een afstand van vijf minuten lopen van kerk en school verwijderd stond. Een kleine afstand weliswaar op zich zelf, die op vandaag langs goed verlichte, geasphalteerde straten weinig te betekenen heeft, maar toen het zoveel keer per dag op en neer gaan, door allerlei bijkomende omstandigheden dubbel bezwaarlijk maakte. De keuze was dan ook niet moeilijk toen het ging om, ofwel het bestaande zustershuis met een vleugel uit te breiden en ergens anders een nieuw hospitaal te bouwen, of een nieuw zustershuis vlak bij kerk en school neer te zetten en het oude voor hospitaal in te richten. Tot dit laatste werd dan ook besloten toen de Bisschop de 18e Mei 1920 op Aruba kwam voor de inwijding van het nieuwe zustershuis en kort daarop werd met de verbouwing een begin gemaakt. Nu was het zaak om nog wat gelden voor dat sympathieke doel bijeen te zamelen. Het a.s. zilveren Priesterfeest van Monseigneur Vuylsteke, dat op 15 Augustus 1920 zou gevierd worden, bood een ongezochte gelegenheid om de parochianen van Oranjestad hiertoe te laten meewerken. Een flinke som geld om de onkosten der verbouwing te bestrijden zou de Bisschop als feestgeschenk zeker zeer welkom zijn. Het idee vond veel bijval en al spoedig werd een Damescomité gevormd, dat besloot op de feestavond een bazaar met tombola te organiseren. Voor het rustige stadje was dit een gebeurtenis van betekenis en we kunnen ons indenken hoe de voorbereidende werkzaamheden gedurende drie maanden heel de dameswereld van Oranjestad in beslag namen. Om volledig te zijn, moeten we vermelden dat de bazaar, met zoveel zorg en toewijding voorbereid, een groot succes werd. Geen enkel artikel bleef onverkocht en de lootjes

van de tombola vlogen weg. Met een batig saldo van ƒ 3.350, waaronder een gift van 500 gulden, sloot deze, onder alle opzichten geslaagde feestavond.
De verbouwing naderde intussen haar voltooiing; Monseigneur zou zelf de inwijdingsplechtigheid komen verrichten en wel op zijn Patroonsfeest, tevens het tweede lustrum van zijn Bisschopswijding, de 29ste September 1920. Met een Pontificale Hoogmis werd deze grote dag ingezet, waarna inzegening van het hospitaal, dat onder de bescherming gesteld werd van de Dominicaanse Heilige Sint Petrus van Verona. De eerste October werden de vier eerste patiënten opgenomen, een lang gekoesterde wens was eindelijk in vervulling gegaan. Deo gratias!
Na deze enigszins lange, zij het niet langdradige voorgeschiedenis, willen wij thans overgaan tot een korte beschouwing van het San Pedro Hospitaal, dat klein en onbetekenend ergens verscholen lag tussen het geboomte, maar langzaamaan toenam in omvang en betekenis, delend in de groei en steeds toenemende belangrijkheid van de gemeenschap, waartoe het behoort.
Het front van het Hospitaal beslaat juist een vierde van de breedte, welke het gebouw sinds September 1936 bezit. Men beschikte bij de opening over een 20 bedden; er waren drie ziekenzalen, één 1ste klas-kamer, een kleine operatiekamer, die tevens dienst deed als polikliniek en achter het hoofdgebouw stond nog een langwerpig huisje, waarin drie kamertjes voor eventuele besmettelijke ziekten. Zuster Clara, die thans een welverdiende rust geniet in het nabijgelegen Maria Convent, met twee zusters verpleegsters en bijgestaan door enkele vrouwen en meisjes voor de huishouding, verzorgden de zieken. Er was in die tijd nog geen electrisch licht, geen waterleiding, geen telefoon, dus alles nog heel primitief. Moest er 's nachts soms een dokter geroepen worden, dan trokken twee zusters in het donker er op uit; ook kwam het voor dat 's avonds laat nog de hulp van de politie moest gevraagd worden, wegens een paar dronkelappen, en dan zat er niets anders op dan naar de politiewacht te stappen. Voor watervoorziening was men aangewezen op de regenbak, die in de droge tijd met veel omzichtigheid moest gebruikt worden. Het eerste begrip dat men een nieuwkomer uit Holland trachtte bij te brengen was dit: water is hier een kostbaar goed, wees er altijd zuinig mee. Het is voorgekomen, dat men om 10 uur geen druppel water in huis had om koffie te zetten en men eerst een meisje met een kerosineblik naar de Pastoor moest sturen om wat water te halen. Ook de inkomsten waren in die tijd zeer miniem. De meeste patiënten waren arme stakkers, daar de meergegoeden of thuis verpleegd werden of naar Curaçao of Panamá gingen, om zich daar onder behandeling van befaamde doktoren te stellen.
Toen echter in Augustus 1924 de grote Amerikaanse oliemaatschappij van New Jersey „de Standard Oil Company" op de Oostpunt van het eiland een grote raffinaderij ging inrichten, veranderde Aruba met de dag en ook het San Pedro Hospitaal werd in de maalstroom der industriële vooruitgang meegezogen. Niet alleen, dat er reeds meer geld kwam onder de mensen, maar vooral ook doordat de Lago, zoals de Maatschappij hier genoemd werd, al haar zieken naar het San Pedro Hospitaal stuurde. Dit duurde zo voort tot April 1929, op welke datum de Lago haar eigen hospitaal in gebruik ging nemen. Het San Pedro Hospitaal heeft daarom veel te danken aan de Lago, vooral in die eerste moeilijke jaren en het zal altijd een dankbare herinnering bewaren aan de hulp en steun, die het van de Maatschappij mocht ontvangen, in het bijzonder aan Capt. Rodger, haar eerste Manager.
Ook de Arend Petroleum Maatschappij (A.P.M.) die op de Westpunt van Aruba een klein bedrijf had ingericht, maakte tot October 1929 gebruik van het San Pedro Hospitaal.

Onder de doktoren van deze eerste periode 1920—1929 vermelden wij Dr. Eloy Arends, Dr. Jacobo Arends en dokter Nunez. De beide eersten waren geboortig van Aruba, kortelings afgestudeerd in Amsterdam, terwijl dokter Nunez van Suriname afkomstig was. In April 1928 verscheen een jonge, Hollandse scheepsdokter ten tonele, dokter A. F. Dussenbroek, die voorbestemd was om een rol te spelen in het sociale leven van Aruba en op 13 April 1948 reeds twintig jaren de beste krachten van zijn geest en goed hart, gewijd heeft aan de morele en lichamelijke volksgezondheid van zijn tweede vaderland. Tot 1 Januari 1935 was hij verbonden aan het hospitaal van de A.P.M. te Bubali en heel veel heeft het San Pedro Hospitaal aan hem te danken, wegens zijn onverminderde belangstelling, practische raadgevingen en daadwerkelijke steun.
Verloor het hospitaal vele goede patiënten door het vertrek van Lago en A.P.M., zo werd dit verlies weer enigszins aangevuld door de komst van een geheel nieuwe categorie: de Nederlandse Militairen in Juli 1929. Verheugend feit op zich zelf, hoewel de aanleiding minder prettige herinneringen wakker roept aan de laffe overval van Urbina in de nacht van 8 op 9 Juni 1929 op het Fort Amsterdam te Curaçao.
Sindsdien zijn over de duizend militairen van Politie, Land- en Zeemacht in het San Pedro Hospitaal opgenomen geweest en hebben er altijd een prettige indruk achtergelaten. Met hun opgewekte geest, volgzaamheid en gevoel voor tucht, waren zij steeds welkome patiënten en wie zal het vreemd vinden, dat de zusters zich de plaats indachten van die ver verwijderde moeders, alsook gelukkig waren door de verzorging van soldaten, haar aandeel te krijgen in de algemene oorlogsvoering.
De goede gang van zaken (iedereen beschouwt een onderneming van zijn standpunt), welke te danken was aan de economische opbloei, had tot gevolg, dat men gebrek kreeg aan plaatsruimte. Een geheel apart staand zustershuis was dringend noodzakelijk; er moest een ruimere, frisse keuken komen en met het oog op de kraamverpleging, waarmede men het volgend jaar zou beginnen, wenste men over meer 1ste klas kamers en een flinke vrouwenzaal te beschikken.
Besloten werd in 1928 een nieuwe vleugel aan te bouwen en deze met het oude gedeelte te verbinden door een passende hoofdingang met vestibule. De 12e Januari 1929 werd de eerste patiënt in de nieuwe vleugel opgenomen, die uit vier 1ste klas-kamers bestond en een vrouwenzaal. Het zusterhuis en de nieuwe keuken stonden achter het hoofdgebouw en geheel los daarvan. Deze twee gebouwen kwamen gereed in April 1929. In Mei 1929 werd bekend gemaakt, dat men ook met kraamverpleging zou beginnen. Tot dan had men zich uitsluitend beperkt tot de chirurgische gevallen. Deze beslissing bleek een groot succes te zijn; aanstonds werden reeds verscheidene 1ste klas kamers besproken en op 7 Augustus 1929 zag de eerste baby in het San Pedro Hospitaal het levenslicht. In dat jaar werden er nog 20 andere kinderen geboren en sindsdien is het aantal bevallingen steeds crescendo gegaan. In het afgelopen jaar 1947 assisteerden de zusters bij 183 bevallingen en in totaal werden Augustus 1929 tot 31 December 1947 1266 kinderen in het hospitaal geboren.
In de jaren 1933/34 kwam er een inzinking; het aantal patiënten liep aanmerkelijk terug, zodat het meermalen gebeurde dat er maar 15 à 20 zieken waren. In 1934 was het aantal patiënten 190 minder dan in 1932 en begon men te vrezen dat het hoogtepunt reeds bereikt en voorbij was. De laatste dag van het jaar bracht echter verbetering door de komst van Dr. W. L. Harmsen, die dokter Dussenbroek zou opvolgen bij de Arend Petroleum Mij. en tevens als chirurg zou optreden in het San Pedro hospitaal, zowel voor particuliere als voor Gouvernementspatiënten.

Wat dit voor ons eiland betekende en welke perspectieven zich daarmede openden voor ons hospitaal, laat zich gemakkelijk begrijpen als men bedenkt, dat voor dien alle operatiepatiënten, welke een zeereis konden doorstaan, genoodzaakt waren naar Curaçao, Panamá of Caracas te gaan. Dank zij de geregelde stoombootverbinding der laatste jaren, was de overtocht naar Curaçao minder bezwaarlijk dan voorheen met een zeilschip, dat afhankelijk van de wind, soms vier à vijf dagen onderweg was; bij gunstig weer nam de overtocht toch nog tweemaal 24 uur. Het kwam zelfs voor, dat de bark na enkele dagen op zee gezwalkt te hebben, weer naar de haven van Aruba terugkeerde, in afwachting dat een gunstige wind de reis mogelijk zou maken. Ook is het natuurlijk voorgekomen, dat patiënten wegens gebrek aan chirurgische hulp, overleden zijn. Een grote verbetering bracht in dit opzicht de K.L.M., die sinds de succesvolle vlucht van „De Snip" op 24 December 1934 naar Aruba, met een wekelijkse dienst op Curaçao begon, welke later regelmatig werd uitgebreid en nu zo frequent is, dat men meermalen per dag op en neer kan vliegen.

Maar toch, hoe frequent en vlug ook de verbinding Aruba—Curaçao geworden was, het bleef een groot bezwaar ernstige zieken te moeten transporteren, ongeacht de grote onkosten, die daaraan verbonden waren en de consequentie, die een langdurige verpleging ver van huis, van familie en kennissen van zelf meebracht, om nog niet te spreken van een geval met noodlottige afloop. De mogelijkheid dus, dat alle operaties op Aruba zelf zouden kunnen geschieden, was dus een feit van algemeen belang en vèrstrekkende betekenis.

Men moet echter niet denken, dat hiermede ineens alle moeilijkheden opgelost waren, neen, die begonnen nu pas het hoofd op te steken, want de bestaande ruimte, welke als polikliniek en als operatiekamer moest dienst doen, was veel te klein, er was een tekort aan geoefend personeel en daar het hospitaal niet over de nodige instrumenten beschikte, moesten deze voor elke operatie door Dr. Harmsen worden meegebracht, nadat zij door de chirurg op „Bubali" operatieklaar gemaakt waren. Ook met het steriliseren van operatielinnen belastte zich Dr. Harmsen. Wel had men in 1936 voor dat doel een sterilisator aangeschaft, die echter in 1938 nog niet in gebruik kon genomen worden wegens te zwakke stroom.

Hoe er met goede wil en samenwerking nog veel te bereiken valt, blijkt uit het feit, dat niettegenstaande de gebrekkige hulpmiddelen en 1001 moeilijkheden, op het eind van 1935, dus in het eerste jaar, 278 operaties (grote en kleine) verricht waren. Een eresaluut aan Dr. Harmsen en de Hoofdverpleegster van „Bubali", die voor elke operatie meekwam, aan de dokters-assistenten Coco en Eloy Arends en aan de zusters Honorata, Canisia en Plechelma voor deze topprestatie.

De patiënten stroomden nu toe en al spoedig kwam men tot de ervaring, dat het zo niet langer ging. In het eerste jaar boekte men reeds 350 meer opnamen en daarenboven voldeed de operatiekamer allerminst aan de eisen, welke men redelijk stellen kon. Dus weer uitbreiden en bijbouwen. De plannen werden uitvoerig besproken met Dr. Henriquez, Directeur van de Openbare Gezondheidsdienst en de bovenvermelde Arubaanse dokters en ten slotte werd aan de Heer Fokkers opdracht gegeven deze plannen uit te werken en een kostenberekening te maken.

Ditmaal zouden er aanzienlijke bedragen mee gemoeid zijn, doordat de bouw op ƒ 63.000,— begroot werd en er voor bijkomende werkzaamheden, installatiekosten van operatiekamer en ziekenkamers, licht- en waterleiding etc. nog een ƒ 20.000,— bij zou komen. Vanwege de beperkte geldmiddelen, die in de loop der eerste vijftien jaren telkens

uitgeput raakten, wegens nooit eindigende uitgaven, was men er nog niet toe gekomen om voor de zusters een kapel te bouwen. Vijftien jaar lang konden de zusters voor zover de dienst het toeliet, zich 's morgens voor dag en dauw naar de parochiekerk begeven, om de H. Mis bij te wonen en te communiceren, maar gedurende de dag moesten zij zich de troost ontzeggen, die een bezoek aan Jezus in het H. Sacrament haar geven kon. Ter wille van de goede zaak, omdat de eisen van de patiënten voor gingen, hebben zij dat offer vijftien jaar lang zonder morren, zij het niet zonder droefheid en pijn gebracht en wij kunnen ons daarom enigszins de rechtmatige vreugde der goede zusters voorstellen toen op de 6e Mei 1935 het Allerheiligste na 15 jaren afwezigheid 's avonds om 7 uur zijn intrede deed in de nieuwe kapel en het eerste Lof gecelebreerd werd door de Pastoor der Parochie, de ZeerEerw. Pater Antoninus Zeppenfeldt. Al hadden de zusters nu een kapel, er was nog geen priester aan verbonden voor de bediening. Voor geestelijke hulp moest men zich wenden tot de Pastoor van de naburige parochiekerk en ook kon er nog geen H. Mis gelezen worden. Het was dus wel een gebeurtenis toen Pater Martinus Luyckx, die in zijn 36-jarige missieloopbaan verschillende hoge posten bekleed had, zowel in Porto Rico als in Curaçao, de 9e November 1936 benoemd werd tot eerste Rector van het San Pedro Hospitaal. Iedere dag voortaan de H. Mis aan huis en steeds de Rector bij de hand voor de zieken. Wat een verbetering. Tot 1943 heeft Pater Luyckx zijn bediening als Rector kunnen waarnemen. De 22e October vertrok hij naar Amerika voor een keeloperatie; het mocht echter niet meer baten en na een vreselijk lijden overleed hij de 15e Januari 1944, waarna zijn lichaam te rusten gelegd werd op de dodenakker der Dominicanen van Minneapolis.
En nu stond men ineens voor een nieuwe uitgave van ruim ƒ 80.000,— met een lege kas. Er zou dus geld geleend moeten worden, maar waar? Behalve enkele, kleinere bedragen was op Aruba niets te lenen; ook het Gouvernement beschikte afwijzend op een verzoek tot het verstrekken van een renteloos voorschot. Ten slotte kon men op Curaçao bij enkele particulieren de benodigde som lenen tegen een rente van 5 %. De werkzaamheden konden nu beginnen: in de week na Pasen van het jaar 1935 werd de eerste spade in de grond gestoken en na verlerlei moeilijkheden, die speciaal de uitbreiding van een in volle werking zijnde ziekenverplegingsinrichting met zich meebracht, overwonnen te hebben —: nu eens mocht er niet geklopt worden, dan kon men het geraas van de cementmolen niet verdragen, en zo was het iedere dag wat anders —, kon Zijne Hoogw. Excellentie Mgr. P. I. Verriet O.P. op de tweede Maandag in September van het jaar 1936 met veel uitwendig vertoon de nieuwbouw inwijden.
Aan aller wens was nu voldaan: de zusters hadden haar kapel, de dokters konden beschikken over twee nieuwe verloskamers, de chirurg over twee operatiekamers met bijbehorende afdelingen, voor de patiënten waren frisse 1ste en 2e klaskamers bijgebouwd, naar de eisen des tijds voorzien van alle gemakken, twee grote, ingebouwde regenbakken hoopten op een overvloedig regenjaar en de meisjes van de was waren trots op het nieuwe washuis. De volgende dag ging het normale leven weer zijn gewone gang, maar nu vlotter en prettiger.
In Januari 1943 sloot de Arend Petroleum Mij. haar hospitaal op „Bubali", wat niet alleen ten gevolge had, dat de patiënten gelijk voor October 1929 weer naar het San Pedro hospitaal gezonden werden, maar ook dat het instrumentarium en het Philips-Röntgenapparaat ter bewaring aan het San Pedro hospitaal werden toevertrouwd en naar verkiezing ook konden gebruikt worden. Vanaf die tijd begon men dan ook met zelf Röntgenfoto's te maken, vroeger ging men daarvoor, alleen in hoogst noodzakelijke

gevallen, naar de „A.P.M.". Dit werd nu anders: in 1942 maakte men 280 foto's en in 1945 waren het er reeds 940. Met het nieuwe ultramoderne apparaat, dat in November 1945 in gebruik genomen werd, maakte men in 1946 1170 foto's, welk getal in het jaar daarop steeg tot 1591.

Toen Dr. Harmsen 15 Juli 1944 met het Curaçaose Rode Kruis naar Oost-Indië vertrok, werd hij tijdelijk vervangen door de Surinaamse dokter Tjon Sie Fat tot de komst in November 1945 van de chirurg Dr. A. Schlachter, die het eerste jaar reeds 270 meer operaties verrichtte dan zijn voorganger.

De 29ste September 1945 herdacht het San Pedro Hospitaal zijn 25-jarig bestaan. Men meende, wegens de tijdsomstandigheden, aan dit heuglijk feit geen ruchtbaarheid te moeten geven, doch de heer S. N. Ecury, die 25 jaar geleden sterk voor de oprichting van een hospitaal gestreden had, vond het meer dan billijk die dag plechtig te vieren. De toenmalige Directeur van het Hospitaal, Pastoor Th. Bartel was gemakkelijk over te halen en organiseerde voor zover dat nog mogelijk was, een bescheiden feestviering. Een dames-comité zou in Oranjestad een collecte houden en Mgr. Verriet zou onder de plechtige mis van dankbaarheid het volk toespreken. In een paar dagen tijds collecteerden de dames ruim 4000 gulden en boden deze als feestgeschenk aan.

De betekenis van het San Pedro Hospitaal nam in de laatste jaren niet weinig toe door de vestiging op Aruba van nieuwe doktoren, waaronder Dr. P. F. van Bemmel, neus-, keel- en oorspecialist, die sinds Juli 1946 eenmaal per week opereert en ook oogoperaties doet; in September komt Dr. J. Brouerius van Nidek zich hier vestigen als internist, terwijl Dr. Polanen, oogarts zich voorlopig met een dag per maand moet tevreden stellen voor het verrichten van oogoperaties.

Wij mogen dit summiere overzicht niet sluiten zonder nog twee personen te vermelden, waaraan het San Pedro Hospitaal zeer veel te danken heeft en die er een stempel op gedrukt hebben: Priorin Wijnanda en de Hoofdzuster Fridoline. De eerste heeft bijna 13 jaren onafgebroken aan het hoofd gestaan van deze inrichting, nl. van December 1934—Augustus 1947, juist in de tijd van grote bloei, van vernieuwing en uitbreiding. Met vaste hand, wijsheid en doorzicht heeft zij het hospitaal bestuurd en vooruitgebracht en als een goede moeder de belangen harer zusters en van de patiënten steeds behartigd.

Zuster Fridoline, die reeds meer dan tien jaar als Hoofdzuster optreedt, is een figuur van geheel andere aard. Zij is de spil waaromheen de technische dienst draait en door haar vastberaden, rustig optreden vertrouwen wekt, zowel bij de dokters als bij patiënten. Met grote zorg en nauwgezetheid regelt zij 's avonds te voren al wat er nodig is voor de operatie van de volgende morgen, waarbij zij met vaardigheid en kalmte assisteert en elke situatie onmiddellijk meester is. Moge het haar gegeven zijn nog vele jaren haar persoon en haar talenten te wijden aan de zieken in het San Pedro Hospitaal.

En nu aan het einde van dit artikel een blik in de toekomst. Alweer is het hospitaal te klein. Hoewel wij 70 bedden hebben, kunnen wij niet altijd aan alle aanvragen voldoen. Ook de inrichting der zalen en kamers beantwoordt niet meer aan de eisen van vandaag. Uitbreiding van het bestaande gebouw is niet alleen onmogelijk omdat de capaciteit van de bijbehorende dienstgebouwen niet vergroot kan worden, maar ook omdat op die manier nooit meer een efficiënte verpleging kan verkregen worden. Een nieuw hospitaal zien wij daarom voor onze geest verrijzen, een eenheid verdeeld over verschillende gebouwen, harmonisch samengevoegd tot een groot doel: het welzijn van de patiënt.

DE POLITIE

DOOR

KPT. TH. E. J. VAN ERP

In de afgelopen vijftig jaar heeft de politie op Aruba uiteraard een soortgelijke ontwikkeling doorgemaakt als die op Curaçao, zodat daar op deze plaats niet meer uitvoerig bij behoeft te worden stilgestaan en volstaan kan worden met een en ander mede te delen omtrent de huidige organisatie, enz., daarbij vooral wijzende op de verschillen met Curaçao en de speciaal Arubaanse omstandigheden en bijzonderheden.
In grote lijnen is de politie op Aruba op dezelfde wijze georganiseerd als die op Curaçao. Dat wil zeggen, dat de straat- en verkeersdienst, zomede de brandweertaak opgedragen is aan personeel van de Militaire Politie en de recherche, vreemdelingendienst, kinder- en zedenpolitie, technische opsporingsdienst, enz. aan personeel der Burger Politie. Organisatorisch staat het personeel van de Militaire Politie op Aruba in militair-hiërarchisch verband tot dat op Curaçao. Het vormt een z.g. „Detachement" van het „Corps" hetwelk op Curaçao is gestationneerd.
Met betrekking tot het personeel van de Burger Politie op Aruba is de toestand op organisatorisch terrein steeds ietwat vaag en onduidelijk geweest.
Op zuiver politiëel terrein staan beide bovengenoemde afdelingen onder de directe bevelen van de Gezaghebber van Aruba, die tevens de functie heeft van Plaatselijk Hoofd van Politie op dat eiland.
In tegenstelling met de overige eilanden is er op Aruba geen Corps Veldwacht. De taak, welke op de andere eilanden door personeel van dat Corps wordt vervuld (de z.g. „veldpolitie"), wordt op Aruba gedeeltelijk door personeel van de Militaire Politie, gedeeltelijk door dat van de Burger Politie verricht. Er zijn op Aruba slechts een paar veldwachters voor het verrichten van bode- en parketdiensten. Een bijzondere moeilijkheid, welke in de uitoefening van de politiedienst op Aruba wordt ondervonden (evenals trouwens met diverse andere takken van overheidszorg het geval is) bestaat in de omstandigheid, dat de twee voornaamste centra Oranjestad en Sint Nicolaas ongeveer twintig kilometer van elkaar af zijn gelegen. Het zal duidelijk zijn, dat ten aanzien van organisatie, opleiding en verdere vorming, het onderling elkaar bijstaan en nog vele andere punten, de zaak ingewikkelder en moeilijker maakt, dan het geval zou zijn, als er op Aruba, evenals op Curaçao, maar één belangrijk bevolkingscentrum zou bestaan.
Ten aanzien van de uitoefening van de politiedienst leveren deze twee centra bovendien ieder weer hun eigen moeilijkheden en eigenaardigheden op.
Oranjestad heeft over het algemeen een intensiever en drukker verkeer, dank zij het feit, dat hier het grootste aantal zakenpanden van allerlei soort wordt gevonden en het

hele bestuursapparaat met de vele daarbij behorende gouvernementskantoren aldaar zijn gevestigd. Rondom Oranjestad is bovendien het dichtstbevolkte gedeelte van de z.g. „cunucu" gelegen, hetgeen eveneens ertoe bijdraagt dat er een intensiever verkeer naar en van de stad plaats heeft, dan ten aanzien van Sint Nicolaas het geval is. Ook de haven van Oranjestad levert haar belangrijk aandeel in deze verkeersdrukte.
Doordat in een groot gedeelte van het zaken- en winkelcentrum de straten en wegen een zeer geringe breedte hebben en men bij de aanleg daarvan zeer royaal is geweest met het maken van verbindingsstraten en -wegen, is het verkeers- en parkeerprobleem hier verre van eenvoudig. De laatste jaren komt hierin echter geleidelijk aan verbetering.
Sint-Nicolaas, waar deze vraagstukken minder ingewikkeld zijn, heeft op politiëel gebied weer haar speciale problemen, welke in hoofdzaak haar ontstaan te danken hebben aan de volgende factoren.
Het tegenwoordige dorp Sint-Nicolaas heeft zijn enorme uitbreiding te danken aan de komst op Aruba van de Amerikaanse Olie-Maatschappij. Door het snelle tempo, waarin deze maatschappij zich na haar vestiging uitbreidde, is ook Sint-Nicolaas als bevolkingscentrum, waar een belangrijk gedeelte van het werkvolk van die maatschappij woont, in een abnormaal tempo groter en groter geworden.
Het is aan het tegenwoordige Sint-Nicolaas duidelijk te zien dat men gedurende dat uitbreidingsproces weinig of geen aandacht heeft besteed aan de problemen, welke een dergelijk proces in de toekomst zou kunnen bieden. Men heeft zich kennelijk niet gerealiseerd hoe enorm die uitbreiding uiteindelijk wel zou worden.
De gevolgen daarvan zijn voor de politie funest. Zo is o.a. van een geordend stratenplan in het particuliere gedeelte van Sint-Nicolaas (de z.g. „village") nauwelijks sprake. De overheersende houten bouwwijze, gecombineerd met huisjes en hokjes gefabriceerd uit platgeslagen petroleumblikken, en de veel te geringe tussenruimte tussen die huisjes en hokjes onderling, stellen de brandweer voor haast onoplosbare problemen.
Een tweede probleem voor de politie wordt veroorzaakt door de uitermate grote verscheidenheid van nationaliteiten, welke vertegenwoordigd zijn in de bevolking van Sint-Nicolaas. De oliemaatschappij, die de nodige arbeidskrachten op Aruba zelf niet in voldoende mate heeft kunnen verkrijgen, zag zich gedwongen arbeiders van verschillende nationaliteit aan te werven, die zich later blijvend op het eiland hebben gevestigd.
Tenslotte ondervindt de politie in Sint-Nicolaas nog in sterke mate de gevolgen van het feit, dat een groot aantal schepen van zeer uiteenlopende nationaliteit dag in dag uit de haven aldaar binnenlopen, hetzij om de te raffineren ruwe olie te brengen, hetzij de bij de „Lago" geraffineerde producten in te nemen. De bemanningen van deze schepen, die soms lange, eentonige oceaanreizen achter de rug hebben, zoeken uiteraard in Sint-Nicolaas hun vertier. Voor zover dit voor de politie gevolgen met zich meebrengt, kan dit vertier beknopt worden aangeduid met „drank", en de gevolgen daarvan.
Nu toch de oliemaatschappij haar intrede in dit artikel heeft gedaan, mag nog wel even met een enkel woord de aandacht gevestigd worden op enkele andere gevolgen, welke haar vestiging op Aruba voor de politie heeft gehad.
In de beginjaren van haar vestiging werd geconstateerd, dat diefstallen voor enorme bedragen ten nadele van die maatschappij plaats vonden. Materialen, gereedschappen, enz. „verdwenen" ter waarde van tienduizenden guldens in het jaar. Om hieraan een einde te maken, besloot de „Lago" een eigen politie- en bewakingsdienst in te stellen,

welke op haar terreinen belast zou worden met het tegengaan van diefstallen en tevens met het handhaven van orde en regelmaat.
Zij koos daarvoor een oplossing, welke wellicht enig is in het Koninkrijk der Nederlanden. Behalve een zeker aantal eigen personeel, dat met die taak belast werd, nam zij van het Gouvernement van Curaçao, een aantal mensen van het Corps Militaire Politietroepen over, die uitsluitend op hare terreinen dienst deden.
Deze mensen vormen nog heden de z.g. „Lago-Brigade", momenteel ter sterkte van een sergeant en dertien brigadiers. De „Lago" vergoedt het Gouvernement de totale kosten, van het detachement, stelt gemeubileerde huizen voor de manschappen beschikbaar en zorgt voorts voor algehele vrije geneeskundige behandeling.
Dit personeel is echter niet in dienst van de Lago, doch staat hiërarchisch onder de Detachementscommandant van de Militaire Politie op Aruba. Het Gouvernement heeft echter daartegenover de verplichting op zich genomen, dit personeel uitsluitend dienst te laten doen ten behoeve van en op de terreinen van de oliemaatschappij. Voorts heeft de directie van de „Lago" uiteraard een grote mate van zeggenschap in de wijze waarop, over de tijd waarin en de plaats waar dienst zal worden gedaan, een en ander na voorafgaande accoordbevinding door de Detachementscommandant, waarbij de Gezaghebber als beslissende scheidsrechter moet optreden, als verschil van mening zou ontstaan tussen deze twee instanties.
De ruimere verdiensten veroorzaakt door de vestiging van het oliebedrijf heeft tot gevolg gehad, dat er in belangrijke mate en in grote hoeveelheden sterke drank wordt gebruikt, met, voor de politie, alle nare gevolgen daarvan.
Dit drankmisbruik leidt uiteraard onvermijdelijk tot: openbare dronkenschap, vechtpartijen met dikwijls dodelijke afloop (waarbij het mes en een vooraf stukgeslagen fles de geliefkoosde wapenen zijn), verkeersongevallen, waarbij drankinvloed een belangrijke, zo niet overheersende rol speelt, zedendelicten, enz. Allemaal gevolgen waardoor de taak van de politie op Aruba in niet onbelangrijke mate wordt verzwaard.
Dit artikel over de politie op Aruba moge besloten worden met de vermelding van het feit, dat er over het algemeen genomen een zeer prettige en gezonde verhouding bestaat tussen de politie en het publiek. Naast de noodzakelijke en onvermijdelijke handhaver van gezag, wetten en verordeningen, wordt de politie ook in vele gevallen door het publiek beschouwd als zijn helper en raadgever in tal van zaken, welke dikwijls van zuiver particuliere aard zijn en weinig of niets met de eigenlijke politietaak te maken hebben. De politie neemt deze, soms ondankbare taak echter volgaarne op zich naast haar gewone dagelijkse werk, teneinde die zo uitermate belangrijke factor, een goede verstandhouding met het publiek, geen afbreuk te doen.

DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

DOOR

H. KROONENBERG

Een volledig overzicht te geven van de economische ontwikkeling van Aruba gedurende de vijftig regeringsjaren van onze geëerbiedigde vorstin Wilhelmina is helaas een onmogelijkheid. Niet alleen, dat definitieve cijfers over het vroegste gedeelte van deze periode niet beschikbaar zijn, doch ook het publiceren van cijfers is tijdens de laatste oorlogsjaren achterwege gebleven.

Globaal de economische situatie beziende, valt onmiddellijk de sterke vooruitgang in economische zin van Aruba op, sinds de vestiging van de olieraffinaderijen. Als wij b.v. alleen de groei van de bevolking sinds 1926 in ogenschouw nemen, en dan rekening houden met het feit dat werkeloosheid praktisch niet voorkomt, is het wel duidelijk, welk een ommekeer heeft plaats gevonden in ± 20 jaren. Het mannelijk deel van de bevolking is sinds 1926 ruim *verzevenvoudigd* n.l. van 3552 uit een totaal van 9.206 in 1926, tot 26.059 uit een totaal van 48.000 per einde 1947.

Deze aanwas in inwonertal bestaat hoofdzakelijk uit vreemdelingen, die aangelokt door de hoge lonen en andere gunstige arbeidsvoorwaarden bij de olieraffinaderijen, het enorme tekort aan plaatselijke arbeidskrachten zijn komen aanvullen. Uiteraard brengt een dergelijke toestand zijn bezwaren mede. Daar is in de eerste plaats de huizennood, nog geaccentueerd door de bouwmoeilijkheden gedurende de oorlogsjaren. Een ander economisch bezwaar is het feit, dat de meeste der alhier werkende vreemdelingen te enigertijd het eiland verlaten, onder medeneming van hun alhier vergaard kapitaal gedurende de oorlogs- en vroege na-oorlogsjaren getemperd door de deviezenmaatregelen, zodat blijvende investering en kapitaalsvorming van die zijde uitblijft.

De gebeurtenissen, welke van grote economische betekenis zijn gebleken, waren de beide wereldoorlogen en de vestiging van de olieraffinaderijen.

In de jaren rond 1900 was Aruba een rustig eiland, met landbouw en inkomsten uit zout-, phosphaat- en goudwinning, veeteelt en visserij. De levensstandaard was laag te noemen. Een dagloner in het landbouwbedrijf genoot een inkomen van ± *f* 2,— per week van 5 werkdagen. Er was geen voldoende werkgelegenheid op het eiland voor alle mannen, zodat jaarlijks een deel van de mannelijke bevolking naar het buitenland trok om in de vreemde de kost voor hun gezinnen te gaan verdienen.

De inkomsten van het Gouvernement waren dan ook niet bijster hoog, als wij de opgave uit het Koloniaal Verslag over het jaar 1898 bekijken, waarbij als voornaamste inkomsten worden opgegeven:

Grondbelasting	*f* 2.697,50
Invoerrechten	„ 3.158,09
Uitvoerrechten	„ 4.912,65
Ankergelden	„ 3.445,45
Zegelrecht	„ 1.243,75
Accijns	„ 3.061,95
	f 18.519,39

Bij de *landbouw* was de voornaamste cultuur die der *aloë*, een soort stekelige vetplant, waarvan uit de dikke bladeren het aloë-sap wordt gewonnen, door de afgesneden rijpe bladeren in hellende houten gootbakken te laten uitdruipen. Het sap wordt in lege petroleumblikken opgevangen om dan naar een vergaartank te worden overgebracht. De indamping tot hars geschiedt in koperen potten van 150 tot 200 liter inhoud, ingemetseld in voornamelijk van keistenen opgetrokken ovens, gestookt met brandhout. Zulk een oven is bij elk aloëveld van enige betekenis te vinden. De aloïne, het voornaamste bestanddeel van de aloëhars, wordt gebruikt bij de bereiding van verfstoffen, geneesmiddelen en ook voor veeartsenij- en toiletbenodigdheden.
De Arubaanse aloë wordt op de wereldmarkt hoog gewaardeerd en beter geacht dan die van Zuid-Afrika en Zanzibar.
De uitvoer geschiedt naar de Ver. Staten en Engeland; de handel in aloë is tengevolge van de sterk schommelende marktprijzen een vrij riskante onderneming en kan, in verband met de noodzaak om partijen aloë soms langere tijd aan te houden, alleen door enkele kapitaalkrachtige opkopers geschieden. Zo blijkt uit de uitvoerstatistiek, dat aloë in 1900 werd uitgevoerd tegen de prijs van *f* 0,06 per kg, terwijl deze in 1910 *f* 0,30 en in 1914 *f* 0,44 opbracht. De uitgevoerde hoeveelheden in de genoemde jaren bedroegen resp. 373.375 kg, 396.499 kg en 380.333 kg. Tijdens de eerste jaren van wereldoorlog I liep de uitvoer tengevolge van moeilijkheden met de scheepvaart door de oorlogshandelingen sterk terug, doch herstelde zich spoedig, zodanig zelfs, dat in het jaar 1918 de maximumuitvoer over de beschreven 50 jaar werd bereikt. De uitgevoerde hoeveelheid bedroeg toen 702.933 kg tegen een gemiddelde prijs van *f* 0,36 per kg. Sindsdien heeft de uitvoer nooit dat peil meer kunnen bereiken.
De weinige stabiliteit, zoals reeds opgemerkt, ontstaan door de labiele wereldmarktprijs van dit artikel enerzijds en door de wisselvallige neerslag, moge blijken uit het navolgende staatje van de export van aloë:

	Hoeveelheid in kg	Gemiddelde prijs		Hoeveelheid in kg	Gemiddelde prijs
1898	257.518	*f* 0,06	1932	221.238	*f* 0,33
1900	373.375	„ 0,06	1933	246.897	„ 0,22
1910	396.499	„ 0,30	1934	467.371	„ 0,30
1914	380.333	„ 0,44	1935	277.716	„ 0,38
1918	702.933	„ 0,36	1936	333.857	„ 0,40
1920	491.684	„ 0,38	1937	161.900	„ 0,50
1925	433.646	„ 0,39	1938	291.480	„ 0,66
1926	250.508	„ 0,48	1941	300.095	„ 1,66
1927	465.248	„ 0,45	1942	248.256	„ 2,12
1928	262.762	„ 0,51	1943	196.737	„ 1,74
1929	443.765	„ 0,83	1944	227.715	„ 1,41
1930	328.156	„ 0,85	1945	308.758	„ 1,24
1931	300.493	„ 0,64	1946	385.495	„ 1,26

Van de totaalproductie van aloë op de eilanden van het Staatsdeel Curaçao, die voor ruim de helft in de gehele wereldconsumptie voorziet, leveren de eilanden Aruba en Bonaire het leeuwenaandeel.
Bij de beschouwing van bovenstaand staatje, dient er rekening mede gehouden te worden, dat sinds de sterke aantrekking van personeel door de olieraffinaderijen, welke eerst recht in 1926 inzette, en de betere lonen welke door deze maatschappijen werden betaald, de sterk verhoogde productiekosten van de aloë alleen door de veel hogere uitvoerprijzen konden worden gedekt. Sinds 1926 zien we dan ook een sterk stijgende prijs, met een diepe inzinking in de jaren 1931, '32 en '33 tengevolge van de toen heersende wereldcrisis. Daarna zien we de prijs geleidelijk wederom oplopen tot de grote sprong in de opleving in de uitvoer gedurende de jaren van Wereldoorlog II, die te danken was aan het uitvallen van concurrerende markten, als b.v. Zuid-Afrika. Door de hogere prijs, die de aloë daardoor kon bedingen, werd het oogsten van aloë wederom lonend.
Aan deze situatie kwam tegen het einde van de oorlog wederom een einde. Op het ogenblik is de situatie dan ook weer zeer somber bij de aloë-cultuur. De hoge arbeidslonen maken een lonende exploitatie schier onmogelijk. Gouvernementssteun, in de vorm van lage prijzen voor huur van voor aloë-verbouw geschikte terreinen en plannen voor centralisatie bij het uitkoken der aloë-bladen, zullen alleen een zwakke stimulans kunnen zijn.
Een ander belangrijk uitvoerproduct, behorende tot de landbouw was de *divi-divi*, of beter gezegd de divi-divi-peultjes. Deze zaden van de divi-divi-boom, een grilliggevormde, door de passaatwind alle in zuidwestelijke richting gebogen lage boom, die zelfs in het wild op de rotsachtige en weinig waterhoudende bodem kan gedijen, worden gebruikt bij de bereiding van looizuur. De rijpe peulen werden geplukt, meestal door vrouwen en kinderen, in zakken vergaard en via opkopers grotendeels naar Hamburg verscheept. In de laatste tijd wordt veel concurrentie ondervonden van de synthetische bereide looimiddelen, hetgeen de prijzen sterk beïnvloedt.
Dit laatste, gekoppeld aan de hogere levensstandaard op Aruba in de jaren sinds 1926, veroorzaakten dan ook een sterk achteruitlopende export, die uiteindelijk sinds 1935 praktisch geheel opgehouden heeft te bestaan. Aanplant van nieuwe bomen heeft dan ook niet meer plaats.

Uitvoer divi-divi-peulen:

	Hoeveelheid in kg	Gemiddelde prijs		Hoeveelheid in kg	Gemiddelde prijs
1898	166.450	*f* 0,04	1928	87.000	*f* 0,06
1900	190.700	„ 0,05	1929	82.000	„ 0,05½
1910	197.235	„ 0,06	1930	136.000	„ 0,06
1914	290.000	„ 0,05	1931	110.000	„ 0,05
1918	229.000	„ 0,07	1932	49.000	„ 0,03½
1920	224.000	„ 0,08½	1933	35.000	„ 0,04
1925	163.000	„ 0,07	1934	50.000	„ 0,04
1926	177.000	„ 0,06	1935	23.000	„ 0,07
1927	174.000	„ 0,06	later	nihil	

Bovenstaand staatje geeft een overzicht van de uitgevoerde hoeveelheden divi-divi en de opgebrachte prijzen. Zoals daaruit blijkt, bereikte de uitvoer in 1914 haar

hoogtepunt in de beschreven periode. Van invloed op de opbrengst van de peulen was o.a. de grootte van de maïsoogst. De parkieten nl., als zij geen voldoende maïs kunnen bemachtigen, voeden zich met de groene divi-divi-peultjes, rukken daarbij grote hoeveelheden peultjes af en laten die vallen, tot genoegen van de geiten, die zich daar verder over ontfermen. In een jaar van goede maïsoogst, was er derhalve ook een goede oogst van divi-divi en omgekeerd.

In de wereldcrisis, welke zich alhier het zwaarst deed gevoelen in 1930 en '31 zien we een opmerkelijke vooruitgang in de uitvoer van dit artikel, waaruit wederom blijkt, welke enorme invloed de raffinaderijen op het levenspeil uitoefenen. In tijden van nood grijpt de bevolking weer terug op haar oude bronnen van inkomsten, die door de conjunctuur in de verdrukking zijn geraakt. Nog moge worden opgemerkt, dat divi-divi voor herexport uit Venezuela werd ingevoerd, zij het dan in geringe hoeveelheden. De kwaliteit van de divi-divi van de overwal werd echter niet zo hoog gewaardeerd als die van Aruba.

Het doet wel vreemd aan te lezen, dat Aruba bij het begin van deze eeuw landbouwproducten als pinda, bonen en ook kippen en eieren naar Venezuela exporteerde, terwijl nu Aruba voor dezelfde artikelen volkomen is aangewezen op import, hoofdzakelijk uit hetzelfde land. De oorzaken hierbij zijn weer dezelfde als waardoor de aloëcultuur en divi-divi-uitvoer werden geremd.

De uitvoer van pinda was één der voornaamste middelen van bestaan van Aruba in de jaren rond 1900. De oogsten waren vrij wisselvallig in verband met de ongeregelde regenval, hetgeen mede een der oorzaken was, dat concurrentie met het nabije Venezuela, waar een veel grotere en geregelder neerslag bestaat op den duur niet mogelijk was. Praktisch sinds de eerste wereldoorlog worden „Curaçaosjes" of „Curaçaose mangelen" zoals pinda's in sommige gedeelten van Nederland worden geheten dan ook voor eigen consumptie op Curaçao en Aruba zelf geïmporteerd. In 1898 werden 5187 vaten geëxporteerd, met een totaal waarde van ƒ 12.746,—. In 1910 bereikte de uitvoer het toppunt van ƒ 36.520,—, doch liep daarna sterk terug om tenslotte rond 1920 geheel en al te verdwijnen.

Een zelfde gang van zaken nemen we waar bij een ander landbouwproduct, nl. de z.g. *groene boontjes*; de betekenis van dit artikel is echter nimmer groot geweest. In de beschreven periode bereikte de export in 1910 haar hoogtepunt, met een hoeveelheid van 695 hl en een waarde van ƒ 5.600,—. Sindsdien is de export ineengezakt en bestaat thans geheel niet meer. Er worden nu voor eigen consumptie nog wel boontjes geplant — in hoofdzaak door Chinese tuinders — doch dit is niet eens voldoende om de nog steeds groeiende behoefte te bevredigen.

De overige artikelen van de landbouw werden alleen verbouwd voor de locale consumptie.

Resumerende, kunnen we ten aanzien van de ontwikkeling van de landbouw, een steeds dalende lijn constateren, met alleen nog de aloëcultuur van enige betekenis. Zolang de olie-raffinaderijen met haar gunstige arbeidsvoorwaarden alle werkkracht blijven absorberen, zal ook van enig belangrijk herstel van de landbouw geen sprake kunnen zijn. Gouvernementshulp bij de aanleg van dammen, voorschotten voor het graven van putten, aankoop van windmolens en andere hulpmiddelen, verhuur van landbouwwerktuigen, vermogen slechts de landbouw een slepend bestaan te verzekeren. Het voornaamste doel bij de Gouvernementsbemoeiing is dan ook slechts het voorkomen van het tegronde gaan van een vroeger voor Aruba belangrijk middel van bestaan,

zodat indien later onverhoopt de bakens verzet dienen te worden, een kern voor de wederopbloei van de landbouw gehandhaafd wordt.
Bij de *mijnbouw* was omstreeks 1900 de winning van *fosfaat* wel de belangrijkste. De naam fosfaat wordt zowel gebruikt voor het fosforiet houdend gesteente als voor het handelsartikel, dat na enige zuivering uit dat gesteente wordt gewonnen. Het vormt de voornaamste grondstof voor de bereiding van het in water oplosbare primair calciumfosfaat, de kunstmest, in de handel aangeduid met superfosfaat.
Op Aruba komt fosfaat voor aan de zuid-oostkust van het eiland, waar thans de Amerikaanse olieraffinaderij gevestigd is. De bestaande fosfaatafzetting werd omstreeks 1874 ontdekt, waarbij de lonende ontginningsmogelijkheden werden ingezien. In 1881 werd de exploitatie ter hand genomen, welke tot 1914 heeft voortgeduurd. De dalende wereldmarktprijs van dit artikel, de moeilijkheid om een voldoende zuiver product te kunnen leveren, alsmede de verminderde scheepvaartverbindingen met Europa tengevolge van de oorlogshandelingen, waren oorzaak dat in dat jaar de ontginning volledig werd stilgelegd. Over de gehele ontginningsperiode werd een hoeveelheid van 530.000 ton verscheept. In het jaar 1907 bereikte de jaarproductie haar toppunt, met een totaal van 35.000 ton. In 1910 werd nog 33.542 ton verscheept, met een waarde van *f* 261.918,—, daalde daarna met grote sprongen, totdat in 1914 voor het laatst 7.612 ton met een waarde van *f* 81.761,— Aruba verliet.
De aanwezigheid van *goud* op Aruba werd in 1824 ontdekt. Vooral in de rooien, de door het naar zee stromende regenwater in de zachtere gedeelten van de bodem uitgesleten geulen, werden nuggets of „pepieten" gevonden. Door verwering van de goudhoudende gesteenten komen deze pepieten vrij en blijven door hun zwaarte vaak in de regenstromen van de rooien achter. De eerste ontginning, welke door het gouvernement geschiedde — vooral in de rooien aan de Noordkust — bleven beneden de verwachting van een lonende exploitatie, zodat deze spoedig werd gestaakt en het goudzoeken voor de bevolking werd vrijgegeven.
Na nog enkele voorafgaande pogingen werd in 1867 een concessie verleend door het gouvernement, welke eindelijk tot een beter opgezette ontginning leidde. Nadat eerst twee andere maatschappijen de exploitatie hadden geleid, was deze bij het begin van de in dit artikel beschreven periode in handen van de Aruba Gold Concession Ltd., een Engelse maatschappij. De financiële resultaten van de goudontginning waren slecht te noemen. Hiervoor waren twee redenen aanwezig. In de eerste plaats ondervond men moeilijkheden bij de extractie; deze moeilijkheden zijn echter niet van overwegend bezwaar sinds men door roosting, gevolgd door een uittrekken met cyanide een rendement van pl.m. 95 % van het aanwezige goud wist te bereiken.
De tweede moeilijkheid was echter van overwegend bezwaar. De goudhoudende gangen zijn onregelmatig, kort en niet dik en zetten zich ook niet tot op grote diepte voort. Bovendien is het goudgehalte sterk variërend in de verschillende gangen. Een en ander maakte, dat de concessionaris een lonend bedrijf niet mogelijk achtte en in 1908 de exploitatie stopzette. De gehele installatie werd door de maatschappij tegen de zeer lage prijs van *f* 10.000,— verkocht aan een combinatie van inwoners van Aruba, de Aruba Goud Maatschappij. Deze maatschappij nam zelf niet de exploitatie van het goud op zich, maar kocht het gevonden gouderts van de arbeiders op, op basis van het goudgehalte. Dit erts werd dan in de overgenomen installatie verder verwerkt. Het risico van de ertswinning werd op deze wijze overgeheveld naar de arbeiders. Alleen op deze wijze was het mogelijk, dat de maatschappij een winst

maakte. Indien echter rekening gehouden moest worden met de aanschaffing van installatie tegen normale prijs, zou ook deze wijze van exploitatie niet lonend geweest zijn. De arbeiders konden op den duur het risico van het vinden van goudhoudend erts niet dragen, zodat in 1916 het bedrijf gestaakt moest worden.
De ontginning heeft aan de ondernemers geen voordelen opgeleverd, behalve dan aan de laatstgenoemde, onder abnormale omstandigheden werkende onderneming. Met de moderne hulpmiddelen van thans schijnt een lonende exploitatie echter wél mogelijk. In 1946 werd opgericht de Aruba Goldmining Company N.V., met gedeeltelijk Arubaans en Curaçaos en daarnaast Canadees kapitaal. Deze maatschappij heeft thans de exploratie ter hand genomen.
De totale productie aan goud zal tot dusverre, naar uit de koloniale verslagen blijkt, ongeveer 1300 kg hebben bedragen.
De *zoutwinning* op Aruba heeft nooit grote betekenis gehad, al heeft dan export op kleine schaal bestaan. De andere eilanden van het staatsdeel, als Bonaire, Curaçao en St. Maarten waren de grote zoutleveranciers. De voornaamste reden hiervan zal wel gezocht moeten worden in het ontbreken van de voor de inrichting van zoutpannen benodigde voldoende binnenmeertjes van ondiep zeewater. De zoutwinning is sinds 1918 geheel en al stopgezet en het benodigde zout wordt thans geïmporteerd, gedeeltelijk van Bonaire, het merendeel echter in beter geraffineerde vorm — het z.g. tafelzout — uit de Verenigde Staten.
Van de overige exportartikelen aan het begin van deze eeuw dienen nog genoemd te worden huiden en vellen, mest, kleinvee, wol en caret.
De *veeteelt*, die deze artikelen moet opleveren heeft in deze periode geen hoog peil kunnen bereiken. De voornaamste oorzaak is gelegen in de schrale plantengroei tengevolge van de ongeregelde en weinige neerslag. Geiten en schapen zijn wel de voornaamste dieren bij de veeteelt; deze dieren zijn vrij gemakkelijk wat hun voer betreft en nemen het tussen de rotsspleten groeiend gewas en de jonge blaadjes van de in het wild groeiende „wabi" voor lief. Runderen daarentegen moeten bijgevoederd worden met geïmporteerd hooi en krachtvoer, hetgeen de exploitatie vanzelfsprekend zeer duur doet zijn. Het gevolg hiervan is, dat de veeteelt niet kan voorzien in de behoeften van het eiland. Vlees voor de consumptie wordt dan ook verkregen door invoer van levende slachtdieren uit Colombia (momenteel pl.m. 400 beesten per maand), vroeger ook van Venezuela en Santo-Domingo. De laatste tijd wordt ook bevroren vlees uit Argentinië aangevoerd. De melkconsumenten zijn hoofdzakelijk op import van gevaporiseerde en gecondenseerde melk in blik aangewezen, alsmede op melkpoeder. Plannen bestaan om van de te Curaçao bestaande melkcentrale, gepasteuriseerde melk naar Aruba te zenden met koelschepen. In 1898 bestond de veestapel van Aruba uit: 95 stuks runderen, 23.000 geiten, 26.000 schapen en 6.000 varkens.
In de loop der jaren zijn deze getallen, na verschillende „ups and downs" gedaald tot 260 stuks runderen, 3.000 geiten, 5.000 schapen en 875 varkens in 1944.
De geiten- en schapenmest, die voor de waterarme bodem van Aruba te scherp is, werd veelal uitgevoerd. Ook hierbij laten de hoge arbeidslonen, welke thans op Aruba worden verdiend een lonende export niet meer toe. De kosten van het verzamelen van de mest zijn te hoog. Sinds 1938 heeft geen export meer plaats gevonden.
De *visserij* op Aruba kon in de behoeften van het eiland voorzien tot aan de komst van de olie-industrie. Daarna is de groei van de bevolking en de aantrekking van de jongere krachten door deze maatschappijen oorzaak geweest, dat het bergafwaarts

ging met de visserij, zodat aanvoer uit het kustgebied van de overwal noodzaak werd. Pogingen worden door het Gouvernement in het werk gesteld, om de visserij nieuw leven in te blazen, teneinde deze voor algehele ondergang te behoeden. In 1911 werd het eerste koelhuis op Aruba in gebruik genomen, waardoor de gelegenheid werd opengesteld om een beperkte voorraad vis aan te leggen en niet geheel afhankelijk te zijn van de dagelijkse vangsten, die door zeestromingen of sterke wind soms sterk worden beïnvloed. In 1948 is een modern ingerichte ijsfabriek en koelgelegenheid gereedgekomen, gebouwd door een particuliere onderneming. Met de hulp van deze inrichting zal thans gepoogd worden om deze voorraad-vorming op grotere schaal te gaan toepassen, mede door het opkopen van grotere partijen vis van Venezolaanse of Colombiaanse vissers.

De *handel* van Aruba rond 1900 had weinig betekenis. Een doorvoerhandel als die te Curaçao bestond, begon eerst in de laatste twintig jaar betekenis te krijgen. Het ontbreken van voldoende havenfaciliteiten en de nabijheid van de gunstige haven op Curaçao moeten wel als voornaamste oorzaak hiervoor aangewezen worden. Nu echter, tengevolge van de enorme groei van Aruba de handel hoe langer hoe meer betekenis gaat krijgen, ziet men om naar middelen, om ook als leverancier voor het achterland te kunnen optreden. De grotere haven, welke momenteel in aanleg is en waarover elders in dit boek geschreven wordt, zal dit zeker bevorderen. Verscheidene Arubaanse handelaren hebben gedurende de laatste 5 jaren motorschepen gekocht, zodat ook plaatselijk een gedeelte van de doorvoerlading vervracht zal kunnen worden naar de nabijgelegen havens op de kust van het vasteland. Het geweldig toenemen van het scheepvaartverkeer bracht voor de handel een sterke opleving met zich mede. De gunstige prijzen van de goederen, vergeleken met de omliggende landen, maken het voor alle opvarenden en de touristen aanlokkelijk om hun inkopen op Aruba te doen. De belemmeringen, welke de handel door de verminderde scheepvaart gedurende enkele jaren na de eerste wereldoorlog ondervond waren zeer fnuikend. De periode van 1916 tot ongeveer 1922 heeft dan ook zware eisen gesteld aan het koopmanschap van de Arubaanse handelaren.

Tijdens de opleving, die na deze periode optrad, tengevolge van de aanvangende groei der raffinaderijen, kwamen zich hier, evenals op Curaçao, verschillende vreemde kooplui vestigen, grotendeels uit het Oosten van Europa en de Libanon. Deze zaken hebben zich intussen, praktisch zonder uitzonderingen, tot grote winkels ontwikkeld. In 1931 werd een Kamer van Koophandel op Aruba opgericht, in 1946 gevolgd door een Vereniging voor de handel. Beide lichamen hebben ten doel de handel zoveel mogelijk te stimuleren.

De oorlogs- en na-oorlogsjaren van 1939 af hebben eveneens zware eisen gesteld aan de koopmansstand. Daar waren in de eerste plaats de moeilijkheden met de scheepvaart, welke zich vooral in de jaren 1940, '41, '42 en '43 deden gevoelen, de moeilijkheden met de dollarvoorziening door het uitvallen van de sterlingmarkt als leverancier met als gevolg de prijscontrôle. Het pleit dan ook zeer voor de door het Gouvernement genomen maatregelen, dat desondanks niet alleen de goederenvoorziening gedurende deze periode doorlopend voldoende is geweest, doch dat ook de handel zich kon uitbreiden en een op dit ogenblik ongekende bloei kon bereiken. Over de omvang van de moeilijkheden als hiervoor aangeduid en de maatregelen, welke door het Gouvernement in verband hiermede genomen moesten worden, behoeft hier niet verder te worden uitgeweid.

Op Aruba zijn momenteel *twee bankinstellingen* gevestigd, n.l. de Aruba Bank N.V., geassocieerd met de te Curaçao gevestigde Maduro & Curiel's Bank N.V. en de Hollandsche Bank Unie N.V., een filiaal van een bekende bankinstelling van Amsterdam. Beide banken hebben een kantoor in Oranjestad, en een filiaal in Sint Nicolaas. De Curaçaose Bank, de officiële circulatiebank van het gebiedsdeel Curaçao, heeft eveneens een filiaal op Aruba, ondergebracht in de kantoren van de Gezaghebber.
In 1948 kan ten aanzien van de handel gezegd worden, dat zij, na de olie-industrie de voornaamste bron van inkomen voor dit eiland uitmaakt. Het laat zich aanzien, dat deze ontwikkeling nog geruime tijd door zal gaan. Nieuwe, ruime en fraaie gebouwen voor de huisvesting van handelsfirma's worden gebouwd, bestaande gebouwen uitgebreid en verfraaid, nieuwe loodsen en pakhuizen opgezet; de jongere generatie Arubanen legt zich bij haar studie steeds meer op de handel toe; men ziet als het ware de handel groeien en bloeien, tot heil van Aruba!
Op de geweldige ommekeer in de economische situatie die de vestiging van de olieraffinaderijen te Aruba hebben teweeggebracht, werd reeds herhaaldelijk gewezen. Een duidelijk beeld over de toeneming van de belangrijkheid geven wel de uitvoercijfers over enkele jaren:

	Totaal	Waarvan olie en olieproducten	Andere Goederen
1898	*f* 163.783,—	nihil	*f* 163.783,—
1910	„ 542.260,—	nihil	„ 542.260,—
1920	„ 437.379,—	nihil	„ 437.379,—
1925	„ 330.640,—	nihil	„ 330.640,—
1930	„ 192.986.945,—	*f* 192.343.654,—	„ 643.291,—
1935	„ 89.328.848,—	„ 89.111.434,—	„ 217.414,—
1940	„ 127.327.827,—	„ 123.665.503,—	„ 3.662.324,—
1945	„ 274.469.480,—	„ 271.837.545,—	„ 2.631.935,—
1946	„ 326.324.098,—	„ 321.753.122,—	„ 4.570.976,—

en de cijfers van de bevolking:

	Mannen	Vrouwen	Totaal
1898	4.430	4.919	9.349
1910	4.551	4.806	9.357
1920	3.010	5.255	8.265
1925	3.722	5.713	9.435
1930	8.364	7.323	15.687
1935	10.531	9.883	20.414
1940	16.642	13.819	30.461
1945	21.371	17.947	39.318
1947	26.059	22.741	47.800

In 1924 besloot de Lago Oil & Transport Comp., onderdeel van de machtige Standard Oil Company, de in Venezuela gewonnen olie op Aruba te raffineren.
De *electriciteitsvoorziening* op Aruba is in handen van een particuliere firma. Deze

maatschappij is in feite alleen een distributie-maatschappij, die haar stroom koopt van de centrales van de beide raffinaderijen. Zij ving haar werkzaamheden aan in het jaar 1931, in welk jaar tevens straatverlichting op Aruba verscheen.
In 1947 vestigde zich op Aruba de Amerikaanse „Byerlite Corporation", met een filiaal. Deze maatschappij heeft de z.g. „pitch-pile" van de Lago Oil & Transport Company, een ondiepe plaats, waarin het asphalt-residu van de raffinaderij sinds jaren is afgevoerd, zodat dit een meer heeft gevormd, gekocht. Deze asphalt wordt door bedoelde maatschappij uit het meer gehaald, vermalen, van onzuiverheden ontdaan en verscheept. Het eindproduct wordt gebruikt o.a. als bindmiddel bij de fabricatie van briketten, eierkolen enz. De uitvoer zal voornamelijk naar Europa plaats vinden, waar in verband met het gebrek aan brandstoffen, grote vraag naar bestaat.
Van de *kleinere industrieën* op Aruba dienen nog genoemd te worden de tegelfabrieken, ijsfabrieken, koffiebranderijen, rumbottelarijen en gasvoorziening, welke alle hoeveelheden produceren bestemd voor plaatselijke consumptie.
Uit het vorenstaande blijkt duidelijk, dat Aruba momenteel een boom-tijd beleeft en dat deze te danken is aan de vestiging van de olieraffinaderijen.
Een dergelijke smalle basis voor de economie van Aruba brengt verschillende gevaren met zich mede. Een periode van laagconjunctuur als zich b.v. in het begin der dertiger jaren heeft voorgedaan zal een sterkere invloed hebben op het gehele economische leven, dan in landen waar de economie over meer bronnen beschikt. Bij de opzet van grotere projecten zal steeds rekening gehouden moeten worden met de mogelijkheid, dat de olie-industrie op een naar te hopen is nog verafgelegen tijdstip, de productie zal moeten verminderen of zelfs geheel stopzetten.
Intussen zullen hopenlijk verschillende industrieën zich in de bloeiperiode van Aruba kunnen vestigen en uitbreiden, terwijl ook de handel zich, naar het zich laat aanzien verder zal ontwikkelen, zodat een permanente en gezonde grondslag voor de economie zich zal vormen. De mogelijkheden daartoe zullen onderzocht, het investeren van vreemd kapitaal aangemoedigd en de bestaande industrieën tot uitbreiding gestimuleerd moeten worden.

DE LAGO OIL & TRANSPORT COMPANY

Een der kleinste delen van het Rijk van H.M. Koningin Wilhelmina heeft zich gedurende de laatste 20 jaar geleidelijk aan ontwikkeld tot een der belangrijkste. Het kleine eiland Aruba, slechts vijf bij dertig kilometer groot, heeft op één na de grootste olieraffinaderij ter wereld. De raffinaderij der „Lago", een dochtermaatschappij van de Standard Oil Co. (N.J.), speelde reeds voor 1939 een grote rol in de oliewereld en in de oorlogsjaren verwierf zij zich een sleutelpositie bij de voorziening van de dringend benodigde olieproducten voor de Verenigde Strijdkrachten. Van 1939 tot en met 1945 produceerde de „Lago" 530.000.000 gallon vliegtuigbenzine en meer dan 2.800.000.000 gallon motorbenzine, alsmede brandstof voor oorlogsschepen en andere producten.

Op 16 Februari 1942 werden een aantal olietankschepen geladen met ruwe olie uit Venezuela even buiten de kust van Aruba getorpedeerd, waarbij zij in brand vlogen en zonken; een duikboot heeft ook de raffinaderij beschoten, echter zonder ernstige schade te kunnen aanrichten. Men neemt aan dat dit de eerste aanval was van de as-mogendheden op het land van het Westelijk Halfrond. Ondanks de steeds aanwezige mogelijkheid van nieuwe aanvallen, ondanks totale verduistering gedurende twee jaar en ondanks de uitvoering van een kolosaal constructieprogramma om de voorraden vliegtuigbenzine te verhogen, heeft de raffinaderij haar productie constant kunnen opvoeren. Zij bereikte het maximum van deze productie-opvoering bij het behalen van een serie nieuwe productie-records gedurende de laatste 24 uren van de oorlog. In de laatste maand van de oorlog verwerkte de raffinaderij een kleine tien millioen vaten ruwe olie.

Sindsdien heeft de raffinaderij haar eigen productie-record dikwijls gebroken en dit record staat thans op meer dan 400.000 vaten ruwe olie, die zij in één enkele dag verwerkt.

Toen de „Lago" in 1924 op Aruba kwam was het bedrijf klein. Er lag destijds een groot tankschip gemeerd in de haven van Oranjestad en de tanks van dit schip werden volgeladen met ruwe olie, die over een afstand van 150 mijl vanuit het Meer van Maracaibo (in Venezuela) werd aangevoerd door kleinere schepen. De ruwe olie werd toen met tussenpozen in grote tankschepen gepompt voor verscheping naar de Verenigde Staten of andere landen. Men zag toen tevens de goede bruikbaarheid van de haven van St. Nicolaas in en na het uitbaggeren daarvan en het bouwen van aanlegsteigers en opslagtanken werd zij einde 1927 geopend als een overlaadplaats voor olieproducten.

In het begin van het daaropvolgend jaar werd de weg gebaand voor het bouwen van de nieuwe raffinaderij en de eerste distillatie-inrichting begon haar bedrijf in Januari 1929.

De „Lago" speelt een zeer belangrijke rol in het economisch leven van Aruba. Van de totale bevolking van het eiland van ongeveer 45.000 zielen zijn er bijna 8000 tewerkgesteld bij de raffinaderij, zodat — de gezinnen der arbeiders daarbij inbegrepen — bijna de helft van de bevolking een bestaan vindt door werk bij de raffinaderij. Zij

verschaft ook een bestaan indirect aan duizenden anderen die hun diensten verlenen of wier bedrijven afhankelijk zijn van het fabriekspersoneel.
Ongeveer 6400 van het arbeiderspersoneel zijn afkomstig van het Caraïbisch Gebied. Vijftig procent is van Nederlandse nationaliteit en daarvan is meer dan de helft Arubanen. Het overige van de arbeidersgroep is een cosmopolitisch mengsel van allerlei nationaliteiten. Er zijn meer dan 700 Amerikanen, een aantal Hollanders en Engelsen en arbeiders van bijna elk eiland in de Cariben, uit vele landen van Midden- en Zuid-Amerika, alsook personeel afkomstig van de meeste landen in Europa.
De „Lago", belast met de verantwoordelijkheid voor de gezondheid van bijna 20.000 zielen, heeft een van de beste ziekenhuizen in het Caraïbisch Gebied voor haar arbeiders en hun gezinnen. Er worden per jaar meer dan 83.000 bezoeken afgehandeld. Dit ziekenhuis heeft 140 bedden, 30 zuigelingkribben en 20 kinderbedden; het bestaande grote gebouw is thans overbezet en er bestaan plannen om het uit te breiden. Het ziekenhuis is voorzien van volledige faciliteiten met air-conditioned operatiekamers, verloskamers, laboratorium en Röntgen-inrichtingen en een apotheek. Behalve het ziekenhuis is er ook een kliniek op het fabrieksterrein voor het behandelen van minder ernstige en voor spoedeisende of noodgevallen. Door het Curaçaos Gouvernement is bepaald dat 50 % van de geneeskundigen der „Lago" van Nederlandse nationaliteit moet zijn.
De maatschappij heeft een ambachtsschool waar de Arubaanse jongens opgeleid worden voor werkzaamheden in de raffinaderij. Meer dan 400 jongens tussen de 14 en 18 jaar volgen deze school en ontvangen salaris gedurende hun vierjarige opleiding bij de „Lago". Gedurende hun eerste jaar brengen zij de helft van hun tijd door in speciale en uitstekend geoutilleerde leerling-werkplaatsen waar zij de grondbeginselen van verschillende vakken leren; de andere helft van hun tijd brengen zij door met een cursus waar zij rekenen, Engels en andere vakken leren. Later in hun cursus beginnen zij, terwijl zij hun klaswerk voortzetten, ook practische ervaring in de raffinaderij op te doen door in een aantal verschillende afdelingen te werken totdat bepaald kan worden welk soort werk het meest geschikt is voor hun aanleg en bekwaamheid.
Geregeld sparen voor onvoorziene gebeurtenissen en voor hun ouderdomsvoorziening wordt aangemoedigd door een spaarfonds, waarin de werknemer zelf en de maatschappij bepaalde bijdragen storten. Een speciaal vacantiefonds geniet eveneens financiële steun van de maatschappij ter bestrijding van reis- en andere kosten van de werknemer wanneer hij met vacantie gaat.
Verder helpt de „Lago" met het bestrijden van de woningnood, die het gevolg is van de gestadige aanwas der bevolking sedert de laatste 10 jaar en wel door haar krachtig voorstaan van de „Home Building Foundation", een woningbouwstichting die huizen bouwt en deze tegen kostprijs aan de werknemers der „Lago" verkoopt. De „Lago" heeft een groot aantal woningen en tehuizen gebouwd, die zij verhuurt aan gezinshoofden en vrijgezellen, die met het toezicht op de werkzaamheden der arbeiders van de maatschappij belast zijn.
Gedurende het 20-jarig bestaan der „Lago" op Aruba hebben er in de levenswijze en levensstandaard van de Arubaanse bevolking ontelbare ingrijpende veranderingen plaats gevonden. Practisch iedereen, die werken wil, wordt er goed betaald. De levensstandaard is gestegen en de gezondheidstoestanden zijn verbeterd. Er is thans beter en meer onderwijs, ofschoon er op dit gebied nog veel te wensen overblijft.

De gemiddelde Arubaan heeft thans een beter huis voor zijn gezin en voedt het beter op dan 20 jaar geleden en bovendien, dank zij het ruime loon dat de „Lago" hem betaalt en dank zij het „Lago"-spaarfonds, kan hij op bevredigende wijze voor zijn oude dag zorgen, hetgeen niet mogelijk was in Aruba's dagen voor de komst der „olie".
De „Lago" heeft vele beroemde bezoekers ontvangen, maar nooit voelde zij zich meer vereerd dan door het bezoek van H.K.H. Prinses Juliana op 29 Februari 1944 en door dat van Z.K.H. Prins Bernard op 24 October 1942. Duizenden werknemers der „Lago" hadden het voorrecht de Koninklijke Bezoekers te zien, toen zij door de raffinaderij en de woonwijken reden en overal waar de Hoge Bezoekers pauseerden werden zij geestdriftig toegejuicht.
Ter identificatie draagt iedere werknemer van de „Lago" een penning (rond metalen plaatje) met zijn foto erin. Als nouveauté liet de „Lago" Politie-Afdeling vóór de aankomst van H.K.H. Prinses Juliana zulk een fotopenning maken voor ieder lid van het Koninklijk Gezin. Toen de Prinses de penningen zag, was zij er zeer mede ingenomen en wenste niet alleen de Hare op de gebruikelijke manier gedurende Haar bezoek aan de raffinaderij te dragen, maar nam ook de andere penningen mede naar Canada als souvenir van Haar bezoek aan de „Lago".

N.V. AREND PETROLEUM MAATSCHAPPIJ

DOOR

J. VAN DER ZWAN en S. MERRYWEATHER

In 1927 ving nabij Oranjestad aan de kust van het eiland Aruba een bedrijvigheid aan, welke het dagelijkse leven in deze kleine stad op de duur belangrijk zou beinvloeden, daar zij aan vele van haar inwoners een grote verandering in werkkring en niet minder grote in de bestaansmogelijkheden zou brengen.
Ten Westen van de Paardenbaai waren vrachtschepen voor anker gekomen en een vrij grote hoeveelheid constructiemateriaal werd daaruit per lichter naar het strand vervoerd, waar men met dit materiaal, als eerste bouwwerk ter plaatse, de constructie van de thans te Aruba bekende Taratatawerf ter hand nam.
De vestiging te Aruba van de N.V. Arend Petroleum Maatschappij, thans een onderdeel van de „Koninklijke Shell" Groep, had een aanvang genomen, waartoe het Gouvernement alreeds welwillend een brede kuststrook, ter lengte van circa 5 km, voor 75 jaar aan deze Maatschappij in erfpacht had afgestaan.
Nauwelijks was de Taratatawerf voltooid, of in een gestadige stroom verscheen uit vrachtschepen aan deze, op korte termijn geconstrueerde losplaats, n.l. het benodigde zware materiaal voor de bouw van een olieraffinaderij met bijbehorende tanks en een olie-, los- en laadsteiger.
Evenals het nabijgelegen eiland Curaçao ligt ook Aruba zeer gunstig ten opzichte van de rijke olievelden in Venezuela en de vestiging van de Arend Petroleum Maatschappij nabij Oranjestad had voor een belangrijk deel haar oorsprong in dit feit.
De daarnaast voortdurend toenemende vraag naar olieproducten over geheel de wereld, welke in de aanvang van deze eeuw ook elders tot de bouw van raffinaderijen en bunkerstations op ideale kruispunten in het scheepvaartverkeer aanleiding gaf, was hier eveneens van invloed en stimuleerde tot een vestiging aan de kust van Aruba.
Ten behoeve van de te bouwen oliepier voor deze raffinaderij werd een vooruitstekende punt aan de kust gekozen, ongeveer 2½ kilometer ten Westen van de Taratatawerf en na voltooiing van deze pier en het benodigde leidingsysteem, werd hier in de aanvang van 1928 de eerste ruwe olie voor de Arend Petroleum Maatschappij uit Venezuela aangevoerd ter opslag in de tanks, welke meer landwaarts inmiddels eveneens waren gereed gekomen.
Genoemde oliepier is een geheel stalen constructie, welke in F vorm 400 meter in open zee uitsteekt en waaraan voor verscheping van verwerkte olieproducten 2 grote oceaantankers en voor de aanvoer van ruwe olie uit Venezuela 2 kleine tankschepen tegelijkertijd kunnen meren, laden en lossen.
Aanvankelijk bivakkeerde het personeel, dat met de bouw van steiger en raffinaderij

belast was, in tijdelijke loodsen en tenten aan het strand van de Druifbaai, waarvan het, al naar gelang in die eerste maanden de woonhuizen der Maatschappij gereed kwamen, naar de Arendkolonie tussen het fabrieksterrein en Oranjestad verhuisde.
De raffinaderij, bestaande uit een „Trumble" destillatie-inrichting voor ruwe olie, een ketelhuis voor stoomvoorziening, een electrische centrale voor het opwekken van licht en kracht, een zuurstof- en ijsfabriek, tezamen met de benodigde pompinstallaties, magazijnen, werkplaatsen, kantoorlocaliteiten en een aantal olieopslagtanks met een totale inhoud van 350.000 kubieke meters, kwam na intensieve arbeid in de eerste maanden van 1928 gereed en dit geheel werd in Mei van dat jaar in bedrijf gesteld, met het gunstige resultaat dat al spoedig een verwerkingscapaciteit van 3000 ton ruwe olie per dag kon worden bereikt ter vervaardiging van stookolie, gasolie, Dieselolie en benzine.
Voor de aanvoer van ruwe olie naar Aruba, afkomstig van de olievelden rondom het Meer van Maracaibo, waren inmiddels 3 tankschepen in dienst gesteld, elk met een laadvermogen van 2600 ton.
Met deze inbedrijfstelling van raffinaderij en vloot was de eerste bouwperiode van de Arend Petroleum Maatschappij geëindigd en gedurende de daaraan volgende 7 jaar bleef haar productie op dezelfde volle capaciteit als boven omschreven.
In 1935 kwam hierin enige verandering. Als gevolg van de uitbreidingen te Curaçao en Aruba bij de N.V. Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij en de Lago Oil and Transport Company Ltd., kwam de toevoer van ruwe olie naar de kleinere „Arend"-raffinaderij een weinig op de achtergrond en gedurende de jaren 1935 tot 1938 moest het bedrijf zich met een meer bescheiden verwerking tevreden stellen en kon niet altijd op volle capaciteit werken.
Teneinde echter de productie aan de wereldvraag naar een groter aantal eindproducten aan te passen, werd in 1935 tot uitbreiding van de raffinaderij overgegaan en in dat jaar verrees naast de Trumble destillatie-inrichting een kraakinstallatie, terwijl gedurende de daaraanvolgende jaren 1936 tot 1938 voor de benodigde opslagruimte van grotere hoeveelheden en een grotere verscheidenheid van producten het tankenpark eveneens een uitbreiding onderging, zodat een totale opslagcapaciteit van ruim 700.000 kubieke meters ontstond. Begin 1939 werd weer een meer regelmatige aanvoer van ruwe olie bereikt en het bedrijf herstelde zich tot een verwerking op volle kracht, welke tot einde 1942 kon worden voortgezet.
Tijdens de jaren van verminderde toevoer van ruwe olie was de exploitatie van de oorspronkelijke „Arend" tankvloot van 3 schepen intussen in handen van de N.V. Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij te Curaçao overgegaan en al naar gelang de verwerkingscapaciteit dit vergt, verzorgt deze scheepvaart-maatschappij met haar gehele vloot sindsdien, zowel de toevoer van ruwe olie naar de raffinaderij van de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij te Curaçao als naar die van de Arend Petroleum Maatschappij te Aruba. Dit bevordert, dat al haar schepen steeds ten volle gebruikt worden.
Na het uitbreken van de tweede wereldoorlog werd de productie van de Arend Petroleum Maatschappij, voor zover mogelijk, geleidelijk in dienst van het intensieve olieverbruik van de oorlogsvoering gesteld en ook deze raffinaderij en haar personeel zijn in dit opzicht ten volle deelgenoten in deze wereldstrijd en de behaalde overwinning geweest.
In het 3e oorlogsjaar onderging Aruba in een donkere Februari-nacht van 1942 een

vijandelijke aanval van onderzeeboten, waarvan enige schepen nabij het eiland en aan de pieren van de beide oliemaatschappijen te Aruba het slachtoffer werden. Een Amerikaans schip aan de „Arend"-steiger werd door een torpedo getroffen, doch gelukkigerwijs was dit schip juist gasvrij gemaakt en hoewel zwaar getroffen, bleef het drijvende en geraakte niet in brand. Een tweede torpedo belandde op het strand nabij het zoutwaterpomphuis van de raffinaderij en dit projectiel veroorzaakte daags daarop, door ontploffing bij de demontering, helaas verscheidene slachtoffers onder het Nederlandse Marine personeel. Een bijzondere eervolle vermelding verdient de houding in die dagen van de vissers van Oranjestad, die tijdens de aanval onverwijld met hun scheepjes zee kozen en er in mochten slagen een aantal overlevenden van de getroffen tankschepen veilig aan land te brengen.
Een anti-torpedonet werd na deze gebeurtenis rondom de laad- en lossteiger aangebracht, waarna de aanvoer en verscheping van olieproducten meer beveiligd kon worden hervat.
Aan het einde van 1942 moest evenwel uit practische overwegingen besloten worden de olieverwerkingsinstallaties van de „Arend" tijdelijk buiten werking te stellen. De oorlogsvoering deed immers meer en meer een steeds stijgende vraag naar verschillende vliegtuigbenzines ontstaan en voor de samenstelling daarvan beschikte deze raffinaderij niet over de vereiste installaties. De voorkeur moest derhalve gegeven worden aan die raffinaderijen, welke deze faciliteiten wel te harer beschikking hadden en waarheen uit dien hoofde alle beschikbare ruwe olie uit Venezuela werd gedirigeerd, teneinde in alle opzichten ervoor zorg te dragen, dat de oorlogsvoering het maximum van de benodigde olieproducten ontving. Als gevolg van deze wijziging vonden de geemployeerden tijdelijk hun bestemming in de bedrijven van de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij te Curaçao en van de Lago Oil and Transport Company Ltd. te Aruba, waar deze aanvulling van geroutineerde werkkrachten wegens de opgevoerde oorlogsproductie uitstekend gebruikt kon worden.
De opslag- en verschepingsfaciliteiten van de „Arend" bleven echter intensief in gebruik en zij waren, als tussenstation voor de tijdelijke opslag van voorraden ruwe olie en als overlaadstation van reeds vervaardigde eindproducten ter afwachting van konvooiverscheping, van grote waarde voor de beide nabijgelegen oliebedrijven der C.P.I.M. te Curaçao en de Lago te Aruba, welke maatschappijen deze extra opslagruimte maar al te gaarne ten behoeve van hun productie en olieverschepingen gebruikten.
Begin 1945 werd het verloop van de oorlog als zodanig gunstig beschouwd, dat een gewijzigde productie van oorlogs- naar vredesomstandigheden in het vooruitzicht lag. Tot heropening van het bedrijf kon worden overgegaan en gaarne keerde het „Arend"-personeel weer naar zijn oude woonsteden en werkkring terug. Niettegenstaande de installaties op dat tijdstip meer dan 2 jaar buiten werking waren geweest, slaagde men erin ze binnen een maand tijd weer in vol bedrijf te stellen en men verheugt zich, dat sindsdien, zonder onderbreking of capaciteitsvermindering, het werk in de oude vertrouwde omgeving in alle bedrijvigheid weer ongestoord mag voortgaan.
Het grote tankenpark, dat in de oorlogsjaren zulke goede diensten had verricht, bleek in het naoorlogse bedrijf niet ten volle meer nodig te zijn en wegens dringende behoefte aan opslagruimte bij maatschappijen van de „Koninklijke Shell" Groep elders, vonden 26 tanks door overplaatsing een nuttige bestemming in Venezuela en Colombia. Ondanks deze afbraak beschikt de „Arend" toch nog over een opslagcapaciteit van 350.000 ton of 350 millioen liter.

Het aantal werknemers van de Maatschappij bedraagt thans 440 man, waarvan een veertigtal, wegens de aard van hun werkzaamheden, in de onmiddellijke nabijheid van de installaties met hun families de Maatschappij-huizen in de Arend-kolonie bewoont; de locale werkkrachten hebben veelal een woonplaats in het nabije Oranjestad. De woningen in de Arend-kolonie zijn comfortabele houten bungalows, gelegen rondom een eigen clubgebouw, dat reeds sedert de vestiging der Maatschappij steeds het middelpunt van bijeenkomst en menige festiviteit is. Eveneens zijn in deze omgeving van Maatschappijwege tennisbanen, een openluchtbioscoop, een zwembad, een golfterrein en een sportveld voor de beoefening van verschillende takken van sport ter beschikking van het personeel aangelegd.
Voor haar personeel beheerde de Maatschappij aanvankelijk een eigen hospitaal, doch sedert de heropening in 1945 is hiervan afgezien. Voor onderzoek en doktersadvies ten behoeve van werknemers en hun familieleden is thans een Maatschappij-polikliniek ingericht, terwijl eventuele ziekenhuisverzorging in het San Pedro-hospitaal te Aruba geschiedt of, zo nodig, door de medische dienst van de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij te Curaçao wordt verzorgd.
In de electriciteitsvoorziening van het nabij gelegen Oranjestad voorziet de Arend Petroleum Maatschappij al reeds sedert haar oprichting en hoewel thans voorbereidingen getroffen worden om electrische stroom in de naaste toekomst van een andere bron te betrekken, mag deze bijzondere publieke dienstverlening over zulk een lange reeks van jaren in deze beschrijving zeker niet onvermeld blijven.

INDUSTRIE EN HANDEL

DOOR

J. G. DE CASTRO

Het is al lang geleden gebleken, dat de bodem van Aruba gunstig is voor de aloë-aanplant.
De Arubaanse aloë nam steeds een vooraanstaande plaats in op de wereldmarkt en haar kwaliteit behoorde ook steeds tot de beste. Deze industrie was vroeger de voornaamste bron van inkomsten voor Aruba, niettegenstaande de betrekkelijk zeer lage prijzen die bedongen konden worden.
De marktprijs van aloë was gedurende vele jaren niet hoger dan Am. $ 0,03 à $ 0,04 per pond van 450 gr. De totale uitvoer bedroeg toen ongeveer 6000 kisten van 125 pond per jaar. Opmerkelijk is dat ondanks deze lage prijs de aloë-industrie toch mogelijk was, hetgeen hoofdzakelijk te danken was aan de toenmalige zeer goedkope arbeidskrachten.
Na de vestiging van de olie-maatschappijen op Aruba werden de arbeidskrachten steeds duurder, waardoor het bereiden van aloë niet meer lonend was tegen de toen geldende lage prijzen. De arbeiders konden met veel minder moeite hogere lonen verdienen, wat tot gevolg had dat er geen arbeidskrachten langer beschikbaar waren voor de aloë-industrie. Hierdoor kwam er een grote schaarste op de aloë-markt, vooral op die van de Verenigde Staten. Door deze schaarste kwam een geweldige stijging in de prijzen, zodat de aloë tot voor kort geleden nog genoteerd werd op de Am. markt voor Am. $ 0,55 per pond.
De aloë-uitvoer bleef echter achteruitgaan en het is te vrezen, dat deze industrie binnenkort zal zijn verdwenen. Een andere nijverheidstak, die vroeger beoefend werd, was de hoedenvlechterij. Terwijl de mannen zich bezighielden met hun dagelijks werk in de mijnen, met visserij of met landbouw, legden de vrouwen zich toe op het vlechten van strohoeden van de „Pama Yarey". Duizenden strohoeden werden maandelijks verscheept naar de omliggende landen, vooral naar Cuba, dat in die tijd zijn „boom"-periode doormaakte. Deze strohoeden vonden in die gebieden steeds gerede afzet, daar men dikwijls Am. $ 5 à $ 6 per dozijn strohoeden van ordinaire soort betaalde.
Door deze industrieën wist het werkzame en vooruitstrevende Arubaanse volk in zijn behoefte te voorzien in afwachting van betere tijden. Deze hoop werd eindelijk verwezenlijkt na het jaar 1927 met de komst van de oliemaatschappijen n.l. de „Lago Oil & Transport Company Ltd." en de „Arend Petroleum Maatschappij N.V.".
Door de komst van deze twee maatschappijen onderging Aruba een metamorphose. De bevolking nam binnen zeer korte tijd geweldig toe, allerlei bedrijven werden in het leven geroepen, wegen werden overal aangelegd.

Met de vestiging van de olie-industrie ging gepaard de opkomst van vele takken van klein-industrie berekend voor de plaatselijke behoeften, zoals meubel-, vloertegels-, ijs-, soda water- en limonadefabrieken, enz. Verder heeft men op het eiland nog plannen voor verschillende andere industrieën, zoals aloïne-bereiding uit aloëhars, die, wanneer zij verwezenlijkt mochten worden, zeer zeker zullen bijdragen tot verdere welvaart van de inwoners.
De handel was vóór de vestiging van de twee oliemaatschappijen vrij onbeduidend. Aruba telde voor die tijd niet meer dan 12.000 inwoners, die van de geringe opbrengst van de bodem en van de kleine zeilvaart op Curaçao en de naburige Venezolaanse kust, waar handel werd gedreven in vellen, huiden, dividivi en andere producten, bestonden. Aruba had in die tijd maar een kleine pier, waar een schip van ten hoogste 200 ton kon meren. Het vervoer van en naar de omliggende streken geschiedde dan ook meestal per schoener. Zoals men ziet is het dus moeilijk te spreken van de handel van die tijd zonder te spreken over de scheepvaart.
Aanvankelijk bestond het handeldrijven hier uitsluitend in het kopen van de Arubaanse producten, zoals divi-divi, aloë, hoeden, aardnoten, bonen, vruchten, enz. en ze naar Curaçao en andere afzetgebieden te verschepen in ruil voor levensmiddelen en manufacturen, die dan hier aan de man werden gebracht.
Slechts langzaam nam de handel toe en werden door de handelaren grotere schepen aangeschaft meer geschikt om langere tochten te maken.
Producten als zout, strohoeden, enz., werden nu naar Puerto Rico en Cuba gebracht en vanuit die streken kreeg men stro (Palma Yarey) voor het vlechten van hoeden, suiker enz.
Ook geiten- en schapenmest was indertijd een belangrijk handelsproduct, want op Barbados, Martinique, enz., werd het steeds tegen goede prijzen van de hand gedaan.
Na 1927 door de vestiging van de oliemaatschappijen kwamen duizenden vreemdelingen op Aruba met als logisch gevolg een verhoogde vraag naar alle soorten goederen.
De handel hier, die tot nu toe erg beperkt was, was natuurlijk niet voorbereid op zo'n geweldige „boom", zodat menige Arubaan mede uit gebrek aan kapitaal zich de kansen zag voorbijgaan. Vreemdelingen echter zagen in die geweldige toename der bevolking mooie kansen om zaken te doen en velen vestigden zich op ons eiland. Een groot aantal Polen bezette onmiddellijk de handel in manufacturen, terwijl Chinezen het grootste gedeelte van de handel in levensmiddelen naar zich toetrokken. Dit is de reden waarom het grootste gedeelte van de handel van Aruba nog steeds in handen van vreemdelingen is.
Een andere reden was het ontbreken van directe handelsbetrekkingen met het buitenland, daar manufacturen en levensmiddelen gedurende vele jaren steeds door Curaçao op crediet werden geleverd. De laatste jaren zien wij gelukkig vele nieuwe zaken in handen van Arubanen.
Vóór de vestiging van de oliemaatschappijen werden de verschillende deviezen door de handelaren onderling geruild tegen door hen zelf vastgestelde waarden, maar tegen het einde van het jaar 1927 werd de eerste bank opgericht onder de naam „John G. Eman Banking Department", welke naam later veranderd werd in „Aruba Bank N.V." Binnen korte tijd nam de handel zo'n omvang, dat het in 1931 al noodzakelijk werd een Kamer van Koophandel en Nijverheid op te richten voor het verstrekken van inlichtingen aan en uit het buitenland en voor het afgeven van certificaten van oorsprong

e.d. De eerste leden van de Kamer van Koophandel en Nijverheid werden door de Gouverneur van Curaçao benoemd. De Kamer van Koophandel en Nijverheid van Curaçao was reeds in 1884 opgericht.
Door de steeds grotere aanvoer van goederen begonnen ook grotere schepen onze haven aan te doen. De kleine pier bleek niet meer aan de eisen des tijds te beantwoorden. In de jaren 1923/33 werd dan ook een grotere pier gebouwd waaraan ook middelgrote stoomschepen konden meren, waardoor de handelaren hun goederen rechtstreeks vanuit Europa, Amerika en andere landen konden betrekken.
Het gehuchtje San Nicolaas, dat aan het concessie-terrein van de Lago Oil & Transport Cy. Ltd. grenst, heeft zich geleidelijk tot een tweede handelscentrum ontwikkeld, voornamelijk doordat de meeste arbeiders van genoemde maatschappij van buitenlandse origine zich daar nederzetten.
Na een paar jaartjes bleek onze haven door de komst van grotere schepen, niet meer aan de gestelde eisen te kunnen voldoen, zodat het wel eens gebeurde, dat een schip ten anker moest blijven liggen, voordat het tegen de kade kon aanleggen om zijn lading te lossen.
In het jaar 1946 is men, op initiatief van de Kamer van Koophandel en Nijverheid van Aruba, erin geslaagd het Gouvernement gelden beschikbaar te doen stellen om verbeteringen in onze haven aan te brengen en een kade te bouwen waar grotere schepen kunnen aanleggen.
In 1947 werden twee maatschappijen belast met deze werkzaamheden n.l. de Standard Dredging Corporation met het uitbaggeren van de binnenhaven en de Nederlandse Maatschappij voor Havenwerken met het bouwen van de kade.
De bedoeling was, dat door de Westelijke doorgang schepen binnen voeren en door de Oostelijke de haven verlieten.
Tegenwoordig hebben wij behalve de „Aruba Bank N.V." ook een kantoor van „Hollandsche Bank Unie N.V.", die beide filialen hebben geopend in San Nicolaas. Binnenkort zal er te Oranjestad nog een derde bank worden opgericht.
Het reizigersverkeer, dat vroeger alleen met stoomschepen en zeilschepen geschiedde, veranderde volkomen met de vestiging van de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij in het jaar 1934 op Curaçao.
Aruba heeft zich weldra door haar gunstige ligging tot een middelpunt in het vliegverkeer ontwikkeld, en het Dakota-vliegveld werd als aanloop-luchthaven gebruikt voor de vluchten van Curaçao naar Maracaibo (Venezuela), Barranquilla (Colombia), San José (Costa-Rica), Cuba en Miami (V.S.), enz.
Door de steeds toenemende drukte op het Dakota-vliegveld, werd spoedig het huidige stationsgebouw te klein. Dit jaar zal een begin worden gemaakt met het bouwen van een nieuw, groter en moderner vliegstation.
Tijdens de vestiging van de olie-maatschappijen waren er op het eiland een paar pensions, waar reizigers konden verblijven. In 1931 werd het eerste hotel geopend dat spoedig gevolgd werd door een tweede en een derde. Het laatste zal nog dit jaar uitgebreid worden met ongeveer 18 kamers, aangezien er een permanent tekort aan logeerruimte bestaat.
Ook heeft men plannen voor het bouwen van een groot toeristen-hotel met ongeveer 200 kamers, gelegen aan het Palm Beach strand, dat bekend staat als een van de mooie stranden in het Caraïbisch gebied. Bij het hotel zullen verder een sportveld, een casino en dansvloeren ten behoeve van de toeristen worden gebouwd.

Aruba wacht met haar verbeterde haven, waar schepen van grote tonnage zullen kunnen laden en lossen, met haar grote en moderne vliegstation, door de vestiging van olie-raffinaderijen op het schiereiland Paraguaná (Venezuela), dat slechts 30 zeemijlen van de kust van Aruba is gelegen, en het rijke achterland, Guajira, dat geen goede havens heeft voor Oceaanstomers, nog een schone toekomst.

Teneinde de lezer een voorstelling te geven van de toename van de handel gedurende de laatste 20 jaren, geven wij hieronder een staatje van de in- en uitvoercijfers over het jaar 1946:

INVOER		UITVOER	
1946		1946	
Aardolieproducten	ƒ 246.754.394,—	Eet- en drinkwaren	ƒ 1.745.510,—
Vrije goederen	„ 13.936.879,—	Manufacturen	„ 390.574,—
Gelicensieerde goederen	„ 20.120.533,—	Machinerieën e.d.	„ 85.661,—
		Aardolieproducten	„ 317.182.146,—
		Overige artikelen	„ 2.349.231,—
Totaal	ƒ 280.811.806,—	Totaal	ƒ 321.753.122,—

HET TOERISME EN HET HOTELWEZEN

DOOR

E. BARTELS

De intense inspanning, waaraan de geest van de mens heden ten dage is onderworpen, is wel de voornaamste reden, dat vooral de bewoners van Amerika, voor herstel van hun geestelijk evenwicht bij tijd en wijle er uit willen en dan in een geheel andere omgeving. Vermoeidheidsverschijnselen, die optreden in de geestkracht, kunnen soms alleen, vaak gemakkelijk hersteld worden door de zegenrijke ontspanning tijdens een *bevredigende* vacantie in een ander land genoten.
Aruba is een aardig eiland en heeft veel bekoorlijks, waarom zou Aruba niet door toeristen kunnen worden bezocht?
Tijdens de vestiging van de oliemaatschappijen waren er een paar pensions, waar reizigers konden verblijven. In 1931 werd het eerste hotel geopend, dat spoedig gevolgd werd door een tweede en een derde. Het laatste krijgt spoedig 18 kamers er bij, aangezien er permanent een grote vraag bestaat naar logies. De Gouvernements-pasanggrahan is steeds bezet, daar hebben particulieren niet veel aan. Het plan is nu om een groot toeristenhotel te bouwen, men spreekt van het *Palm Beach plan.*
Reeds gedurende geruime tijd bestond onder Arubaanse zakenlieden het voornemen aan de Palm Beach aan de Westkust van het eiland een hotel-ressort op te zetten. Men beschikte echter over geen enkele vakman op dit gebied en zodoende bleef dit voornemen in een latente toestand. Toen echter door het Gouvernement van Curaçao werd overgegaan tot het instellen van 2 regionale toeristen-commissies, voor Curaçao en Aruba elk een, die werden overkapt door een overkoepelend orgaan de *Nederlandsch West-Indische Toeristen Commissie,* ging men op Aruba onmiddellijk tot daden over. Men ontbood uit Nederland iemand, die op dit gebied een lange tropenervaring had. Deze heer kwam als adviseur per vliegtuig over en legde zijn veelbelovend oordeel in een rapport vast, dat 13 Mei 1947 aan de commissie werd aangeboden. Hierop werd verder gewerkt. Men slaagde er niet in bij de locale kapitalisten voldoende financiële belangstelling te wekken, dus werd uitgezien naar buitenlands kapitaal. De adviseur slaagde erin Nederlandse financiële interesse te wekken, en het gevolg was, dat de Heer J. Perel uit Amsterdam naar Aruba overkwam in October 1947 om zich persoonlijk van het een en ander op de hoogte te stellen. Hij kwam tot de conclusie, dat alles gunstiger was dan hij naar aanleiding van de rapporten en voorlichting in Nederland gedacht had, en vertrok naar Holland, met de belofte, dat hij daar de grootst mogelijke steun zou geven. Reeds in Januari 1948 kwam de Heer Perel terug, ditmaal vergezeld van onze bekende architect, de Heer J. Wils uit Den Haag en de Heer H. E. Kiès, vertegenwoordiger van de Ned. West-Indische Toeristen

Commissie te New York. Ook deze heren waren zeer enthousiast, en daardoor hebben de plannen zich thans duidelijker afgetekend.
Voor al het terrein langs het hele strand van de Palm Beach, dat ongeveer 3 km lang is, zal een bestemmingsplan worden ontworpen door de Heer Wils. Daarbij zal rekening gehouden worden met de plaatsing van enige hotels in de klasse van 200 kamers of meer, een casino, sportvelden, winkelgalerijen, bungalows, zwembad, personeelswoningen, cabarets, restaurants, eventueel een concertzaal, en verder alle toe- en bijbehoren van een moderne zeebadplaats.
Langs het strand, dat ca. 40 m breed zal worden, zal een brede boulevard worden aangelegd met een trottoir. Plaats zal worden gereserveerd voor buitenverblijven, o.a. voor Noord-Amerikanen, die een eigen huis in het Zuiden willen hebben om er de winter door te brengen. Aan de belangen van de kleine luiden van Aruba wordt ook gedacht, en speciaal voor hen zal een ander strand, n.l. bij de Eagle Beach, minder luxieus worden ingericht.
Thans worden ook plannen uitgewerkt voor het eerste hotel van 200 kamers en het casino, benevens de nodige huisvesting voor het personeel, dat met hun gezinnen zal bestaan uit ongeveer 500 à 600 personen, die vermoedelijk wel allen uit Europa, merendeels uit Holland zullen moeten worden aangenomen. Gaat alles naar wens, dan kan het eerste hotel eind 1949 gereed zijn.
Het hotel zal bevatten, behalve de normale localiteiten, een ruime balzaal, — met podium voor reizende musici en artisten, — groot genoeg voor 500 personen; een restaurant à la carte voor 200 personen; een cocktailbar; een damesconversatiezaal, (ladies-lounge), een schoonheidssalon; een bibliotheek tevens leeszaal en een kinderspeelzaal.
Het spreekt vanzelf, dat alles, wat wij voor de inrichting van het hotel nodig hebben, en dat door Holland geleverd kan worden, ook uit Holland zal worden betrokken. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan: meubilair, gordijnen, kleden, linnengoed, servies, hotelzilver, om enkele belangrijke zaken te noemen.
Het is thans te hopen, dat men spoedig zal overgaan tot de bouw, want Aruba heeft een goed hotel zeer nodig.

HET VERKEER TE LAND

DOOR

Kpt. TH. E. J. VAN ERP

Uit andere gedeelten van dit boek is al duidelijk naar voren gekomen de enorme evolutie, welke Aruba heeft doorgemaakt. Het spreekt wel zonder meer vanzelf, dat ook het verkeer te land niet aan die evolutie is ontkomen. Enkele woorden mogen hier een beknopt, zij het uiteraard onvolledig beeld van geven.
Deze evolutie zou in haar verloop kunnen worden weergegeven in de simpele bewoordingen: „van ezel tot auto". Vijftig jaren geleden vormde namelijk de ezel practisch het enige vervoermiddel. Bij alle verplaatsingen en transporten over afstanden, welke te groot waren om te lopen of te zwaar om zelf te dragen, fungeerde grauwtje als vervoer- en transportmiddel.
Dit uitermate nuttige dier heeft zich daarvoor steeds met de grootste bereidwilligheid, behoudens enkele momenten van nukkige kuren, geleend. Wie denken zou, dat dit trouwe beestje thans wel door meer moderne transportmiddelen geheel en al zal zijn verdrongen en vervangen, heeft het volkomen mis. Precies als 50 jaar geleden verricht grauwtje ook nu nog steeds dezelfde onontbeerlijke diensten op geheel dezelfde wijze als voorheen. Maar.... hij is daarbij niet het *enige* transportmiddel gebleven! Paarden zijn er weliswaar steeds in bescheiden aantal op Aruba aanwezig geweest en ook nu nog aanwezig, maar hun aantal is toch nimmer bijzonder groot geweest, zij worden dan nog alleen maar als rijdier, doch vrijwel nimmer als trekdier gebezigd. Ezels leenden en lenen zich echter volgaarne voor beide diensten. De Nederlander, die voor het eerst op Aruba komt, verwondert zich steeds weer over twee dingen, met betrekking tot het ezeltransport. Voor zover het de ezel als rijdier betreft, kijkt hij verbaasd naar de in zijn ogen bestaande wanverhouding tussen dier en mens. Grote forse kerels of stevige „gewichtige" vrouwen, die op een ezeltje zitten van — zo lijkt het — waarlijk minimale afmetingen! De benen van de berijder raken bijna de grond! En men staat stomverbaasd als men dan ziet, dat de ezel beladen met een dergelijk gewicht zelfs nog in staat is zich in een soort galop voort te bewegen, al moet worden toegegeven, dat de dan bereikte snelheid niet fenomenaal groot genoemd kan worden.
Het tweede feit dat hem opvalt is de fantastisch grote hoeveelheid vracht, welke op een ezelsrug kan worden geladen. Twee tonnen van flinke afmetingen en ter weerszijden bevestigd, beide gevuld met water, is helemaal niets ongewoons. Ook vrachten van andere aard in grote verscheidenheid en vooral in grote hoeveelheden, worden op grauwtjes rug geladen. Als niet-deskundige op dat gebied, vreest men soms dat de ezelsrug deze spanning onmogelijk lang zal kunnen verdragen en het arme beestje

in tweeën zal breken. Geen nood echter, de eigenaar weet heus wel hoever hij daarmee gaan kan en zorgt wel, dat er van „overbelasting" geen sprake is.
Dat er in het „ezeltijdperk" weinig of geen behoefte bestond aan goede, verharde buitenwegen behoeft wel geen betoog. Anders werd dit toen naast het ezel-transport de auto haar intrede deed op Aruba.
Tussen twee haakjes, het is eigenaardig, dat er tussen „ezel" en „auto" zich vrijwel geen overgangsvormen in het verkeersbeeld op Aruba hebben voorgedaan. Trams en treinen bijv. hebben op Aruba nimmer gereden en zijn daar nog steeds voor de mensen, die het eiland nog nimmer hebben verlaten een volkomen onbekend iets, behoudens natuurlijk dan wat zij ervan weten uit films en geïllustreerde tijdschriften. Maar toen de auto eenmaal haar intrede deed op Aruba en in steeds grotere aantallen werd geïmporteerd, veranderde ook het verkeersbeeld in korte tijd in aanzienlijke mate. De auto maakte aanleg, verbetering en verharding van wegen noodzakelijk en het is inderdaad een zeer bijzondere prestatie te noemen, dat de overheid kans heeft gezien de zeer snelle toename van het aantal auto's bij te houden met de aanleg, enz. van tientallen kilometers zeer goede wegen.
Begrijpelijkerwijs veroorzaakte deze toename van auto's en wegen, evenals overal elders ter wereld, ook haar problemen. In het „ezel-tijdperk" bestonden er uiteraard geen problemen als: rechtshouden — voorrang — botsingen — parkeren — opstoppingen, enz., enz. Doch met de uitbreiding van het aantal auto's ontstonden deze vraagstukken vanzelfsprekend ook tegelijkertijd en diende de overheid regelend op te treden door het geven van verkeersvoorschriften en het toezien op de naleving daarvan.
In tegenstelling met veel andere plaatsen ter wereld en vooral met Nederland, heeft de fiets zich nimmer op Aruba werkelijk populair weten te maken. Wellicht dat de steeds waaiende, sterke passaatwind daar mede oorzaak van is.
Besloten moge worden met een beeld te geven van de huidige situatie op Aruba met betrekking tot het verkeer te land.
Er rijden momenteel ongeveer 3000 auto's, enkele motorrijwielen en een honderdtal fietsen op Aruba. Als men bedenkt, dat het eiland Aruba maar ongeveer dertig kilometer lang en ongeveer tien kilometer breed is (de grootte van het eiland Texel ongeveer), krijgt men enig idee van de verkeersintensiteit, welke inderdaad zeer groot is te noemen.
Toch maakt dit drukke verkeer een ordelijke indruk, al veroorzaken de zéér nauwe straten en wegen in Oranjestad en in Sint-Nicolaas uitermate moeilijk op te lossen problemen, speciaal ten aanzien van het parkeren der auto's. De Arubaanse chauffeur is echter over het algemeen zeer bekwaam en geroutineerd en weet de meeste verkeerspuzzles met een verbluffend gemak op te lossen. Als hij zich ook nog van het gebruik van sterke drank kon onthouden, gedurende de periode dat hij wenst auto te rijden, zou de verkeerssituatie wellicht het ideaal van een veilig verkeer kunnen benaderen. Nu is de situatie helaas zo, dat herhaaldelijk ernstige ongelukken plaats vinden, waarbij alcohol-invloed een belangrijke rol speelt.
Naast het grote aantal privé-auto's, dat op Aruba rijdt, wordt het openbare vervoer verzorgd door een betrekkelijk klein aantal grote en een groot aantal kleine autobussen (de laatste vrijwel steeds „stationwagon" genoemd). De grote autobussen onderhouden de verbinding tussen de voornaamste bevolkingscentra Oranjestad, Sint-Nicolaas, Santa Cruz, Savaneta en Noord, terwijl de kleinere autobussen, ook deze trajecten

berijdende, tevens verder de z.g. „cunucu" ingaan om passagiers en vracht te halen en te brengen.
Een bescheiden aantal luxe-wagens verricht de diensten van „taxi". In tegenstelling met vele andere plaatsen ter wereld zijn deze uitwendig alleen als zodanig te herkennen door de aanwezigheid van de letter „H" (voor *huur*auto) op de nummerplaat. Overigens zien zij er geheel en al uit als luxe-auto's (en zéér mooie en moderne meestal !). Taxi-meters zijn onbekend op Aruba. De vrachtprijzen worden berekend aan de hand van een vastgesteld tarief, waarin practisch alle voorkomende ritten staan vermeld.
Tot slot moge nog gewezen worden op een wijze van vervoer, welke voor Aruba typerend genoemd mag worden. Dit betreft namelijk het vervoer van de duizenden arbeiders, die op de „Lago" werken en dagelijks naar en van hun werk gebracht moeten worden. Dit vervoer geschiedt namelijk op grote open vrachtauto's, waar op de laadbak eenvoudig wat dwarsplanken zijn aangebracht, waarop de arbeiders als sardines in het bekend blikje een plaats vinden. Het zeer bestendige klimaat met de zeer geringe regenval, maakt een dergelijk transport, alhoewel niet ideaal, mogelijk.

HET POSTWEZEN

DOOR

H. ODUBER

In 1898 — bij het begin van de regering van H.M. Koningin Wilhelmina — fungeerde op Aruba een Hulppostkantoortje, hetwelk ondergebracht was in het Oude Gouvernements-huis. De bediening van dit kantoor geschiedde door één klerk van de Gezaghebber.

Het verkeer tussen Aruba en Curaçao vice versa werd voornamelijk onderhouden door barkjes (kleine schepen), misschien ééns in de week. De toen te behandelen mails bedroegen niet eens een kilo.

In 1908 werd deze dienst ondergebracht in het Fort Zoutman en ressorteerde onder de Gouvernements-ontvanger, bediend door een klerk bijgestaan door een schrijver; waaruit dus blijkt, dat er een kleine uitbreiding had plaats gevonden.

In 1911 verhuisde de ontvanger naar het gebouw, waar thans de Openbare Gezondheidsdienst is ondergebracht.

De bestelling der correspondentiën is pas begonnen omstreeks 1911/'12 toen met de Radiodienst een aanvang werd gemaakt. Dit geschiedde door middel van een telegrambesteller tevens brievenbesteller.

In de loop der jaren werd de bestelling overgenomen door brievenbestellers, wier aantal thans sterk is toegenomen. In Oranjestad en St. Nicolaas zijn er op het ogenblik 14 brievenbestellers. Met de bestelling in de buitendistricten is pas in 1944 een aanvang gemaakt, deze is sindsdien sterk toegenomen.

Bij de komst van de C.P.I.M. op Curaçao en het emigreren van de Arubaanse arbeiders naar Cuba nam het postverkeer toe. Hierin kwam weinig of geen verandering tot 1925, toen de „Lago" zich op Aruba vestigde.

In hetzelfde jaar werd dit hulppostkantoor verheven tot POSTKANTOOR (1925), omdat het postverkeer aanmerkelijk toenam en samen groeide met de „Lago", zodanig, dat het in 1936 noodzakelijk werd in St. Nicolaas een hulppostkantoor te openen.

Mede door deze uitbreiding ontstond de splitsing tussen Ontvanger- en Postkantoor, waardoor de postdienst op Aruba een afzonderlijke tak van dienst werd.

Ongeveer 1935 werd in verband met de openstelling van de luchtvaartdienst van de Heer Viana op Aruba, de *luchtpostdienst* tussen de eilanden Aruba en Curaçao ingevoerd. Na afloop van de vergunning van de Heer Viana, werd deze dienst overgenomen door de K.L.M. en naar gelang van de uitbreiding van deze dienst nam de luchtpost toe, zodat thans bijna dagelijks luchtpostzendingen worden ontvangen en verzonden van en naar een groot aantal landen.

Bestond de luchtmail aanvankelijk uit een klein aantal brieven, thans wordt dagelijks gemiddeld 15 kilo naar de Verenigde Staten van Noord Amerika en tweemaal per week gemiddeld 15 kilo naar Nederland verzonden, en naar de overige landen waarmede deze dienst wordt onderhouden ongeveer 5 kilo per dag. Naar de Bovenwinden bedraagt dit gewicht gemiddeld 100 kilo eenmaal in de week, voornamelijk 2e klasse mail. Ontvangen wordt — met uitzondering van de Bovenwinden — niet minder.
Hoewel bij de instelling van de postwisseldienst weinig of geen gebruik daarvan werd gemaakt, is deze dienst met de tijd zeer toegenomen, voornamelijk met Curaçao, de Bovenwindse Eilanden en Suriname.
De pakketpostdienst, waarvan in het begin ook weinig gebruik werd gemaakt, zowel voor het ontvangen als verzenden, wordt thans druk gebruikt.
Door de grote toename van de bevolking gepaard met de uitbreiding zowel van Oranjestad als St. Nicolaas, neemt ook de plaatselijke postdienst op Aruba dagelijks toe.

HAVENS EN SCHEEPVAART

DOOR

C. VAN DER LINDEN

INLEIDING

Van oudsher was het begrip „Antillen" verbonden met de Zeevaart. Columbus zeilde met zijn „Santa Maria" over de eindeloze, voor hem nog onbekende oceaan en vond vooreerst het eilandengebied, dat men later abusievelijk „West-Indië" zou noemen. Spanjaarden, Hollanders, Engelsen en Fransen zouden elkaar hier de heerschappij gaan betwisten. En heerschappij betekende hier heerschappij ter zee. De geschiedenis van West-Indië werd een geschiedenis van Zeevaart. Zo voor iemand ter wereld gold voor de bewoners van deze streken: „Navigare necesse est, vivere non necessit". De Spanjaarden als bewoners van een groot land met uitgestrekte hoogvlakten en bergketens, welk land zelf weinig goede havens had, waren ingesteld op de verovering van de grote stukken vastland van Zuid- en Midden-Amerika. Havens hadden niet zo zeer hun speciale aandacht. Langs de gehele Noordelijke kust van Zuid-Amerika, (welke kust soms gelijkenis vertoont met die van Spanje) waren geen ruime geschikte havens te vinden. Misschien was dat de reden, waarom ze het blijkbaar voldoende vonden om de bijna open reden, zoals bijv. die van Cartagena en Cristóbal, te versterken en zij de van nature beschermde haven van het eiland Curaçao slechts een zwakke bezetting waardig keurden.

Het waren de Hollanders, wier eigen land een water- en havenland is, die het belang van een geschikt steunpunt in deze wateren inzagen. In 1634 verschenen ze met een vloot voor Curaçao en namen zonder veel moeite het eiland met zijn prachtige Schottegat in bezit. Het was één van de vele steunpunten, die ze reeds over de wereld verspreid bezaten, of nog bezitten zouden. In 1934 vierden we het heugelijke feit, dat onze vlag er, weliswaar met korte onderbrekingen, 300 achtereenvolgende jaren had gewaaid. Hoeveel fregatten en fluiten en linieschepen en hoe ze verder ook mochten worden genoemd, zijn er in de loop van die jaren al niet daar binnen gelopen. Weliswaar was de ingang nauw. Gebeurde het niet, dat zeilschepen door de invloed van stroom en wind de ingang van de haven missende maar weer een soort rondvaart door de Caraïbische Zee moesten ondernemen en dan wellicht weken later via Haïti en andere plaatsen weer buitengaats verschenen om een volgende poging te wagen? Maar eenmaal binnen, waren ze ook binnen, én veilig! De haven werd aan de zeezijde afgesloten met een stevige ketting. Dreigend staken de vuurmonden uit van Waterfort en Fort Amsterdam naar ieder ongenode gast, die het zou durven wagen om al te dicht te naderen. Fort Nassau ofschoon veel later gebouwd, (einde 18e eeuw) was een trouwe wachter, die én Schottegat én de havenmond beheersend, reeds lang van te voren kon waarschuwen, als er vreemde schepen in zicht mochten komen. Aldus

had men de beschikking over een diep het land in gelegen havenkom, die onbereikbaar was voor een buiten op zee opererende vlootmacht en was men in staat om zo nodig zelf het initiatief in handen te houden. De geschiedenis heeft geleerd, dat verrassingen niet waren uitgesloten, maar over het algemeen was een vijandelijke operatie tegen Curaçao niet aanlokkelijk en de aanvaller had maar te vertrouwen op een grote dosis geluk.
Rond de laatste eeuwwisseling was Curaçao nog steeds, centraal gelegen als grootste van de 3 Benedenwindse Eilanden, het middelpunt, zoal niet van macht als in vroeger dagen, toch van Gezag, Handel en Scheepvaart. En toen in 1917 de Curaçaosche Petroleum Maatschappij was opgericht en de scheepvaart van Curaçao in de jaren daarna met reuzensprongen vooruitging, werd de oude legende, dat Aruba geen geschikte havens zou hebben, door velen lichtvaardig voor waarheid aangenomen.

ARUBA

Aruba verkeerde in een geheel verschillende toestand. Hier was geen diepe insnijding in het land aanwezig. De havens werden gevormd door het zich langs de Z.W. kust uitstrekkende rif. Met betrekkelijk weinig moeite had men er ongetwijfeld een uit nautisch oogpunt goede haven kunnen construeren, maar er was weinig mogelijkheid om verdedigingswerken op te richten. Het zachte materiaal, waaruit het rif was samengesteld, leende zich niet voor het bouwen van forten en indien men deze al op de rotsbodem van het eiland zelf hadde gebouwd, dan nog hadden ze, bij het weinig ver dragende geschut van die tijd, weinig effect kunnen hebben voor de verdediging van binnen het rif geankerd liggende schepen. Een vijandelijke vloot had betrekkelijk dicht kunnen naderen, alvorens te worden opgemerkt. Ze had dan buiten het rif opererende, kunnen wenden en keren zoals het beliefde en nu eens de ene dan weer het andere boord naar de landzijde presenterende, telkens de volle laag gevende, een gemakkelijke prooi gevonden aan een binnen het rif geankerd liggende zelfs veel grotere vlootmacht.
Neen, Aruba was verre van veilig in die rauwe tijden en Curaçao kreeg dan ook een voorsprong, die ogenschijnlijk niet gemakkelijk weer zou zijn in te halen, en vooral niet toen deze voorsprong na 1917 nog eens werd geaccentueerd door de vestiging van de C.P.I.M.
Wie had toen kunnen dromen, dat in 1948 op het einde van de Regeringsperiode van onze geëerbiedigde Vorstin Wilhelmina deze voorsprong reeds zou zijn ingehaald? De Zuidwest- en Westkust van Aruba, die zich in een ongeveer N.W.-Z.O. richting over een lengte van iets meer dan 30 km uitstrekken, liggen beschut voor de heersende N.O. passaat, welke hier uit een overwegend Oostelijke richting waait. Bovendien bevindt zich evenwijdig aan de lange Z.W. kust, op een afstand van ongeveer 800 meter, een rif, dat, samengesteld uit een mengsel van zand en losse koraal, voor een groot deel is begroeid met mangrove. De 3 natuurlijke openingen in dit rif geven toegang tot 3 baaien, n.l. de Paardenbaai, de St. Nicolaasbaai en de Commandeursbaai.

I. DE COMMANDEURSBAAI

Deze baai van gemiddeld 200 meter breedte heeft volgens de kaart een ingang van slechts 4 meter diepte, welke de laatste jaren enigszins is verzand tot ongeveer 3 meter.

Hier ligt het idyllische dorpje Savoneta, waarvan de bewoners eertijds hoofdzakelijk en nu nog ten dele de visvangst beoefenen. Deze baai heeft in de latere ontwikkeling van Aruba geen aandeel gehad.

II. DE ST. NICOLAASBAAI

De St. Nicolaasbaai, gelegen binnen en nabij het uiterste Z.O. uiteinde van het rif, is gemiddeld 450 meter breed en ongeveer 1000 meter lang. De oude ingang bevindt zich weer in de Z.O. punt daarvan. In het begin van deze eeuw werd een vrij aanzienlijke hoeveelheid fosfaat van daaruit met zeilschepen naar Amerika en Europa verscheept. Somtijds lag meer dan een schip in de baai ten anker om te laden. In 1913 werd bijna 23.000 m^3 fosfaat uitgevoerd. De export schijnt later geleidelijk te zijn verminderd, zodat in 1923 al in geen jaren meer mijnbouwproducten van Aruba waren uitgevoerd.
Het jaar 1923 was het laatste rustige jaar voor de St. Nicolaasbaai, want in 1924 werd begonnen met de inrichting ervan voor de verwerking van olieproducten.
In October 1924 werd in overleg met de Gouverneur van Curaçao door een daartoe uitgezonden commissie beslist, dat St. Nicolaas het centrum zou worden van een oliemaatschappij. De N.V. Lago Oil & Transport Comp. werd omstreeks die tijd in Canada gevestigd. Na het sluiten van de betreffende contracten arriveerde het benodigde baggermateriaal spoedig ter plaatse en met Amerikaanse „efficiency" en voortvarendheid werd het baggerwerk ongeveer half 1927 voltooid. Ook aan de wal werd intussen de nodige apparatuur w.o. tanks voor de opslag van olie gebouwd. Twee kleine tankers kwamen November 1924 in de vaart. Daar de St. Nicolaasbaai voorlopig niet kon worden gebruikt, werd een z.g. „Moederschip" ten anker gelegd voor de kust een goed uur gaans bewesten Oranjestad. Het eerste van deze schepen was de „Invergarry", dat dienst deed van Nov. 1924 tot Juli 1925, toen het door andere werd vervangen tot de opening van de St. Nicolaasbaai op 17 Nov. 1927. De bedoeling was, dat de kleine Laketankers hier langszij zouden vastmaken en lossen, terwijl de grotere Oceaantankers op hun beurt langszij zouden komen laden. Niettegenstaande deze manoeuvre soms met moeilijkheden gepaard ging, omdat ze feitelijk in open zee moest worden uitgevoerd, kwam men tot grote voldoening van de vertegenwoordiger der Mij, Capt. Rodger, die ook van dit idee de geestelijke vader was geweest, tot een maximum van een maandelijkse verscheping van ongeveer 30.000 ton. De Laketankervloot was echter inmiddels reeds uitgebreid. Het s.s. „Invercorrie" werd begin 1925 nog toegevoegd aan de 2 eerste. Nadat de Lago Shipping Comp. te Londen was opgericht, bleek al spoedig, dat deze 3 kleine Laketankers niet voldeden aan de behoeften van de Lago Oil & Transport Comp. en er werden orders verstrekt tot de bouw van nog 4 kleine tankers en wel die van de hier bekende „Inverlago" klasse. 1 Nov. 1927, dus bij de opening van de St. Nicolaasbaai, bestond de eigen Laketanker-vloot uit 12 schepen van deze klasse en waren orders geplaatst voor de bouw van nog 5 andere van een iets groter type.
Nóg moet worden vermeld, dat in Juli 1925 de Engelse belangen in de Lago Maatschappijen werden overgedaan aan de Pan American Petroleum Corp., van welk tijdstip af zich de activiteit nóg meer uitbreidde. Nóg meer tanks werden gebouwd, steeds meer personeel kwam uit. Daarvoor moesten ook en steeds meer huizen worden gebouwd. Men leefde er in die tijd weliswaar in betrekkelijk primitieve omstandigheden, maar

men kon toch ook profiteren van bepaalde plaatselijke voordelen. Ook het Main-Dock werd intussen gebouwd, dat plaats zou bieden aan 2 z.g. Oceaantankers. Het was van buitengewoon degelijke constructie, zodat men toen zei, dat het het beste dock van West-Indië was.

17 Nov. 1927 was de grote dag voor St. Nicolaas. Het s.s. „R. W. Stewart" onder Kapitein Larsen viel de eer te beurt om de openingsplechtigheid te verrichten. Dezelfde dag kwam ook nog, kentekenend voor de zakelijkheid en bedrijvigheid, die sindsdien nooit meer is verslapt, het s.s. „Cerro Ebano" binnen onder Kapitein Cook. Ook de Laketankers werden tezelfdertijd i.p.v. naar het Moederschip bij Oranjestad, naar hun ligplaatsen te St. Nicolaas gedirigeerd. Het was inderdaad een merkwaardige dag niet alleen voor allen, die tot dit doel hadden meegewerkt, maar zeker in niet mindere mate voor de bewoners van het eiland Aruba, toen zij voor hun eigen ogen zagen, dat de St. Nicolaasbaai, die zij weliswaar hadden gekend als een veilige ankerplaats voor zeilschepen, op die dag tegelijkertijd 2 grote Oceaantankers benevens 4 Laketankers kon bergen.

Spoedig bleek, dat de haven aan alle eisen voldeed, wat betreft veiligheid voor de schepen en behandeling van de lading, terwijl de mogelijkheid voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen in ruime mate voorhanden was en de laadcapaciteit naar believen kon worden opgevoerd en alleen afhankelijk was van het beschikbare of aan te voeren materiaal.

Omstreeks deze tijd (einde 1927) werd besloten tot de oprichting van een raffinaderij en reeds in Maart 1928 arriveerden de eerste benodigde materialen. Geleidelijk en in ruime mate heeft men de plaatselijke mogelijkheden benut. De ene uitbreiding volgde op de andere, waarmede de capaciteit van de haven wel gelijke tred moest houden, zodat steeds meer „docks" moesten worden bijgebouwd. En zodoende is men gekomen tot het reusachtige olieverwerkings- en verschepingscentrum van heden. In Maart 1928 bestond de Laketanker-vloot uit 17 schepen en in 1929 uit 21 eenheden. Maar niet alleen het aantal doch ook de grootte van de schepen nam steeds toe. De laatste aanwinst van deze schepen was de „Maracy" van 3700 B.R.T.

Vanaf het begin der onderneming heeft Capt. Rodger aan het hoofd gestaan van het Marine-Departement van de Lago te St. Nicolaas en is 1 April 1939 na door H. M. te zijn benoemd tot Off. in de O. N. naar Engeland vertrokken om van een welverdiende rust te gaan genieten. In 1937 zette hij a.h.w. de kroon op zijn werk door de opening van de z.g. Westelijke ingang van de haven van St. Nicolaas, die zodanig door het rif is gegraven, dat schepen van toen af van het Westen met de heersende passaat recht van voren de haven konden binnenstomen en ze aan de Oostzijde weer konden verlaten. Van die tijd af werden de schepen dag en nacht beloodst in tegenstelling tot vroeger, toen dit als regel alleen bij daglicht geschiedde. Hiermede werd vanzelfsprekend een beduidend grotere capaciteit van de haven bereikt.

Een studie van de volgende statistiek moge verder dienen om de enorme vlucht aan te duiden, die het bedrijf in de loop der jaren heeft genomen. Zoals men ziet beweegt zich de drukte in steeds stijgende lijn en wie in de mogelijkheid verkeert om de tegenwoordige bedrijvigheid met eigen ogen te aanschouwen, zou wellicht geneigd zijn te veronderstellen, dat er een grens moet zijn bereikt, wat de capaciteit van de haven aangaat. Als men in aanmerking neemt, dat er soms wel een kleine 20 Oceaantankers buiten liggen te wachten op één plaats, dan kan men daaruit besluiten, dat nog lang niet aan de behoeften wordt voldaan. De capaciteit moet dus nog worden opgevoerd

en er zijn dan ook plannen in voorbereiding om het Main-Dock af te breken en hiervoor in de plaats 3 Vingerpieren te bouwen, waardoor het aantal ligplaatsen voor Oceaantankers van 8 tot 12 zal toenemen. Deze uitbreiding zal reeds in 1949 gedeeltelijk tot stand zijn gebracht en men verwacht, dat dan de productie in vergelijking met de tegenwoordige weer met 15 % zal zijn toegenomen.

Overzicht Scheepvaart te St. Nicolaas.

Jaar	Schepen	B.R.T.	Jaar	Schepen	B.R.T.
1929........	2406	7.604.933	1939.......	4199	19.882.630
1930........	2955	9.765.933	1940.......	3394	15.223.541
1931........	2729	9.142.395	1941.......	4081	17.591.663
1932........	2525	8.953.356	1942.......	2644	10.853.450
1933........	2718	10.114.729	1943.......	4294	17.536.798
1934........	2873	11.952.215	1944.......	5249	22.727.318
1935........	3435	13.456.629	1945.......	5370	23.546.399
1936........	3650	15.109.552	1946.......	5687	27.502.261
1937........	4204	18.163.996	1947.......	6283	31.140.574
1938........	4230	19.162.247			

III. DE DRUIF

De Druif werd niet genoemd bij de opsomming van de havens van Aruba, omdat het feitelijk geen haven is maar een open rede. Ze wordt gevormd door een flauwe bocht aan de Z.W. kust, 2½ mijl of ongeveer 4 km ten N.W. van Oranjestad nabij Punta Manshebo, welk punt de plaats aangeeft, waar de Z.W. kust van het eiland overgaat in de Westkust. Vroeger ankerden hier wel vissersbarkjes.

In het midden van 1927 werd door de Oliemaatschappijen van de Shellgroep een onderzoek ingesteld naar een plaats voor de oprichting van een olieraffinaderij en in September van dat jaar werd een begin gemaakt met de installatie van wat later bekend zou worden als de „Arend Petroleum Maatschappij".

In December 1927 werd begonnen een pier in zee uit te bouwen in Z.W.e richting, dus loodrecht op de kustlijn, van 1440 voet of 440 meter lengte, waarop steigers werden aangebouwd in de vorm van een F. Aan de lange arm van deze F. met een waterdiepte van 33 tot 43 voet kunnen 2 grote Oceaantankers een plaats vinden en aan de korte arm, waar 20 voet water staat, 2 Laketankers. De pier was in Dec. 1928 klaar, maar werd reeds in Maart van dat jaar in gebruik genomen, toen het s.s. „San Camillo" de eerste ruwe olie aanbracht.

Er wordt wel eens lichtvaardig kritiek uitgeoefend op het bouwen van deze pier a.h.w. in open zee, maar men moet niet vergeten, dat het punt, waar deze pier werd uitgebouwd, ongeveer in het midden ligt van een grote oppervlakte van betrekkelijk kalm water, die zich onder de lij van het eiland Aruba bevindt. Er staat wel eens wat stroom, maar deze heeft tot nu toe het meren niet verhinderd. Alleen gedurende het orkaanseizoen

in de maanden Sept., Oct. en Nov. „kan" het gebeuren, dat gedurende 1 à 2 weken de dan veranderlijke winden en de daardoor veroorzaakte golfslag het gevaarlijk maken om er langszij van de pier te blijven liggen. In 1947 is dit echter niet voorgekomen. De raffinaderij kwam op 10 Mei 1928 in bedrijf. De ruwe olie werd geregeld aangevoerd door 3 Laketankers: de „San Camillo", de „San Casto" en de „San Claudro". De eerste bewerkte olie werd in Juni 1928 uitgevoerd met het s.s. „San Gerardo".
De raffinaderij heeft in de jaren van haar bestaan niet altijd even constant doorgewerkt, maar sinds 1945 wordt ook hier de volle capaciteit ontwikkeld. De N.V. Arend Petroleum Maatschappij werd in dat jaar door de N.V. Bataafse Petroleum Maatschappij overgenomen van de Canadian Eagle Oil Company. De naam, die hier op Aruba populair wordt verkort tot de „Eagle" is evenwel dezelfde gebleven.

Overzicht Scheepvaart op de rede van Druif.

Jaar	Schepen	B.R.T.	Jaar	Schepen	B.R.T.
1934........	293	1.259.754	1941.......	146	1.023.723
1935........	248	1.127.332	1942.......	115	574.539
1936........	252	1.281.362	1943.......	201	652.337
1937........	409	2.102.554	1944.......	86	511.514
1938........	141	857.078	1945.......	392	1.705.113
1939........	241	1.372.418	1946.......	837	3.723.477
1940........	166	937.000	1947.......	807	3.691.302

IV. DE PAARDENBAAI

De Paardenbaai is de haven van Oranjestad. Oude Arubanen zijn het er niet over eens, hoe men aan deze benaming is gekomen. Men zegt, dat hier in vroeger tijden paarden werden verscheept naar het vaste land van Zuid Amerika. Misschien heeft de algemene vorm van de haven wel een rol gespeeld bij de benaming, daar ze in haar oude toestand wel wat aan een paardekop deed denken.
Hoe dit ook zij, de Paardenbaai was van ouds een goede haven. Ze wordt gevormd door de N.W. uitloper van het rif en is 2500 m. lang en gemiddeld 225 m. breed. De oren van de paardekop worden dan gevormd door de Oostelijke ingang, het rif geeft het voorhoofd aan en aan de achterkant van de onderkaak ligt de Seca (droogte) di Sardientje, terwijl men aan de onderkant van die onderkaak resp. vindt en vond de Seca di Sjon David, de Seca di Mei-Mei en de Taratata. De diepte van de haven was vroeger nabij de ingang en in het Oostelijk gedeelte 18 voet en werd naar het Westen tot goed voorbij de Taratata wel 30 tot 36 voet.
Zeilschepen konden van het Oosten naderende vanaf de St. Nicolaasbaai vlak onder de kust aanhouden en bevonden zich dan onder de lij van het eiland in kalm water. Ze konden over een afstand van ruim 10 mijl of bijna 20 k.m. zich voorbereiden op het binnenvaren. Met ruime wind over bakboord zeilend en wel met de wind op 4 streken achterlijker dan dwars, konden zij bijtijds en, naar de weersomstandigheden het vereisten, hun zeilen van te voren minderen of innemen, om dan scherp de z.g. Loefhoek van de opening in het rif rondende de haven van Oranjestad binnen te vallen,

waarbij ze ruimschoots gelegenheid hadden om intussen de kracht en de geaardheid van de heersende stroom te berekenen. Er bleef daarna nog tijd genoeg over om de rest van hun zeilen te bergen en om zich dan voor de wind latende wegdrijven een geschikte ankerplaats in de haven uit te zoeken.

Uit nautisch oogpunt was de Paardenbaai zonder twijfel één der beste aanloophavens van de Nederlandse Antillen. De mogelijkheden, wat de defensie betreft, die in de inleiding van dit opstel werden beschreven, moeten dan ook in het verleden van overwegende invloed zijn geweest bij het uitkiezen van een vast steunpunt in deze wateren. Zeilschepen, die hier door onvoorziene omstandigheden tóch nog de haveningang bij het binnenkomen zouden hebben gemist en te laag terecht zouden zijn gekomen, hadden de gelegenheid om een ankerplaats te zoeken hetzij onder het rif vóór de Paardenbaai in 20 à 30 vadem water, hetzij in de nabijheid van Druifbaai en Pta Manchebo 2½ mijl N.W. van de ingang hiervan. Op het laatstgenoemde punt gaat de Z.W. kust over in de recht Noord-Zuidlopende Westkust en vóór deze laatste kust bevindt zich een uitgestrekte naar het Westen flauw aflopende zandbodem, die over een afstand van 5 mijl ruimschoots gelegenheid tot ankeren biedt.

Om het uitvaren te vergemakkelijken waren op de Seca di Sardientje 2 grote stokankers geplaatst, waarop achtereenvolgens trossen konden worden uitgebracht, zodat het schip in een positie aan de loefzijde van de uitgang kwam, en het verder met de wind ongeveer 4 streken achterlijker dan dwars aan bakboord en over stuurboord zeilende het ruime sop kon kiezen. Het meest binnenwaarts geplaatste stokanker was nog tot einde 1947 een in het oog vallend karakteristiek kenteken in de haven van Oranjestad, doch is nu verdwenen tengevolge van de huidige baggerwerkzaamheden. De schepen brachten materialen en vooral ook steenkolen voor de goudmijn bij Balashi en voor de fosfaatwinning in de nabijheid van St. Nicolaas en kregen een retourlading van aloëhars, panamahoeden, pinda's, bonen, divi-divi of geitenmest.

Tussen de Seca di Sardientje en de Seca di Sjon (mijnheer) David bevindt zich nog heden een vaarwater van 14 tot 16 voet diepte, dat leidde naar een aanlegsteiger op de plaats, waar zich de tegenwoordige Fruitsteiger nabij het Havenkantoor bevindt. De eerste stoomschepen, die de haven van Oranjestad tamelijk geregeld aandeden, n.l. de „Brion" en de „Baralt" van de Kon. Ned. Stoomb. Maatschappij van 780 B.R.T., konden hier meren. De latere schepen, zoals de „Flora" en de „Luna" van 1400 B.R.T., moesten in de haven ten anker gaan. Ook het hier welbekende s.s. „El Libertador" van de K.N.S.M., een passagierschip van 1713 B.R.T., dat in 1930 in de vaart kwam en een geregelde dienst van meermalen per week onderhield tussen Curaçao en Aruba en verder La Guaira en Maracaibo in Venezuela aandeed, moest tot 1932, toen de Grote Steiger gereed kwam, in de haven ten anker gaan en maar zien, hoe het haar passagiers en lading óf in een loodsboot óf in lichters ontscheepte. Er was nóg een steiger, de „Waf di Compañia" ongeveer op de plaats, waar tegenwoordig de weg naar de Grote Steiger begint en die geconstrueerd was op de Seco di Mei-Mei (midden, halfweg). Hier werden vaak de materialen en ook de steenkolen van de fosfaat- en de Mijnbouw Maatschappijen gelost. Deze goederen werden dan later in lichters of in kleine barkjes overgeladen en binnendoor over het Lagoen naar Balashi vervoerd.

In 1924 begon de activiteit in en rondom St. Nicolaas en het spreekt van zelf, dat ook van die tijd af de bedrijvigheid in de haven van Oranjestad met de dag toenam. Weliswaar loste men te St. Nicolaas alles zoveel mogelijk zelf om vervoer over land te besparen, maar desalniettemin kreeg ook de Paardenbaai een stroom van belang-

hebbenden, materialen, levensbehoeften enz. zowel van de Oliemaatschappij als van het Gouvernement en van particulieren te verwerken. Oranjestad en St. Nicolaas werden centra van handel met het gevolg, dat overal grote en kleine winkels als paddestoelen uit de grond verrezen.

In de Paardenbaai werd al gauw de toestand onhoudbaar, zodat in 1930 wel begonnen moest worden met de bouw van de „Grote Steiger". Tegelijkertijd werd de haven uitgediept tot 22 voet. Op de plaats, waar zich vroeger ongeveer de Waf di Compaña bevond, werd een weg van 300 meter lengte aangelegd in Z.W. richting recht de haven in en de Grote Steiger hier rechthoekig in L.-vorm op aangebracht. Op de steiger verrezen verder de nodige Douaneloodsen. De Grote Steiger is 150 meter lang bij 15 meter breed, terwijl de diepte aan de buitenkant oorspronkelijk 20 voet bedroeg en aan de binnenkant 16 voet, welke diepten evenwel zijn teruggelopen tot resp. 19 en 14 voet. De breedte van het bevaarbare gedeelte van de haven bedroeg ongeveer 200 meter.

Al betekende de uitvoering van deze werken een grote vooruitgang op de oude toestand, toch was het reeds van het begin af duidelijk, dat hiermede geen afdoende maatregelen waren getroffen, daar de haven nog niet toegankelijk was gemaakt voor grotere stoomschepen, zodat vele aangevoerde goederen eerst te Curaçao in kleinere schepen moesten worden overgeladen, alvorens zij hun plaats van bestemming, Aruba, konden bereiken. Dit gaf dus in vele gevallen een ongewenst oponthoud.

Deze overwegingen leidden ertoe, dat men in 1938 begon de haven met de ingang uit te diepen tot 30 voet. Ten Westen van de Grote Steiger werd bovendien een z.g. „Zwaaikom" uitgebaggerd van 300 meter lang en breed, zodat van toen af ook grotere schepen de haven van Oranjestad konden aandoen en met behulp van een anker in de Zwaaikom zwaaien en .... dan verder rustig ten anker blijven liggen. De toestand was dus zo, dat weliswaar grotere en dieper geladen schepen van toen af de haven van Oranjestad konden binnenlopen, maar als zij dieper staken dan 20 voet, moesten zij ten anker blijven liggen.

Al spoedig bleek het, dat èn de Grote Steiger èn de Douaneloods vaak veel te klein waren om het aantal schepen zowel als de massa aangevoerde goederen te verwerken. Het gebeurde, dat 2 à 3 schepen ter zelfder tijd lagen gemeerd en ook nog enige ten anker. Als de eerste dan hun lading hadden gelost, bleef er voor de wachtende schepen bitter weinig of in het geheel geen plaats meer over om hun goederen kwijt te raken. Oponthoud voor de schepen en beschadiging en verwarring voor de lading konden dan ook niet uitblijven.

In 1939 waren de baggerwerkzaamheden in de Paardenbaai beëindigd en toen brak Wereldoorlog II uit. Over de moeilijkheden, die toen de gehele wereldscheepvaart in de weg werden gelegd, behoeft hier niet te worden uitgeweid. Het is genoeg te zeggen, dat ook Oranjestad in de algemene malaise deelde.

Door de oorlogsinspanning en door het grote gebrek aan scheepsruimte als een van de gevolgen daarvan, ontstonden over de gehele wereld geweldige tekorten zowel in bouw- en grondstoffen als in afgewerkte producten, die na de oorlog geherdistribueerd dienden te worden. Zelfs reeds gedurende de laatste oorlogsjaren kon men in alle zeevarende landen een zekere voorbereiding opmerken voor de wedloop naar een behoorlijk aandeel in de wereldscheepvaart, die onvermijdelijk direct na het beëindigen der vijandelijkheden zou ontstaan. In landen, wier havens tengevolge van vijandelijke actie hadden geleden, maar ook in die waar de ontwikkeling der havens tengevolge

van de oorlog was stilgelegd, werd vanzelfsprekend vóór alles hieraan de eerste aandacht besteed.

Op Aruba was men zich op pijnlijke wijze bewust van de achterstand en niet blind voor wat er in de rest van de wereld werd voorbereid. De stemmen, die hier dan ook dadelijk na het zwijgen van het oorlogsgeweld opgingen, konden op overtuigende wijze voor havenverbetering pleiten. En dat men geen dovemans oren vond, bleek, toen reeds in 1945 op order van Z.E. de Gouverneur van Curaçao door de Gezaghebber van Aruba een Commissie werd geïnstalleerd tot bestudering van de mogelijkheden tot verbetering van de haven van Oranjestad. In deze commissie waren zoveel mogelijk die elementen vertegenwoordigd, die hierin een oordeel konden vellen. Zij bestond uit zeelieden en landrotten, kooplieden en technici. Men was het er dadelijk over eens, dat de haven tot 35 voet behoorde te worden uitgediept, ook langszij van de te bouwen steigers, dat deze steigers van behoorlijke lengte zouden moeten zijn en dat gebruik diende te worden gemaakt van de plaatselijke gesteldheid van het rif om, evenals dit reeds in 1937 te St. Nicolaas was geschied, hierdoor een nieuwe westelijke ingang van behoorlijke breedte en in de richting van de heersende passaat te baggeren, waardoor het niet meer nodig zou zijn voor de schepen, om in de haven te zwaaien, doch deze door de westelijke opening zouden kunnen binnenlopen en door de oostelijke opening verlaten. Door de havenuitbreiding naar het noordwesten te doen plaats vinden, kon men, met gebruikmaking van het gebaggerde materiaal, de oude Vissershaven en het verdere lage land langs de kust in N.W. richting naar de Arend Petroleum Maatschappij opvullen en zodoende de beschikking krijgen over waardevol industrieterrein. Een handicap voor de commissie was, dat men niet wist over hoeveel geldmiddelen zij te beschikken had en daarom duurde het tot begin 1948, alvorens de definitieve vorm van de aanlegsteigers kon worden vastgesteld.

Men had intussen niet gewacht met het afsluiten van de verschillende contracten. De baggerwerkzaamheden werden gegund aan de Standard Dredging Corp. te New York en de bouw der kaden aan de Nederlandse Maatschappij voor Havenwerken, dus aan 2 lichamen, waarvan kon worden aangenomen, dat zij ten volle berekend zouden zijn voor de hun opgedragen taak.

Februari 1947 beëindigde de Standard Dredging Corp. haar baggerwerkzaamheden te St. Nicolaas en verloor geen tijd met zich dadelijk te Oranjestad te installeren, waardoor het mogelijk werd, daar reeds in April een aanvang te maken met baggeren. Einde 1947 was practisch de gehele haven op een diepte van minimum 35 voet gebracht, terwijl de oude oostelijke ingang bovendien was verbreed en verbeterd en men goed en wel bezig was aan de nieuwe westelijke ingang. Door de aanwezigheid van rots op de plaats, waar de bassins voor de Vingerpier moeten worden uitgegraven, verwacht men evenwel, dat alle baggerwerkzaamheden niet zullen kunnen worden beëindigd vóór einde 1948 of zelfs begin 1949. Er zullen dan totaal 1.750.000 m^3 zand en 250.000 m^3 rots of rotsachtige substantie zijn verplaatst.

De Ned. Maatsch. voor Havenw. begon haar voorbereidende werkzaamheden in Juni 1947 en begon de storting van de eerste betonblokken in September van dit jaar. Deze betonblokken, die 35 tot 60 ton per stuk wegen, worden geplaatst op een bedding van gestorte en later door een duiker zuiver vlak gemaakte stenen. Voor de gehele lengte aan kaden van ongeveer 1000 meter zullen 1900 van die blokken worden gebruikt, waarvoor aan cement nodig zal zijn 11.000 ton van 1000 kilo.

OVERZICHT SCHEEPVAART VAN DE PAARDENBAAI

Jaar	s.s.	B.R.T.	z.s.	B.R.T.	Jaar	s.s.	B.R.T.	z.s.	B.R.T.
1933	337	641.376	229	16.942	1940	265	444.052	585	32.349
1934	374	734.529	460	22.968	1941	206	324.073	585	24.960
1935	377	711.849	705	40.579	1942	107	229.192	742	22.851
1936	356	705.785	698	35.085	1943	90	164.425	1239	33.977
1937	360	681.033	807	40.209	1944	137	156.202	1108	28.433
1938	390	654.861	796	33.265	1945	139	124.262	1057	29.460
1939	405	677.949	650	33.443	1946	200	261.519	1036	37.055
					1947	227	408.279	1028	43.852

GENERAAL OVERZICHT DER SCHEEPVAART VAN ARUBA

Jaar	Stoomschepen	B.R.T.	Zeilschepen	B.R.T.
1934	3540	13.946.498	460	22.988
1935	4060	15.295.810	705	40.579
1936	4258	17.096.699	698	35.085
1937	4973	20.947.583	607	40.209
1938	4761	20.674.186	796	33.265
1939	4845	21.932.997	650	33.443
1940	3825	16.606.593	585	32.349
1941	4433	18.939.459	585	24.960
1942	2866	11.657.118	742	22.851
1943	4585	18.353.560	1239	33.977
1944	5472	23.395.034	1108	28.435
1945	5901	25.375.774	1057	29.460
1946	6724	31.487.257	1036	37.055
1947	7317	35.240.152*)	1028	43.852

*) Dit is ongeveer 98 millioen m^3, vergelijk Curaçao.

VERENIGINGSLEVEN EN CLUBS

DOOR

F. STEENMEIJER

Wanneer men een overzicht wil geven van het verenigingsleven op Aruba gedurende de afgelopen 50 jaren, dan kunnen de eerste 30 daarvan gevoegelijk worden weggelaten. Vóór de komst van de olieraffinaderijen op Aruba, dus voor het begin van de snelle economische ontwikkeling, die dit eiland de laatste twee decennia doormaakt, kan nauwelijks van clubleven gesproken worden. Het culturele leven dateert pas van de laatste tien jaren. Voordien had een enkele maal een opvoering plaats van een toneelstuk. Muziekuitvoeringen en concerten zijn van nog jongere datum, vrij geregelde concertavonden zijn op Aruba eerst na het oprichten van de Arubaanse Kunstkring georganiseerd, dat is ruim 2 jaar geleden.
In de tijd, toen Aruba nog een onbetekenende grote rots was kaal en droog oprijzend uit de blauwe Caraïbische Zee, werd de kiem gelegd voor een vereniging, die bij uitstek de band moest verstevigen met het Moederland, n.l. door de afdeling Aruba van het Algemeen Nederlands Verbond. Dit was in 1903 en tot op heden is het A.N.V. de enige Vereniging, die contact met Nederland onderhoudt, omdat zij een onderdeel vormt van de groep Nederlandse Antillen van het in Nederland bestaande Verbond van dezelfde naam. Elk lid ontvangt maandelijks het blad „Neerlandia", uitgegeven door het Hoofdbestuur te Den Haag. De lotgevallen van de Arubaanse afdeling komen hieronder nader voor het voetlicht.
Sedert het vestigen van de olieraffinaderijen is het economische leven op Aruba met sprongen omhoog gegaan, zo snel zelfs, dat men op dit eiland de meest moderne voortbrengselen van het menselijk vernuft kan aanschouwen naast tafereeltjes, die doen denken aan verhalen uit het Oude Testament. Kon Aruba vroeger vergeleken worden met een nederzetting in de binnenlanden van Sumatra of Borneo, het eiland is nu ingeschakeld in het internationale snelverkeer, talrijke schepen en vliegtuigen doen dagelijks zijn havens en vliegveld aan, plannen zijn in uitvoering of in voorbereiding om een grotere haven te baggeren (bij Oranjestad) en een groter vliegveld aan te leggen met een modern stationsgebouw. Het toeristenverkeer zal gestimuleerd worden, hotels zullen verrijzen, kortom de toekomstdromen schijnen fantastisch, vergeleken bij hetgeen 30 jaar geleden voor Aruba mogelijk werd geacht.
Vanzelfsprekend is hierdoor het clubleven en daarnaast ook het culturele leven intensiever geworden, hoewel deze vooruitgang minder snel plaats heeft gehad. Men vindt op Aruba dan ook nog geen leeszaal met bibliotheek, geen museum, geen zaal, die aan alle eisen gesteld aan de opvoering van een behoorlijk toneelstuk of uitvoering van een concert voldoet, en geen tentoonstellingsgebouw. Uit het hieronder volgende

moge blijken, dat men zich op Aruba uitstekend behelpen kan met de bestaande theaters en zalen, al moeten concerten, tentoonstellingen, enz. vooralsnog op bescheiden wijze plaats vinden.
Het aantal clubs en verenigingen is in de loop der jaren sterk uitgebreid. Een korte beschrijving van elke club met haar doelstellingen en werkwijze moge hieronder volgen. Thans kan gezegd worden, dat Aruba een zeer intensief clubleven kent, de meeste ingezetenen zijn lid van meer dan één vereniging en practisch elke week is er hier of daar een dans- of culturele avond of zijn er evenementen op sportgebied. Het valt niet te ontkennen, dat tussen verschillende clubs enige rivaliteit bestaat, maar deze kan er slechts toe bijdragen om datgene, wat aan de leden en introducé's geboden wordt, te perfectionneren en vooral ook de sportprestaties zo hoog mogelijk op te voeren.
Het muziekleven is, boven werd dit reeds geschreven, van zeer recente datum. Vóór de oprichting van de Arubaanse Kunstkring in Mei 1946 had op Aruba een enkele maal onder de auspiciën van een der bestaande verenigingen een muziekuitvoering plaats. Rondreizende kunstenaars, die een bezoek aan Curaçao brachten, kwamen ook naar Aruba en men organiseerde dan een culturele avond. Een van de bioscooptheaters te Oranjestad leende zich voor dit doel en het clubgebouw op de terreinen van de Lago Oil Company te San Nicolaas was, voor het door brand vernield werd, eveneens een plaats geschikt voor een concert of lezing.
En hiermede kan deze algemene inleiding besloten worden.

1. HET „ALGEMEEN NEDERLANDS VERBOND", AFD. ARUBA

Omtrent de oudste geschiedenis der afdeling Aruba van het Algemeen Nederlands Verbond is slechts weinig belangrijks bekend. Deze afdeling is tegelijk met die op Curaçao opgericht. Dit geschiedde in het jaar 1903, toen Luitenant Snijders van Curaçao hiervoor speciaal overkwam. Onder bescherming van de toenmalige Gezaghebber van Aruba, de Heer G. R. Zeppenfeldt en met medewerking van de vooraanstaande burgers is de afdeling Aruba van het A.N.V. tot stand gekomen. De meeste families op dit eiland sloten zich direct aan.
Op cultureel gebied is weinig tot stand gebracht kunnen worden. Het ledental was en bleef zeer beperkt. In feite merkte men weinig van de Afdeling, behalve het ontvangen van het maandblad „Neerlandia", waarin van tijd tot tijd vooral bij gebeurtenissen in het Huis Oranje bijdragen verschenen uit Arubaanse bron. Kort na de oprichting van de afdeling Aruba is er een bibliotheekje voor volwassenen en voor de jeugd opgericht, dat ondergebracht werd in het gebouw van de oude Julianaschool. Twee maal per week werd 's avonds de gelegenheid gegeven om boeken en tijdschriften te halen. Het boekental was klein en er werd slecht gezorgd voor aanvulling, met het gevolg, dat dit eerste bibliotheekje op Aruba geen lang leven was beschoren. Zo sleet de afdeling Aruba van het A.N.V. een pover bestaan. Het ledental viel af instede van toe te nemen en zo bleef de toestand, totdat men op een gegeven moment niets meer merkte van het bestaan der afdeling. Enkele leden bleven trouw hun contributie betalen ten spijt van het feit, dat men niets merkte van een bestuur. Pas in het jaar 1932 is de afdeling nieuw leven ingeblazen.
Dit geschiedde naar aanleiding van een bezoek van „De Dietse Spelers" aan Aruba om er enige toneelstukken op te voeren. Op 22 Augustus 1932 is de afdeling Aruba

herboren, zij telde 115 leden, haar Reglement werd bij G.B. dd. 5 September 1933 goedgekeurd. Haar doel was het handhaven en versterken van de nationale geest onder de bevolking van Aruba, versterking van de zedelijke en stoffelijke banden tussen Aruba en het Moederland, bevorderen van het gebruik der Nederlandse taal als omgangstaal en als voertaal bij het onderwijs op Aruba. Zij moet dus beschouwd worden als een bij uitstek nationale vereniging.
In 1933 werden door het A.N.V. opvoedkundige films vertoond voor de schooljeugd. Dr. Van der Sleen gaf filmvertoningen voor volwassenen over Suriname, Java, Sumatra en Bali. In September van dat jaar traden de „Dietse Spelers" op. Er werden een drietal toneelstukken opgevoerd. Verder werd in 1933 met behulp van de afdeling Boekverspreiding van het Hoofdbestuur een boekerij opgericht.
Deze zo veelbelovende activiteit zakte weer in en tot 1939 wordt er geen melding gemaakt van enige actie.
In 1939 wordt op de algemene vergadering een nieuw bestuur gekozen. Ook dit jaar werden weer kinderfilms vertoond en trad een Nederlandse goochelaar voor de jeugd op.
Vanaf 1940 stijgt de werkzaamheid van de afdeling Aruba regelmatig. Lezingen, muziek- en toneeluitvoeringen en gelegenheidsavonden werden georganiseerd.
Nog steeds zijn er plannen om een eigen Bondsgebouw te stichten, doch daar de bouwkosten elk jaar aanzienlijk stijgen, begint het op een utopie te lijken.
Een andere belangrijke gebeurtenis in 1942 was de uitgifte van een Curaçaos „Neerlandia", uitgegeven door de groep „Nederlandse Antillen", toen het contact met Nederland verbroken was. Dat deze uitgave een succes is geworden blijkt o.a. uit het Bevrijdingsnummer van Juni 1945 met een keur van artikelen over de West, geschreven door aldaar levende en werkende personen en met een inleiding van Z.E. Gouverneur Dr. P. A. Kasteel.
Op cultureel gebied liet de Toneelgroep weer van zich horen; ook gaf Teun Don in September een pianorecital en had in December voor het eerst het traditionele Sint Nicolaasfeest plaats, dat in het vervolg elk jaar voor de kinderen van de leden een grote gebeurtenis werd.
Op 6 September 1943 werd een grote huldigingsavond georganiseerd ter gelegenheid van het 45-jarig Regeringsjubileum van H.M. de Koningin.
Ondanks de moeilijke tijdsomstandigheden werd op 13 October 1943 een leesbibliotheek geopend voor de leden van het A.N.V., bestaande uit ruim 250 boeken in de Nederlandse taal. Deze boeken werden grotendeels gegeven door de leden en gedeeltelijk aangekocht. De belangstelling voor deze bibliotheek neemt steeds toe. Thans zijn er ruim 600 boeken aanwezig.
In December 1945 was Sint Nicolaas weer bij de kinderen en werden er ook weer Neerlandiaprijzen uitgereikt, bestaande uit een 50-tal foto-albums met tekst, gewijd aan het bezoek van H.K.H. Prinses Juliana aan Aruba.
De concerten en lezingen hebben nu veelal plaats in het mooie clubgebouw van de Sociedad Bolivariana de Aruba of in het Rialtotheater, dat door de eigenaar gratis afgestaan wordt voor toneelvoorstellingen, -repetities en voor het Sint Nicolaasfeest. Nu de verbinding met Nederland weer vrij is, komen steeds meer belangrijke personen Aruba met een bezoek vereren. Zo hielden in 1946 Mary Pos en Albert Helman (Lou Lichtveld) lezingen, ook ds. Bos kwam naar Oranjestad en vertelde het een en ander over zijn ervaringen als gevangenispredikant bij de politieke gevangenen in Scheve-

ningen. Het Lenerkwartet speelde in Maart onder auspiciën van het A.N.V. weer op Aruba, Teun Don en zijn leerlingen van het Curaçaos Conservatorium gaven enkele concerten. Daar in de loop van 1946 op Aruba een Kunstkring werd opgericht, zal de organisatie van concerten voortaan aan haar worden overgedragen.
Het A.N.V. blijft op de ingeslagen weg voortgaan en organiseert lezingen en voordrachtsavonden in samenwerking met de Kunstkring en de Sociedad Bolivariana. Zo was er in 1947 een voordrachtsavond van de Nederlandse declamateur Siem Bosma; Mr. Hustinx vertoonde zijn prachtige kleurenfilms van Sumatra en Java. In October brachten de journalist Piet Bakker en de tekenaar Jo Spier een bezoek aan Aruba. Piet Bakker sprak op de hem eigen geestige wijze onder auspiciën van het A.N.V. over „Wij en het Water".

2. LA SOCIEDAD BOLIVARIANA DE ARUBA

Deze vereniging is opgericht op 10 Augustus 1937 op initiatief van de Heer Willem Hans Jolly, in wiens huis op die dag de oprichtingsvergadering gehouden werd.
Tevens werd in deze oprichtingsvergadering een commissie gekozen om de statuten op te stellen. Na goedkeuring door de Algemene Vergadering werden de statuten doorgezonden naar Z.E. de Gouverneur van Curaçao met het gevolg, dat de Sociedad Bolivariana de Aruba op 6 April 1940 rechtspersoonlijkheid verkreeg.
Het Huishoudelijk Reglement werd op 2 Augustus 1938 goedgekeurd, terwijl op de vergadering van 24 Juli 1938 een commissie ingesteld was, die zich zou belasten met het organiseren van culturele avonden in de ruimste zin van het woord.
Het doel van de Sociedad Bolivariana, welke naast Arubaanse ingezetenen vooral de op Aruba gevestigde personen uit de Zuid-Amerikaanse landen als leden heeft, is hulde te brengen aan de nagedachtenis van de bevrijder Simón Bolívar, daarnaast de cultuur op Aruba te bevorderen, het eiland te helpen verfraaien en de vriendschapsbanden tussen de verschillende nationaliteiten te versterken. In dit verband mag allereerst haar fraaie clubgebouw genoemd worden, waarover hieronder meer bijzonderheden volgen. In de tuin hiervan werd een kinderspeelplaats ingericht. Financieel verleende de Vereniging steun aan slachtoffers van rampen in de nabijgelegen landen.
Haar clubgebouw, dat op Aruba steeds „Sociedad Bolivariana" heet, is allengs een cultureel centrum geworden. In de vergadering van 20 October 1938 werd het voorstel gelanceerd om een kapitaal te vormen op basis van aandelen en de inschrijving onmiddellijk open te stellen. Het duurde tot 1940 aleer een commissie werd samengesteld om de bouwplannen te ontwerpen en een begroting op te stellen. Tevens werd een financiële commissie gevormd.
Op 4 Augustus 1940 was het ontwerp gereed. Er werd moeite gedaan het terrein te krijgen van de Gouverneur van Curaçao. In 1941 schonk het Centro Bolivariana de Caracas (Venezuela) aan de Sociedad Bolivariana de Aruba een bedrag van 20.000 bolivars. Bovendien werden aandelen verkregen in de nettowinst van de Loterijbond „Fortuna" te Curaçao; in totaal was voor het kostbare bouwplan ongeveer *f* 200.000 nodig.
Dit clubgebouw der Sociedad Bolivariana, dat op 17 December 1944 ingewijd werd, kan tot de fraaiste gebouwen van Aruba gerekend worden. Het is gedeeltelijk te beschouwen als een monument aan de nagedachtenis van Simón Bolívar. Het staat even buiten de bebouwde kom van Oranjestad, vlak bij de weg naar San Nicolaas en bezit een ruime theaterzaal met podium, een bibliotheek, een kleinere zaal met

bar, terwijl eveneens een biljartzaal met bar aanwezig is. In de tuin bij de hoofdingang staat de buste van Simón Bolívar op een voetstuk. Deze buste is een geschenk van de Centro Bolivariana de Caracas en werd op 23 December 1937 door een harer Bestuursleden aan de Arubaanse zustervereniging aangeboden. Het beeld werd tijdens de opening van het clubgebouw onthuld.
Talrijke malen heeft de Sociedad Bolivariana de Aruba gastvrijheid verleend aan andere plaatselijke verenigingen en haar clubgebouw afgestaan. Vooral de Arubaanse Kunstkring werkt met haar samen, doch ook het A.N.V. en de Club Suriname organiseren vele harer lezingen, concerten etc. in de Sociedad Bolivariana.

3. DE SURINAMERS OP ARUBA EN HUN CLUB

Reeds jaren voor de bloeiperiode van Aruba aanbrak, kwamen de Surinamers naar dit eiland. Naarmate de welvaart van het eiland toenam, voornamelijk door de komst van de oliebedrijven en de behoefte aan arbeidskrachten zich deed gevoelen, werd de Surinaamse kolonie steeds uitgebreider, totdat zij heden ten dage een aantal van ongeveer 1200 heeft bereikt.
Van huis uit is het gevoel voor het verenigingsleven bij de Surinamers zeer sterk ontwikkeld. Zij sluiten zich dan ook gaarne aan bij de organisatie hunner keuze zonder echter een exclusief karakter t.a.v. de plaats, waar zij zich gevestigd hebben aan te nemen. Zo ontstond in 1941 de Vereniging „Suriname", welke met een 70-tal begonnen dit aantal tot 700 heeft zien groeien. Het doel der Vereniging is, zoals vastgesteld in haar statuten, om door het aankweken van het saamhorigheidsgevoel der Surinamers alle latente krachten te coördineren en deze aan te wenden om Suriname welvarend te maken.
Met de Vereniging Justitia Pietas Fides te Curaçao, die omstreeks dezelfde tijd werd opgericht, bestaat een innige samenwerking. De liefde van de Surinamers voor hun geboorteland is spreekwoordelijk en hierin ligt het grote succes van de bloei der Vereniging „Suriname".
In December 1945 werd te San Nicolaas de „Club Suriname" geopend, een Surinaams „tehuis", waarnaar de Surinamers verlangden om zich op echt „Surinaamse wijze" te kunnen vermaken.
Verschillende culturele avonden heeft de Club reeds belegd, er traden bekende musici op, terwijl bekende Surinaamse figuren als Lou Lichtveld, Wim Bos-Verschuur e.a. er lezingen hielden. Naast de vele amateursavonden, die druk bezocht worden, worden er toneelvoorstellingen en dansavonden georganiseerd. De Club beschikt over haar eigen Surinaams dansorkest, het „Speen Linscheer"-orkest, bestaande uit 14 man, een der beste dansorkesten op Aruba. Tweemaal per maand worden er culturele films vertoond met een eigen filmapparaat. Er bevinden zich verschillende gezelschapsspelen in de club, zoals biljart, tafeltennis, schaakstukken, etc. In 1947 werd een tennisbaan op het terrein gebouwd, die tot de beste van Aruba gerekend mag worden.
Met de andere bevolkingsgroepen, in het bijzonder de Arubaanse bestaat een prettige verstandhouding. Zij brengen ook een druk bezoek aan de Club.
Midden in de grote zaal van het Clubgebouw hangt een groot schilderij van onze geliefde Koningin, hetgeen een manifestatie is van de verknochtheid der Surinamers aan het Huis van Oranje. Daartegenover hangt het Surinaamse wapen met de spreuk „Justitia-Pietas-Fides".

4. DE ARUBAANSE KUNSTKRING

Een van de jongste verenigingen op Aruba is de Arubaanse Kunstkring. Nadat enkele pogingen aanvankelijk gefaald hadden, werd zij in Mei 1946 opgericht als zustervereniging van de Curaçaose Kunstkring. Zij is opgericht met het doel het eiland cultureel, zoveel als in haar vermogen ligt, vooruit te helpen. In de eerste plaats tracht men dit te bereiken door de culturele uitingen van de bewoners te stimuleren, door het organiseren van muziekavonden, lezingen etc. en voorts door het engageren van buitenlandse kunstenaars op elk gebied, waarbij zoveel mogelijk aan Nederlandse artisten de voorkeur wordt gegeven, en verder door alleen of in samenwerking met andere organisaties tentoonstellingen van kunstproducten te organiseren.
In haar Bestuur hebben vertegenwoordigers van het A.N.V., de Sociedad Bolivariana en de Vereniging Suriname zitting, opdat een culturele actie op zo breed mogelijke basis mogelijk zij. Haar statuten werden goedgekeurd bij G.B. van 25 September 1946. Het ledental dat bij de oprichting een 30-tal bedroeg, is gestegen en bedroeg aan het einde van 1947 ruim 260.
Het eerste concert door de Kunstkring in Augustus 1946 georganiseerd, liep uit op een fiasco. De artist, die reeds op Aruba aangekomen was, werd om politieke redenen op de dag van het concert weer naar het land van herkomst teruggezonden. De volgende uitvoeringen lukten beter.
Het culturele contact met Nederland is nog niet groot. Vooral de hoge reiskosten vormen een bezwaar.
Het gemis van een goede concertvleugel zal binnenkort zijn ondervangen, daar de Kunstkring met financiële hulp van het Algemeen Nederlands Verbond onlangs in staat is gesteld een nieuwe vleugel uit de Verenigde Staten aan te kopen.
Van belang is tevens, dat door de concerten het contact met de Amerikaanse bewoners van de Lago Oil Colony versterkt wordt. Het aantal concertbezoekers uit de „Colony" stijgt voortdurend. Een eerste propaganda-avond van de Kunstkring op het terrein van de Lago Oil Company werd gegeven door een Nederlands Trio in Januari 1948 in de Lago Community Church.
In Oranjestad hebben de concerten steeds plaats in het clubgebouw van de Sociedad Bolivariana, welke vereniging telkens haar gewaardeerde medewerking verleent. Deze zaal kan ongeveer 400 personen bevatten en heeft een uitstekende accoustiek.
Er is contact met de Curaçaose en de Surinaamse kunstkringen.

5. DE ARUBA COUNTRY CLUB

Aruba heeft vele mooie plekjes, waar het aangenaam verpozen is. Daar biedt het strand gelegenheid tot picknicken in de schaduw van een paar palmen, die langs de bocht van Malmok groeien en tot baden en zwemmen in de prachtige blauwgroene zee, die niet ver van het palmenbosje verwijderd ligt slechts gescheiden door een brede strook zand.
Hier werd een clubhuis gebouwd. Het was in het donkere jaar 1941, dat de zaak werd aangepakt, doch de initiatiefnemers waren vol goede moed en twijfelden nimmer aan de overwinning: het clubgebouw zou verrijzen en geopend worden op Koninginnedag van het volgende jaar. Dit gebeurde inderdaad, in het jaar 1942 werd de Aruba Country Club feestelijk geopend door de toenmalige Gezaghebber, de Heer I. Wagemaker, op 31 Augustus.

Gedurende de oorlogsjaren verleende de Aruba Country Club gastvrijheid aan de hier in garnizoen liggende Nederlandse en Amerikaanse militairen, die daar ontspanning genoten en door de clubleden onthaald werden.
Het doel der Club is ontspanning te verlenen op physiek en cultureel gebied. Een paar avonden in de week en de Zondagmiddagen worden gewijd aan muziek, voordrachten en bijeenkomsten met liefdadige strekking. Er wordt geen winst beoogd, de kleine contributie dekt de onkosten.

6. DE ARUBA PALMBEACH ZWEMCLUB N.V.

Niet ver van de Aruba Countryclub, gelegen aan de prachtige grote bocht aan Aruba's Westkust, biedt de Palmbeachclub haar leden behalve natuurschoon een mooi clubgebouw met groot terras en fontein, gelegenheid tot kaart-, roulette- en andere spelen, op Zondag een goede keuken en af en toe een dansavond op het terras, meestal bij volle maan. Voor de liefhebbers van het strandleven is er een natuurlijk breed strand met helderwit zand en de zee. Enkele stenen en houten banken staan onder schaduwgevende dividivibomen en palmen. Ook zijn er een aantal badhokjes met aangrenzende zoetwaterdouches. De Aruba Palmbeach Club N.V. is opgericht in 1941 en telt thans ongeveer 400 leden. Behalve het bovengenoemde is op het terrein ook een kinderspeelplaats ingericht en zijn er enkele bungalows voor de leden, die hun „weekend" daar wensen door te brengen.
Vooral op Zondagen wordt er een druk gebruik gemaakt door groepen van mensen van het strand en het clubgebouw, doch ook op andere dagen van de week zijn er geregeld badgasten.

7. DE CLUBS DER OLIEMAATSCHAPPIJEN

Zoals vanzelf spreekt hebben de employé's van de Lago Oil Company te San Nicolaas en die van de Arend Petroleum Maatschappij te Oranjestad hun eigen clubs.
De Lago kent er verschillende. Binnen het omrasterde terrein van de raffinaderij zijn gelegen de Lago Esso Club en de Lago Marine Club. De Lago Esso Club is gedurende de oorlog door brand verwoest en het tijdelijk opgetrokken clubhuis bestaat uit een aantal houten loodsen in carrévorm, waarin het kantoor, een bar en speelruimten ondergebracht zijn. In het midden is een cementen platform, dat dient als openluchttheater, waar dagelijks bioscoopvoorstellingen gegeven worden. Naast het clubgebouw is een sportveld aangelegd met tennisbanen. De bouw van een zeer modern clubgebouw is in wording. Dit komt bij de Oostpunt van Aruba aan een aldaar gevormde natuurlijke kleine baai te staan en zal o.m. een theaterzaal bevatten, welke plaats biedt aan ongeveer 800 toeschouwers.
De Lago Marine Club is een gezellig ingerichte club gelegen bij de steigers, waaraan de tankers meren en is bestemd voor de officieren en bemanning van de tankvloot. Buiten het eigenlijke terrein van de raffinaderij bevindt zich de Lago Heights Club, bestemd voor de employé's. Dit mooi gelegen clubgebouw heeft een eigen theaterzaaltje voor ongeveer 250 toeschouwers, terwijl er een voetbalveld en tennisbanen bijbehoren.
De Eagleclub van de A.P.M. bestaat uit een gezellige zaal met verhoging, omgeven door een bar, eetzaal en een biljartzaal. Twee tennisbanen zijn erbij gelegen, waarvan er een als openlucht bioscoop is ingericht. Een cementen terras met zitjes noodt tot

een koele dronk. Aan de overkant staat het „guesthouse", dat talrijke malen gastvrijheid verleend heeft aan employé's uit andere landen of aan particulieren, die in de plaatselijke hotels geen vrije kamer meer konden bemachtigen. Op de verschillende ontspanningsavonden kunnen niet-employé's de genoemde clubs alleen bezoeken, wanneer zij in het bezit zijn van een z.g. „guestcard".

8. DE ROTARY CLUB

De Rotary Club van Aruba werd 13 Augustus 1938 opgericht en behoort, tezamen met de club te Curaçao en de clubs in Venezuela tot District 44 van Rotary International. Is Rotary een internationale organisatie (Juli 1947 waren er 6.234 clubs met een ledental van ongeveer 305.000 in een 80 landen en gebiedsdelen), de Club van Aruba is een weerspiegeling van dit internationale karakter. Per 1 Januari 1948 waren er 35 leden die vele nationaliteiten vertegenwoordigen. Zo treft men leden aan geboortig van: Aruba, Curaçao, Nederland, Nederlands-Oost-Indië, Suriname, Venezuela, Costa Rica, de Verenigde Staten van Noord-Amerika, Groot-Brittannië, Canada, Australië, Brits West-Indië, Portugal en Libanon. Tengevolge van dit internationale karakter worden de vergaderingen gehouden in de Engelse taal en wel op elke Woensdagavond in het Strand Hotel te Oranjestad.
De Rotary principes en idealen zijn voor elk land dezelfde, n.l. de bevordering van vriendschap en begrip onder zakenlieden en anderen, actieve steun aan de verbetering van het gemeenschapsleven, ontwikkeling van internationale samenwerking en bevordering van „Goodwill" en Vrede. In de bijna afgelopen tien jaar van haar bestaan heeft ook de Rotary Club van Aruba deze idealen nagestreefd en mocht het genoegen hebben, zij het op bescheiden schaal, aan verschillende verbeteringen op Aruba een werkzaam aandeel te hebben.

9. DE LIONS CLUB VAN ARUBA

Op 6 September 1947 werd te Aruba opgericht een afdeling van de International Lions Club, waarvan het Hoofdbestuur gevestigd is te Chicago in de Mc. Cormick-building.
De Lions Club is de grootste „service" club ter wereld en telt momenteel 6200 diverse clubs met een ledental van ongeveer 300.000. De oprichting van een afdeling Aruba was van groot belang voor het eiland daar de banden met andere landen, waar ook Lions Clubs gevestigd zijn, nauwer werden toegehaald door het geregeld uitwisselen van afgevaardigden bij bijzondere gelegenheden.
Het aantal leden van de Lions Club van Aruba bedraagt momenteel 34. Op 31 Januari 1948 heeft zij haar „Charter celebration" gehouden, waarbij afgevaardigden uit de Verenigde Staten van Noord-Amerika, Venezuela en Curaçao aanwezig waren. De Lions Club maakt zich verdienstelijk door op sociaal terrein verbeteringen te stimuleren. De vergaderingen worden op Vrijdagavond in de Flamingo-room te Oranjestad gehouden tijdens een diner.

10. DE SCHAAKVERENIGING „ORANJESTAD"

Op initiatief van de Heer H. D. G. Kroonenberg werd op 3 November 1946 een vergadering belegd met het doel te komen tot oprichting van een nieuwe schaakclub uit de leden van de vroegere „Aruba Schaakclub" en verdere belangstellenden. Een

en ander moest haastig geschieden, omdat de nationale kampioen en ex-wereldkampioen Dr. Max Euwe in November 1946 een bezoek zou brengen aan Curaçao en hij mogelijk ook uitgenodigd kon worden om naar Aruba te komen voor het houden van een of twee simultaanseances, mits op voldoende belangstelling kon worden gerekend van de zijde van het schaakminnend publiek.
Een voorlopig bestuur werd ingesteld. Leden werden aangeworven en alles in gereedheid gebracht voor het bezoek van de schaakmeester. In Mei en Juni 1947 bracht dr. Euwe nogmaals een bezoek aan Aruba, waarbij wederom simultaanseances en lezingen werden gehouden.
Deze bezoeken waren een flinke stimulans en met kracht werden door het actieve bestuur oefenavonden ingesteld en onderlinge wedstrijden georganiseerd, teneinde een Arubaans schaakkampioen te kunnen aanwijzen. In het kader van de door de West-Indische Schaakbond georganiseerde schaakkampen kwam de Arubaanse kampioen uit tegen de Curaçaose. De Arubaanse kampioen, de Heer Schob won deze tweekamp en heeft nu de titel van kampioen van West-Indië.
Deze op voorstel van dr. Euwe ingestelde wedstrijden zullen worden gevolgd door wedstrijden tussen Aruba en verenigingen aangesloten bij de Koninklijke Nederlandse Schaakbond te Rotterdam, waaronder ook de Schaakvereniging Oranjestad ressorteert. Verder zullen in de toekomst wedstrijden gespeeld worden tegen andere landen, genoemd worden Suriname en Cuba.
Het is een verheugend feit, dat de schaaksport op Aruba zovele enthousiaste aanhangers telt. De Schaakvereniging „Oranjestad", die op 9 Juli 1947 rechtspersoonlijkheid verkreeg, telt thans 36 leden. Te San Nicolaas is een onderafdeling opgericht.

VOETBALSPORT

DOOR

E. R. FINCK

De voetbalsport behoort tot de meest populaire takken van sport op het eiland Aruba. De Arubaan is van jongs af getraind om op een verhard terrein te voetballen. Geen wonder, dat men dan in de meeste clubs jongens van 15 en 16 jaar met een bewonderenswaardige liefde deze sport ziet beoefenen. Elftallen uit het Caraïbisch gebied hebben het vaak moeten afleggen tegen het Arubaanse elftal.
Werd er vóór 1930 in los verband gevoetbald, na 1930 echter werd overgegaan tot de oprichting van een bond, de huidige „Aruba Voetbalbond".
Lang voor de oprichting van deze bond, ongeveer in 1919 bestonden er voor zover na te gaan, slechts twee voetbalverenigingen, t.w. „Wiihelmina" en „Vitesse". Veel later, in 1923, dus ongeveer 7 jaren voor de oprichting van de A.V.B., werd Aruba enkele voetbalclubs rijker, t.w. „S.D.L." (door de op Aruba gevestigde Surinamers opgericht), „Eagle" (van de employé's van de Arend Petroleum Mij.), „Lago" (van de employé's van de Standard Oil Co.), „Be-Quick" en „Hollandia".
Van deze verenigingen bestaat tot op heden slechts „Hollandia", die dit jaar dan ook haar 25-jarig bestaan hoopt te herdenken.
In 1932, ongeveer twee jaren na de oprichting van de A.V.B., kreeg deze bond zijn eigen terrein, terwijl in 1933 op 8 October de inauguratie plaats vond van het „Wilhelmina Sportpark".
Konden wij toen nog spreken van een stadion, thans voldoet dit sportpark zeker niet meer aan de tegenwoordige eisen. Stappen zijn er reeds genomen dat ook Aruba evenals Curaçao een behoorlijk stadion krijgt. Het is zeker niet te veel gevraagd, als wij weten dat geheel Aruba zich voor de voetbalsport interesseert en velen ook gaarne op Zondagmiddagen naar de prestaties van onze jongens willen kijken, doch liever verkiezen thuis te blijven dan de wedstrijd te volgen in een stadion, dat niet aan de eisen voldoet.
Het eerste voetbalveld, dat gebruikt werd op Aruba, was het terrein gelegen ten Zuid-Westen van de Rooms-Katholieke kerk in Oranjestad; veel later werd gespeeld op het terrein waar tegenwoordig het Gezaghebberskantoor is gezet.
Vanaf de oprichting van de bond werd de voetbalsport op een bredere basis en onder goede leiding beoefend. Het aantal verenigingen begon snel toe te nemen en wij zien in 1935 dit aantal tot 12 clubs stijgen; heden kan de Aruba Voetbalbond vol trots er op wijzen, dat het aantal aangesloten clubs gestegen is tot 21 met een totaal aantal leden van ongeveer 1200.
De rivaliteit, die er bestaat tussen Curaçao en Aruba op het gebied van de economie, komt ook vaak uit op het voetbalveld. Een ontmoeting van het Curaçaose elftal met het Arubaanse elftal heeft steeds een grote aantrekkingskracht voor het voetbal-

minnend publiek. Zowel op Curaçao als op Aruba trekken deze ontmoetingen duizenden aan en de stadions zijn dan ook altijd geheel bezet. De eerste ontmoeting tussen deze twee rivalen op Aruba vond plaats in het jaar 1933, en wel op 8 October, de dag waarop het Wilhelminasportpark officieel in gebruik genomen werd. Aruba moest het toen afleggen met een 1—3 nederlaag. Eerder hadden deze twee elftallen elkaar reeds ontmoet op Curaçao en wel in 1930 en 1931. Sedertdien is er, behalve in 1936 en 1938, elk jaar minstens één maal gevoetbald tussen Curaçao en Aruba. Ook gebeurt het heel dikwijls dat Arubaanse clubs de gasten zijn van Curaçao, terwijl Aruba eveneens vaak als gastvrouwe optreedt voor clubs van haar zuster-eiland. Deze wedstrijden kenmerken zich altijd weer door grote sportiviteit en gastvrijheid, zowel van Curaçaose als van Arubaanse zijde. Sportiviteit en enthousiasme zijn de twee factoren waarop de Aruba Voetbalbond gebaseerd is.

Ook tegen het Surinaamse elftal is er dikwijls gespeeld, zowel in Suriname, op Curaçao als op Aruba. Verder zijn er in de loop der jaren nog verscheidene wedstrijden gespeeld tegen elftallen uit de omliggende landen.

Ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de Curaçaose Voetbalbond werd ook Aruba door Curaçao uitgenodigd deel te nemen aan de interlanden-wedstrijden, waaraan behalve Curaçao en Aruba, ook Suriname, Colombia en de Vereniging „Fijenoord" uit Holland deelnamen. Aruba was niet zo gelukkig in dit tournooi en moest zich tevreden stellen met de vierde plaats.

Indeling van de Bond:

Van de 21 bij de bond aangesloten verenigingen zijn er 8 ingedeeld bij de A-klasse t.w. „Arsenal", „Aruba Jrs.", „Hollandia", „Jong Holland", „Racing Club Aruba", „San Nicolaas Jrs.", „Trappers", „Volharding", terwijl van deze verenigingen ook een tweede elftal meedoet in de Reserve-A klasse.

„Racing Club Aruba" (R.C.A.), onder leiding van haar zeer actieve Voorzitter de heer Frans de P. Wever, wist niet minder dan 7 maal het kampioenschap van Aruba te behalen, terwijl „Aruba Jrs." 3, en „Hollandia" 5 keer hierop beslag konden leggen. Tussen de Curaçaose Voetbalbond en de Aruba Voetbalbond is besloten om vanaf 1948 te komen tot een organisatie om het kampioenschap van de Nederlandse Antillen. Dit jaar zullen hiervoor in aanmerking komen „S.U.B.T." (kampioen Curaçao) en „R.C.A." (Kampioen Aruba). Ook zal getracht worden dit te doen om het subkampioenschap, waarvoor dit jaar zullen uitkomen „Jong Holland" (Curaçao) en „Aruba Jrs." (Aruba).

De andere verenigingen, 13 in getal, zijn ingedeeld bij de B-klasse en de kampioen uit deze afdeling krijgt de kans om na elke competitie, die jaarlijks gehouden wordt, te promoveren naar de A-klasse door het spelen van enkele wedstrijden tegen de vereniging van de A-klasse, die als laatste op de ranglijst staat van haar afdeling. Behalve het Wilhelmina Sportpark van de A.V.B. is haast elke vereniging in het bezit van een eigen terrein.

Zoals reeds eerder vermeld is „Hollandia" de oudste vereniging op Aruba. In 1923 werd zij opgericht door de heer J. Swaen. De huidige Voorzitter is de op voetbalgebied zeer bekende en populaire Maxi Odor.

Telken jare wordt er, in afwijking van de jaar-competitie een serie knock-wedstrijden gespeeld in de maand Augustus, waarvan de finale gespeeld wordt op 31 Augustus, terwijl de overwinnaar uit dit tournooi een beker ontvangt, genaamd de „Wilhelmina-Beker".